

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

BİLGİSAYAR MESLEK DERSİ ALAN ORTAÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ
KULLANIMLARININ ETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülçin ZEYBEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN

Konya – 2011

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

BİLGİSAYAR MESLEK DERSİ ALAN ORTAÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ
KULLANIMLARININ ETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülçin ZEYBEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN

Konya – 2011

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Gülçin ZEYBEK
Numarası	085216021008
Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Eğitim Programı ve Öğretimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	Bilgisayar Meslek Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarının Etik Açısından Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gülçin ZEYBEK
	Numarası	085216021008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Eğitim Programı ve Öğretimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN
Tezin Adı	Bilgisayar Meslek Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Bilgisayar Meslek Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma 21.../03.../2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN	Danışman	
Prof. Dr. Ali Murat SÜNBÜL	Üye	
Doç. Dr. İsmail FAHİN	Üye	

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın amacı, yarının büyükleri olacak orta öğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanımlarını etik açıdan değerlendirmektir. Bu araştırma birçok kişinin katkılarıyla gerçekleşmiştir.

Yüksek lisans öğrenimimin her aşamasında beni büyük bir sabırla destekleyen eşim Erkan ZEYBEK' e, beni cesaretlendiren annem Emine ÖZKAN ve babam Mehmet Nuri ÖZKAN' a, öğrenimim süresince bilgisinden yararlandığım danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN' a, araştırma boyunca benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Emine Zehra TURAN' a teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırmanın yürütülmesi esnasında yardımlarını esirgemeyen değerli Milli Eğitim çalışanlarına, okul idarecilerimize, öğretmen arkadaşlarıma ve sevgili öğrencilerimize çok teşekkür ediyorum.

Gülçin ZEYBEK

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gülçin ZEYBEK
	Numarası	085216021008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Eğitim Programı ve Öğretimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN
Tezin Adı	Bilgisayar Meslek Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi	

ÖZET

Bu araştırmada bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle ortaya çıkan etik sorunlar ve bilgisayar meslek dersi almış veya almakta olan ortaöğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini etik olmayan şekilde kullanımlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma 2009-2010 Eğitim- Öğretim yılında Karaman ilindeki Karaman Temizel – Ünlü Bilgisayar Anadolu Teknik Lisesi; Bilgisayar ve Endüstriyel Elektronik bölümleri ile Nefise Sultan Kız Teknik ve Meslek Lisesi; Bilişim Teknolojileri, Grafik ve Fotoğrafçılık ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde öğrenim gören ve bilgisayar meslek dersi almış ya da almakta olan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeği 400 öğrenci yanıtlamıştır. 25 adet ölçeğin eksik doldurulmuş olması sebebi ile 375 adet ölçek değerlendirmeye alınmıştır. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmanın ölçeği kişisel bilgi formu ve etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeği olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda, 16 adet soru ve etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeğinde ise 80 madde yer almaktadır. Ölçekte Fikri Mülkiyet, Toplumsal Etki, Güvenlik ve Kalite, Ağ Doğruluğu ve Bilgi Doğruluğu olmak üzere 5 faktör bulunmaktadır.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 15 programı kullanılmıştır. Araştırmada onaltı alt problem yanıtlanmaya çalışılmış ve verilerin analizinde frekans analizi, yüzde değerleri analizi, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, varyans analizi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bilişim teknolojilerini daha etik kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ailelerinin gelir düzeyleri 2001 TL ve üzeri olan öğrencilerin bilişim teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullandıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik kullanımları ile öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyleri arasında Toplumsal Etki, Ağ Doğruluğu, Fikri Mülkiyet ve Güvenlik-Kalite faktörleri açısından anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Bilişim Teknolojileri ve Elektrik Elektronik Teknolojileri alanlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ile Grafik ve Fotoğraf alanlarında öğrenim görenlere göre daha etik dışı görüş bildirmişlerdir. Benzer şekilde Grafik dalı öğrencileri ve henüz dal seçimi yapmamış olan öğrenciler, Endüstriyel Bakım Onarım, Veritabanı Programcılığı, Web Programcılığı ve Güvenlik Sistemleri dal öğrencilerine kıyasla daha etik görüş bildirmişlerdir.

Kişisel bilgisayara sahip olmayan öğrenciler, kendine ait bilgisayarı olanlara göre daha etik görüş bildirirken, kaldığı yerde internet olmayan öğrenciler, olanlara göre daha etik görüş bildirmiştir. Öğrencilerden bilgisayar kullanım düzeylerini “çok iyi” olarak belirtenler ile internet kullanım düzeylerini “çok iyi” olarak belirtenlerin, bilişim teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullandıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin internete bağlı kalma süresi arttıkça bilişim teknolojilerini etik dışı amaçlarla kullanımlarının da arttığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre; dosya transferi yapamayan öğrenciler, yapabienlere göre daha etik görüş bildirirken, internetten dosya indirebilen öğrenciler Fikri Mülkiyet faktörü için daha etik dışı görüş bildirmişlerdir. Bunlara ek olarak hiç program yazamayan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik şekilde kullanırken, çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeyini “çok iyi” olarak ifade etmiş olan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik dışı amaçlarla kullanmaktadırlar.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin yaşları, ailelerinin yaşadıkları yer ve web sayfası tasarlayabilme düzeyleri bilişim teknolojilerini etik kullanım davranışlarını etkilememektedir.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gülçin ZEYBEK
	Numarası	085216021008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Eğitim Programı ve Öğretimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Ömer BEYHAN
	Tezin İngilizce Adı	Researching On Nonethical Usage Of Information Technologies By High School Students Who Take Computer Lesson

SUMMARY

The aim of this research is to determine the ethic problems which are appeared by developing information technologies and the opinions of the high school students to this matter. Can high school students use information technologies in ethic way? How are their behaviors for using in an ethichal way? These questions are determined as problem. This problem is examined with sixteen subtitles.

Relational scan model that including the comparative investigation between variables, is used in the research. The study includes students who educate in vocational high school and also take computer lesson in vocational high school in Turkey. Oriented sampling method is used in the research. The samples are from 400 students who educate and had taken computer lessons or take computer lessons in ‘Karaman Temizel’ – Anatolian Technical High School with Computer Department and Industrial Electronic Department and ‘Nefise Sultan’ Girls’ Vocational and Technical School with Information Technologies, Graphics and Photography and Child Development Departments in 2009-2010 academic year. The reason of choosing these students is because the more high their using information technology skill, the more understand and answer the questions of scale. Because of missing 25 scales, there are 375 scales in the research.

In the research; ‘Unethical computer using scale’ which was prepared by ‘Namlu’ and ‘Odabaşı’ (2007) is used with the aim of determining students’ opinion and behaviors that are related to use information technologies in an ethic way, survey of research composed with

two chapters. There are individual questions in first chapter and computer usage behaviors' questions in second chapter.

The SPSS 15 program was used to analyze the data. While doing questions' statistical analyzing, frequency analysis, percentage analysis, arithmetic mean, standard deviation, t test, One-way variance analysis (ANOVA) and Kruskal Wallis test are used for examining the importance of relations between students' level of using internet and their level of using computer.

When research findings were examined, it was seen that female students use information technologies more ethical than male students. The students whose families earn over 2000 TL for a month use information technologies more unethical than other students. Social Impact, Net Integrity, Intellectual Property and Safety-Quality factors are affected by the students' class levels.

The students who study in Information Technologies and Electrics and Electronics Technologies fields use information technologies more unethical than the students who study in Graph and Photography and Child Development fields. Like this the students who study in Industrial Respect and Reparation, Database Programming, Web Programming and Security Systems subsections use information technologies more unethical than the others.

The results of the study showed that students who have their own computer use information technologies more unethical. Like this, the students who have internet at their houses use information technologies more unethical than other students.

When research findings were examined, it was seen that the students who use computer very well and the students who use internet very well use information technologies more unethical than others. Also the students who doesn't use internet or the students who use the internet less than five hours for a week use information technologies more ethical than others.

The results of the study showed that students who can do file transfer use information technologies more unethical than others. For Intellectual Property factor, students who can download file from internet use information technologies more unethical than others. In addition students who can write computer programs very well use information technologies the most unethical.

It was seen from the research results that students' ages, their families' life area and their level of designing web pages doesn't affect their behaviours of using information technologies.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Bilimsel Etik Sayfası	ii
Tez Kabul Formu	iii
Teşekkür	iv
Özet	v
Summary	vii
İçindekiler	ix
Kısaltmalar Sayfası	xi
Tablolar Listesi	xii
BİRİNCİ BÖLÜM – Giriş	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Etik	2
1.2.1. Etik Sistemler	4
1.2.1.1. Amaçlanan Sonuç Etiği	4
1.2.1.2. Kural Etiği	4
1.2.1.3. Toplumsal Sözleşme Etiği	5
1.2.1.4. Kişisel Etik	5
1.2.2. Etik Türleri	5
1.2.2.1. Betimleyici Etik	5
1.2.2.2. Normatif Etik	6
1.2.2.3. Metaetik	7
1.3. Etik ve Ahlak	7
1.3.1. Ünlü Filozoflara Göre Etik ve Ahlak	11
1.4. Ahlak Gelişimi	13
1.5. Ahlak Eğitimi	14
1.6. Bilgisayar	14
1.6.1. Bilgisayar ve Eğitim	15
1.7. İnternet	17
1.7.1. İnternet ve Eğitim	19
1.7.2. İnternet ve Güvenlik	20
1.7.3. İnternet ve Gizlilik	22
1.7.4. İnternetin Sosyal ve Toplumsal Yönü	23
1.7.5. Siber Zorbalık	25
1.7.6. İnternet Etiği	26
1.8. Bilişim	29
1.9. Teknoloji	30
1.10. Bilişim Teknolojileri	30
1.10.1. Bilişim Teknolojileri Örgütleri	32
1.10.1.1. Ulusal Bilişim Teknolojileri Örgütleri	32
1.10.1.2. Uluslararası Bilişim Teknolojileri Örgütleri	34
1.11. Bilişim Teknolojileri ve Etik	34
1.11.1. Bilişim Suçları	35
1.11.1.1. Telif Hakları	38
1.11.1.1.1. Lisanslı Yazılım Kullanımı	38
1.11.1.1.2. Lisanslı Yazılım Kullanmanın Avantajları	39
1.12. Eğitimde Etik	39
1.13. Etik Eğitimi	40
1.14. İlgili Araştırmalar	42
1.15. Araştırmanın Amacı ve Önemi	56
1.16. Problem Cümlesi	57
1.16.1. Alt Problemler	57
1.16.2. Sayılılar	59
1.16.3. Sınırlılıklar	59
1.16.4. Tanımlar	59
İKİNCİ BÖLÜM – Yöntem.....	61
2.1. Araştırma Modeli	61
2.2. Evren ve Örneklem	61

İÇİNDEKİLER (Devam)

	<u>Sayfa No</u>
2.3. Veri Toplama Araçları	62
2.4. Verilerin Analizi	63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – Bulgular.....	65
3.1. Katılımcılara İlişkin Bulgular	65
3.2. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri.....	73
3.3. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Cinsiyetleri	78
3.4. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Yaşları.....	80
3.5. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Ailelerinin Yaşadıkları Yer.....	83
3.6. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Ailelerinin Gelir Düzeyleri	85
3.7. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Sınıf Düzeyleri.....	88
3.8. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Alanları	91
3.9. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Dalları	93
3.10. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Kişisel Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumları	98
3.11. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Bilgisayar Kullanım Düzeyleri.....	100
3.12. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve İnternet Bağlantısına Sahip Olup Olmama Durumları	103
3.13. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve İnternet Kullanım Düzeyleri	105
3.14. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve İnternete Bağlı Kalma Süreleri.....	108
3.15. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Dosya Transferi Yapabilme Durumları.....	111
3.16. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve İnternette Dosya İndirebilme Durumları	113
3.17. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeyleri.. ..	115
3.18. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Program Yazabilme Düzeyleri	119
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – Tartışma, Sonuç ve Öneriler	123
4.1. Tartışma	124
4.2. Sonuçlar	127
4.3. Öneriler.....	130
Kaynakça	132
Ek-1 Etik Olmayan Bilgisayar Kullanım Davranışları Ölçeği.....	143
Ek-2 ACM Etik Kuralları	149
Ek-3 Bilişim Mesleği Ahlak İlkeleri	151
Ek-4 İnternet İletişim Kuralları.....	156
Ek-5 Araştırma İzni	159
Ek-6 Valilik Onayı.....	160
Özgeçmiş	161

KISALTMALAR

AO: Aritmetik Ortalama

SS: Standart Sapma

sd: Serbestlik Derecesi

KT: Kareler Toplamı

KO: Kareler Ortalaması

SO: Sıra Ortalamaları

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
3.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	65
3.2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı	65
3.3. Katılımcıların Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı	66
3.4. Katılımcıların Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı	66
3.5. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	67
3.6. Katılımcıların Alanlarına Göre Dağılımı	67
3.7. Katılımcıların Dallarına Göre Dağılımı	68
3.8. Katılımcıların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumları	68
3.9. Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Düzeyleri	69
3.10. Katılımcıların Kaldıkları Yerde İnternet Olma Durumu	69
3.11. Katılımcıların İnternet Kullanım Düzeyleri	70
3.12. Katılımcıların İnternete Bağlı Kalma Süreleri	70
3.13. Katılımcıların Dosya Transferi Yapabilme Durumları	71
3.14. Katılımcıların İnternette Dosya İndirebilme Durumları	71
3.15. Katılımcıların Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeyleri	72
3.16. Katılımcıların Program Yazabilme Düzeyleri	73
3.17. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Toplumsal Etki Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	73
3.18. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Ağ Doğruluğu Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	75
3.19. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Bilgi Doğruluğu Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	75
3.20. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Fikri Mülkiyet Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	76
3.21. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Güvenlik ve Kalite Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	77
3.22. Faktörlerin Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	79
3.23. Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t Testi	79
3.24. Faktörlerin Yaşa Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	80
3.25. Yaşa Göre Varyans Analizi Sonuçları	82
3.26. Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	83
3.27. Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları	84
3.28. Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	85
3.29. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	87
3.30. Faktörlerin Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	89
3.31. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Varyans Analizi Sonuçları	90
3.32. Faktörlerin Öğrencilerin Alanlarına Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	91
3.33. Öğrencilerin Alanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	92
3.34. Faktörlerin Öğrencilerin Dallarına Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	94
3.35. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Dala Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	95
3.36. Faktörlerin Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	98
3.37. Kişisel Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi	99
3.38. Faktörlerin Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	100
3.39. Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	101
3.40. Faktörlerin İnternet Bağlantısına Sahip Olma Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	103
3.41. İnternet Bağlantısına Sahip Olup Olmama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Tesi	104
3.42. Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerinin Faktörlere Göre İstatistikleri	105
3.43. Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	107
3.44. Faktörlerin Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	109
3.45. Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Göre Varyans Analizi Sonuçları	110
3.46. Faktörlerin Dosya Transferi Yapabilme Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	111

3.47. Dosya Transferi Yapabilme Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi	112
3.48. Faktörlerin İnternette Dosya İndirebilme Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	113
3.49. Dosya İndirebilme Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi	114
3.50. Faktörlerin Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	115
3.51. Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	117
3.52. Faktörlerin Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	119
3.53. Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	120

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlılar, sınırlılıklar, tanımlar belirtilerek; etik, ahlak, bilişim teknolojileri, bilişim suçları, eğitimde etik ve etik eğitimi konuları açıklanacaktır.

1.1. Problem Durumu

Teknoloji giderek daha fazla günlük hayata girmekte ve insan yaşamını daha da kolaylaştırmaktadır. Bugün insanlar düne göre daha fazla iletişim kurabilmekte, bilgi edinip, depolayıp, bu bilgileri kolayca aktarabilmektedir. Ancak tüm teknolojik gelişmelerde olduğu gibi bilişim teknolojilerinin de insan hayatına olumlu katkılarının yanı sıra bazı “bireysel” ve “toplumsal” olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Sağlıklı bir şekilde kullanılmayan ve yasalar ile denetlenmeyen teknoloji kullanımının bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğu gibi, toplumsal barış ve bütünlüğe kadar uzanabilen etkileri bulunabilmektedir (Cerrah, 2001).

Haberleşmeden ulaşım, eğitim ve sağlıktan, ticaret ve finansa kadar her alanda kullanılan bilgisayarlara her geçen gün daha çok bağımlı hale geldikçe, belki daha önce sözü bile edilmeyen yeni sorunlar oluşmaya başlamıştır (Dedeoğlu, 2001:15). Sorunların çözümüne ilişkin bütün bireylerin ve kurumların katkısı olması gerekmektedir. Her ne kadar konu daha çok bilişim profesyonelleriyle ilgili gibi görünse de, toplumun neredeyse bütün bireyleri, bir şekilde bilişim kullanıcıları oldukları için, bilişim teknolojilerinin yaygın kullanımıyla gündeme gelen etik sorunların giderilmesinde, gereken duyarlılık ve işbirliğini göstermek zorundadırlar (Dedeoğlu, 2001: 16). Bilişim Teknolojileri Etiğinin anlaşılabilmesi için öncelikle Etik, Ahlak, Bilişim Teknolojileri, Bilişim Suçları konularının detaylıca irdelenmesinde yarar vardır.

1.2. Etik

Etik sözcüğü her geçen gün günlük hayatımızda daha fazla yer işgal etmektedir. Tüm insan eylemlerini etik değerler kapsamında değerlendiremeyeceğimiz gibi etik değerlerle ilgisi olmayan herhangi bir insan etkinliğinden de söz etmek bir hayli güçtür. Batı dünyasında son yıllarda çok değişik uğraş ve etkinlik alanlarında etik konusu irdelenmeye ve bu alanlardaki tutum ve davranışlar etik değerler açısından ele alınmaya, tartışılmaya başlamıştır. Ülkemizde de son yıllarda etik alanına yönelik çalışmalarda dikkat çekici bir hızlanma gözlenmektedir (Aydın, 2006: 13).

Felsefenin bir sahası olarak etik, felsefe ile yaşıt bir konudur. Bugünkü felsefenin en eski kaynağı sayılan Sokrates ilk defa nasıl davranmamız gerektiği hakkında sistemli fikirler ileri sürdüğü zaman ahlak felsefesinin ne olduğunu da göstermiş bulunuyordu. Daha sonra gelen bütün filozoflar ahlak problemlerine eğildiler, bazıları ise -Kant gibi- bu konuda birer dönüm noktası teşkil ettiler (Güngör, 2000: 8).

Eski Yunan felsefesi üç bilime ayrılıyordu: Fizik, Etik ve Mantık. Buna göre her akıl bilgisi ya içerikliydi ya da biçimseldi. Biçimsel felsefeye mantık denirken, içerikli felsefe ikiye ayrılmaktaydı: Doğanın yasalarına ilişkin bilime fizik ya da doğa öğretisi, özgürlüğün yasalarına ilişkin bilime ise etik ya da ahlak öğretisi denmekteydi (Kant, 1995).

Sokrates ve Aristoteles'ten esinlenen ve onların izinden yürüyen Eflatun' dan sonra etikle ilgili ortaya atılan görüşler, bunun bilimini doğurmuştur (Bülbül, 2001: 11). Günlük hayatımıza da dahil olmuş bu önemli bilime dair farklı tanımlamalar mevcuttur: Etik, doğru harekete karar vermeyi sağlayan kurallar bütünüdür. Ahlaklı insanlar tarafından oluşturulmuş ahlaki değerler ve ahlaki seçimler sistemidir. Etik, neyin doğru, neyin yanlış olduğunu belirleyen ahlaki değerler ve kurallara dayanır (Al-Tai, 2010).

“Etik (Ahlak felsefesi), Yunanca ethos (töre, ahlak) tabirinden gelir. Ahlakî olanın özünü ve temellerini araştıran bilim, insan davranışları ile ilgili problemleri

inceleyen felsefe dalıdır” (Bolay, 2004: 6). “Ahlak felsefesi (moral philosophy), insan yaşamının ahlaki boyutu ile ilgilenen bilim ve felsefe disiplindir. Bir başka ifadeyle, ahlak felsefesi, insan yaşamındaki değerler, ilkeler ve yargıları inceleyen felsefe dalıdır” (Aktan, 1999). “Etik (Ahlak felsefesi), insan ilişkilerinde iyi ile kötü, doğru ile yanlış, sorumluluk ile sorumsuzluk nitelendirmelerinin geçerlilik ölçütlerini belirlemeye, yerleşik davranış kurallarını irdeleyerek saplantı ve önyargılara açıklık kazandırmaya yönelik kavramsal çözümlemedir” (Yıldırım, 2000: 9).

En genel anlamıyla iyinin, iyi olanın, iyi davranışların doğasını, özünü ve kaynaklarını araştıran; “İnsan için iyi bir yaşam ne tür bir yaşamdır?”, “Nasıl bir yaşam yaşamaya değerdir?”, “Doğru bir yaşam sürmek için hangi seçimlerin yapılması gereklidir?” türünden birbirini bütünleyen sorular eşliğinde “Nasıl yaşamalı?” sorusuna yanıt arayan geleneksel felsefe dalıdır (Ulaş, 2002: 501). Etik, davranışları yönlendiren davranış standartlarını veya sosyal normları belirler. Davranış standartları gerçek davranışlarımızı tarif etmezler, çünkü insanlar geniş ölçüde kabul gören standartları çoğu zaman ihlal etme eğilimindedir (Resnik, 2004: 31).

İnsanları etik anlamda davranışa yönlendiren bazı temel kriterler vardır. İçinde bulunulan toplumun bireylere yüklediği ödev ve yükümlülükler, bireyin kendinde olan vicdan ve iyi niyet duyguları, iyilik, doğruluk ve sevgi öğeleri bireyleri etik davranışa yöneltirici unsurlardır (Kılavuz, 2003: 40). Etik değerler, kişiler için, insanlarla ilişkilerinde gerçekleştirebilecekleri eylem ve yaşantı olanaklarıdır. Böyle olanaklar, gerçekleştiren kişiyi değerli ya da etik dışı kılarlar. Ancak bazı insanlar bu olanakları yaşamda gerçekleştirebilirken bazıları gerçekleştiremez (Kuçuradi, 1996: 184).

Etiğin dayandığı temel koşul iyi niyettir ve en önemli değerler arasında saydığı özgürlüğü neredeyse temel hedef olarak alır. Ancak bu özgürlük sınırsız değildir ve kuralızsızlık olarak anlaşılmalıdır (Dedeoğlu, 2001: 4). Birbirinden farklı alanlarda ve farklı şekillerde karşımıza çıkan etiğin göze çarpan üç değişik türü vardır.

Mesleki Etik: Belirli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu, meslek üyelerine emreden, onları belirli bir şekilde davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan, meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünüdür (Pehlivan, 1998: 5).

Örgütsel Etik: Yasal bir çerçevede iş görenlerde aynı tür davranışların yerleşmesini sağlayan, örgütün topluma karşı yerine getirmeyi üstlendiği hizmetleri sağlarken bazı toplumsal sorumlulukların da üstlenildiğini gösteren ilkeler dizisidir (Pehlivan, 1998: 5).

Yönetmel Etik: Yönetmel kararların verilmesinde tutarlı, tarafsız ve gerçeklere dayalı olmayı, bireylerin varlık ve bütünlüğüne saygıyı, herkes için en iyi olacak eylemlerin seçilmesini ve eylemlerde adalet, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, sorumluluk, saygı, açıklık, sevgi, demokrasi, hoşgörü vb. gibi evrensel değerleri temel almayı sağlayan, yöneticilere eylemlerinde yol gösteren davranış ilkeleridir (Pehlivan, 1998: 5).

1.2.1. Etik Sistemler

Etiğe ilişkin farklı bakış açıları, dört tür etik sistemini oluşturmuştur. Bu etik sistemleri, farklı insan yaradılışlarını da temsil etmektedir (Pehlivan, 1998: 23).

1.2.1.1. Amaçlanan Sonuç Etiği

John Stuart Mill' in temsilcisi olduğu bu etik sistem genellikle faydacılık olarak bilinir. Bu tür etik, haz arama ve acıdan kaçma üzerine kurulmuştur. Buna göre bir eylemin ahlaki doğruluğu, amaçlanan sonuçları tarafından belirlenir (Pehlivan, 1998: 24).

1.2.1.2. Kural Etiği

Kural etiği, Immanuel Kant tarafından geliştirilmiş ve daha sonra felsefeci Königsberg tarafından gözden geçirilmiştir. Buna göre, bir eylemin ahlaki doğruluğu, standartlar ve yasalar tarafından belirlenir (Pehlivan, 1998: 27).

1.2.1.3. Toplumsal Sözleşme Etiği

Bu etik sistemin öncüsü Jean Jack Rousseau' dur. Rousseau için en önemli olgu, otorite ve özgürlük arasındaki dengedir. Buna göre bir eylemin ahlaki doğruluğu, belli bir toplumun normları ve gelenekleri tarafından belirlenir (Pehlivan, 1998: 30).

1.2.1.4. Kişisel Etik

Kişisel etik sisteminin en önemli temsilcilerinden Martin Buber, kişisel etiğin kaynağının, bireyin içinden gelen ses olarak tanımladığı “vicdan” olduğunu savunur. Buna göre bir eylemin ahlaki doğruluğu, kişinin vicdanı tarafından belirlenir (Pehlivan, 1998: 33). Bu sistemlerin tek başına herhangi biri, her türlü durumda karşılaşılan etik sorunları ve ikilemleri çözmeye yetmemektedir. Ancak söz konusu duruma uygun düşen sistemlerden biri veya birden fazlasının ilkeleri, sorunun çözümüne yardım edebilir (Pehlivan, 1998: 37).

1.2.2. Etik Türleri

“Bilgelige, yaşama mutluluğuna yer veren ve tarihi fethetmek için yeterince cesur olan bir etiğe nasıl ulaşılır? İnançlar ya da felsefi seçimler ne olursa olsun, kendimize öncelikle insan doğasıyla değil, etiğin doğal temelleriyle ilgili sorular sorarak.” (Changeux, 2002: 9). Etiğin, aralarında belli bir tarihsel ve epistemolojik ilişki bulunan farklı türleri, ya da aynı anlama gelmek üzere, ahlak felsefesinde üç ayrı araştırma düzeyi vardır (Cevizci, 2007: 846).

1.2.2.1. Betimleyici Etik

Betimleyici (Deskriptif) etik, ahlak alanına bilimsel yaklaşımın uygulanmasının bir sonucudur. Buna göre betimleyici etik, ahlak alanındaki bilimsel, hatta materyalist yaklaşımı tanımlar veya bilimsel ya da tasviri yaklaşımın ahlak alanına uygulanmasını ifade eder. Bu etik anlayışı norm bildirmek ya da kural koymak yerine, sadece insan eylemlerini gözlemleyerek eylemlerin sonuçlarını betimler. Dolayısıyla, insanların ahlaki görüş ya da inançlarıyla ilgili olgusal önermelerden meydana gelen etik türünü ifade eder (Cevizci, 2007: 846).

1.2.2.2. Normatif Etik

Normatif etik nasıl yaşamamız gerektiğini bildiren ahlaki ilkeleri araştırır, hayatta nihai ve en yüksek değere sahip olan şeylerin neler olduğunu tartışır, adil bir toplumun hangi unsurları içermesi gerektiğini mütalaa eder, bir insanı ahlaken iyi kılan şeylerin neler olduğunu sorgular (Cevizci, 2007: 847). Normatif etik teorileri Teleolojik Etik, Aksiyolojik Etik ve Deontolojik Etik olmak üzere üç ana kategoride toplanır:

Teleolojik teoriler, ahlaki eylemin değerini belirleyen şeyin eylemin ürettiği sonuç olduğunu ileri sürer. Sonuççu etik öğretileri olarak da bilinen bu teorilerin problematiği “en yüksek iyi” problemi olup, bireysel mutluluk, kendini gerçekleştirme ya da en yüksek sayıda insanın en büyük mutluluğu ulaşılması gereken nihai amaçtır. Sokrates’ in “entellektüalist” ahlakı, Krenelilerin ve Epikürosçuların “hazcılığı” gibi bütün mutlulukçu teorileri ve modern dönemin “yayarcılığı” ve “ahlaki” egoizmi teleolojik etik kapsamına girer (Cevizci, 2002: 25).

Aksiyolojik etik, teleolojik etik gibi iyi ve değer kavramlarını temel alır fakat amaç- araç bağlamında yalnızca amacın iyiliği üzerinde yoğunlaşırken, aracı göz ardı eden teleolojik etikten farklı olarak karakter özellikleri ve eylemlerin de sadece iyi olan bir sonuca götürmek bakımından aracı bir değere değil, asli bir değere sahip olduklarını öne sürer. Aristoteles’ in “kendini gerçekleştirme” etiği aynı zamanda bir aksiyolojik etik görüşüdür (Cevizci, 2002: 27).

Felsefenin disiplinlerinden biri olan Aksiyoloji, insanın yapıp etmelerini inceler; bu tür davranışların dayandığı ilkeleri ve değerleri araştırır. Ahlak, insan davranışlarıyla ilgilidir. İnsan tarafından oluşturulan tüm değerler, aksiyolojinin kapsamındadır. Bu değerler etik ve estetik olabilir (Sönmez, 2006: 91).

Deontolojik etik ise ahlakta eylemin sonucundan ziyade, eylemin temelindeki niyet, ilke ve gerçekleştirdiği ödevin önemli olduğunu öne sürerken, ahlakın temeline ödevi yerleştirir. Deontolojik etik kategorisi içine, “ödev” etiği ya da “niyet” ahlakı ve S. D. Ross’ un “ilk elden ödevler” teorisi girer (Cevizci, 2002: 29).

1.2.2.3. Metaetik

Zaman zaman analitik veya eleştirel etik olarak da tanımlanan ve ahlak felsefesinde çağdaş yaklaşımı ifade eden metaetik, felsefenin tek görevinin dilin mantıksal analizi veya kavram çözümlemesi olduğunu öne sürer. Filozofun görevi ahlak alanına giren kavramları, ahlaki yargıları analiz etmek, ahlaki davranış ölçütlerini tartışmak, bu kavramların anlamlarını açıklığa kavuşturmasıdır (Cevizci, 2002: 30).

1.3. Etik Ve Ahlak

Etik ve ahlak sözcükleri eş anlamlı kullanılmaktadır. Bu noktada “Etik, ahlak sözcüğünün tam karşılığı mıdır?” sorusu gündeme gelmektedir. Bazı bilim adamları, etikle ahlak arasında anlam farkı bulunduğu görüşünü savunmaktadır. Bu görüşü savunanlar etik ile ahlak terimlerinin değişimli olarak birbirinin yerine geçecek şekilde kullanıldığını vurgulamaktadırlar (Bülbül, 2001: 11).

Türkçe’ye girişi çok eskilere uzanmayan “etik” sözcüğünün, özellikle yakın dönemlerde giderek ahlak sözcüğünün yerini aldığı gözlenmektedir. Ne var ki ahlakı tanımlamak, onu daha geniş kapsamlı olduğu düşünülen etikle karşılaştırmak son derece güç bir iştir (Ulaş, 2002: 25). “Etik (Törebilim), ahlak ilkelerinin bilimidir. “Etik” ten farklı olarak “ahlak” terimi, bu ilkelerin hayatın tek tek edimlerinde uygulanmasını belirtmektedir.” (Tokatlı, 1973: 138).

Ahlak, insan topluluklarınca zamanla benimsenen, fertlerin birbirleriyle, aile, toplum, devlet ve bütün insanlarla ilişkilerini düzenleyen kurallar, ilkeler ve inançlar bütünü, kişiler veya gruplarca benimsenen eylem kurallarının tamamıdır. Etik ise, kişisel ve toplumsal hayattaki ahlaki görüşlerle ilgili sorunları inceleyen felsefe dalıdır (Bolay, 1999: 4).

“Etik, ahlakın felsefesi olup, ahlaki alanı meydana getiren çok çeşitli unsurlar üzerine felsefi düşüncüdür. Ahlak, esas itibarıyla her toplum düzeninde bir şekilde var olan, kişinin verimli bulunduğu, çoğunlukla sorgulamadan ve pasif bir biçimde ele aldığı kurallar, normlar, değerler ve idealler bütünüdür” (Cevizci, 2007: 845).

Ahlak felsefesi ile ahlak arasındaki farklılığı açıklamakta yarar vardır. Ahlak felsefesi, ahlak konusunu inceleyen bir bilim dalı ya da felsefe disiplindir. Ahlak ise insanların birbirleriyle ya da devletle olan ilişkilerinde ortaya çıkan ve insanlardan yapmaları istenen davranışlar ve eylemlerdir (Aktan, 1999: 2).

Günlük dilde ahlak, sıklıkla kişisel yaşamla, özellikle cinsel alışkanlıklar ve kurallarla ilişkilendirilir. Çoğu filozof, “etik” sözcüğünü ahlakın felsefi olarak incelenmesi anlamında kullanarak etiği daha üst düzey bir felsefi düşünce haline getirir. Genellikle etiğin uygulamaya yönelik “Burada ve şimdi ne yapmalıyım?” gibi ahlaki soruları daha geniş, şematik ya da kuramsal bir bakış açısından incelemek üzere, bunları sormanın ötesine geçmesi bakımından ahlaktan farklı olduğu düşünülür ve bu etik ile ahlakı birbirinden ayırmanın bir yoludur (Haynes, 2002: 19).

Ahlak felsefesi pratik felsefenin bir kısmıdır. Genelde felsefe, insanla alem arasındaki karşılıklı ilişkiyle alem ve insanın ortak mahsulü olan eserlere dair düşünceden doğmuştur (Ülken, 2001: 11). Ahlak, hayatın ereklerini ve insan etkinliğinin ilkeleriyle kurallarını araştıran bilimdir. Eski çağda ahlak, fiziğin ve doğa biliminin karşısında insanın bilimi olarak ortaya çıkmıştır (Tokatlı, 1973: 11).

Ahlak felsefesi dersinde öğrencilere, “ahlak nedir?” şeklinde bir soru yönelten Filiz, in aldığı cevaplar arasında en önemlileri şunlar olmuştur: “Toplumun empoze ettiği şey”, “alışkanlık”, “meşruiyeti karşılayabilen davranış kalıpları”, “toplum kabulleri ya da toplumsal kurallar bütünü”, “insan sorunu”, “yaratılış, huy”, “Tanrı’ ya yaranmak”, “çıkarmak”, “zorunluluk”, “gönüllülük”... (Filiz, 1998: 22).

Terim olarak ahlak, değişik şekillerde tarif edilmiştir. Gazzali’ ye göre ahlak; “insan nefsinde yerleşen öyle bir melekedir ki, fiiller, hiçbir fikri zorlama olmaksızın düşünüp taşınmadan bu meleke sayesinde kolaylıkla ve rahatlıkla ortaya çıkar.” Bu, İslam ahlakçıları tarafından yapılmış tanımlar arasında en fazla kabul görenidir (Karaman, 2000: 11). Descartes’ a göre ise ahlak, “iman ışığının yardımını aramaksızın, tabii akılla üstün iyi hakikatin ilk nedenlerle bilinmesidir.” (Karaman, 2000: 11).

Ahlak, belli bir toplumun belli bir döneminde bireysel ve toplumsal davranış kurallarını saptayan ve inceleyen bilimdir. “Bir insanın yaradılışı gereği gerçekleştirdiği davranış” ı dile getiren Arapça “hulk” sözcüğünün çoğulu olan “ahlak” terimi, “huy”, “seciye”, “mizaç” anlamlarını çoğul olarak kapsar. Dilimizde “kişisel ahlak” olarak “aktöre”, “toplumsal ahlak” olarak “töre” ve bilim olarak “törebilim” terimleriyle karşılanmıştır. Bu bakımdan bilim ve felsefe olarak “törebilim” terimi Fransızca’ daki “ethique” ve “morale” terimlerinin her ikisini de karşılar. ”Ethique” karşılığı olarak “kuramsal törebilim”, “morale” karşılığı olarak “kılgın törebilim” deyimleri de kullanılmıştır. “Morale” karşılığı olarak “ahlak” ve “ethique” karşılığı olarak “ahlak felsefesi” ya da Türkçe yazımıyla “etik” diyenler de vardır (Hançerlioğlu, 1999: 8).

“Ahlak, insanın başka varlıklarla belirli normlara göre gerçekleşen ilişkiler toplamını, insanın söz konusu ilişkileriyle bu varlıklara yönelen eylemlerini düzenleyip anlamlandıran norm, ilke, kural ve değerler bütünü ifade eder” (Cevizci, 2002: 11). “Ahlak, bir dönemde benimsenen davranış kurallarının bütünü, eylemlerimiz için genel kurallar belirleyen bilgi alanıdır. Ahlak, davranışlarımıza toplumsal bir geçerlilik kazandırmak istediğimiz yerde başlar. Mutlak olarak, evrensel olarak geçerli olması gereken kurallardan oluşan ahlak, felsefenin bir dalıdır” (Timuçin, 2000: 10).

Ahlak terimi betimsel olarak bir toplum tarafından benimsenmiş veya ortaya konmuş bir davranış koduna gönderimde bulunmak veya normatif olarak, birtakım özgül koşullar altında bütün akıllı kişiler tarafından kabul edilecek bir davranış koduna gönderme yapmak için kullanılır (Cevizci, 2003: 87). Ahlakı uygulamalı ve kuramsal diye ayırmak, kuramsal ahlakı başka bir ad altında toplamak, yaygın bir eğilimdir. Buna göre ahlakın yanında bir de ahlak bilgisi (etik) olacaktır. Ancak her alanda olduğu gibi bu alanda da kuramı başlı başına bir bilgi alanı oluşturacak biçimde uygulamadan ayrı tutmak pek de sağlıklı bir tutum değildir (Timuçin, 2000: 10).

Ahlakın konusu, ahlak olaylarını incelemektir. Bu olaylar müeyyideli tavır ve hareket kurallarıdır. İlimin ortaya attığı mesele şu noktaları araştırmaktadır: Tarih

boyunca bu kurallar nasıl konulmuştur? Yani onları meydana getiren sebepler nelerdir? Bu kurallar hangi faydalı gayelere dayanmaktadır? Bu kuralların cemiyet içinde işleyiş tarzları yani fertler tarafından uygulanma tarzları nedir? (Durkheim, 1962: 3).

Kuralın kurulmasını gerektiren ve onun oldukça büyük bir vicdan topluluğuna hükmetmesini sağlayan sebepler, tamamen birbirinin aynı olmasalar da, yine birbirini karşılıklı olarak kontrol edecek ve aydınlatacak mahiyettedir. Doğuş ve işleyiş veya yürürlük meseleleri de aynı neviden araştırmaların konusudur (Durkheim, 1962: 4). Ahlak kuralları genelde kanunlar gibi belli bir güç tarafından uygulanmamakta, bu kuralların uygulanıp uygulanmadığını yalnızca sosyal otorite kontrol etmektedir. Yani ahlak kurallarının en belirgin yaptırım gücü, sosyal kontrol ve baskıdır (Elmalı, 2005: 10).

Yasa ve etik ilkelerin aksine ahlak kurallarının müeyyideleri daha çok vicdanidir. Etik kurallar ise ahlak kuralları gibi kısmen vicdani müeyyidesi olmakla beraber ağırlıklı olarak “mesleki müeyyidesi” olan kurallardır. Bir mesleğin doğruları ve yanlışları, o mesleğin mensupları tarafından belirlenir ve bunlara uymayanlara her ne kadar bazı yasal ve sosyal müeyyideler uygulanırsa da, bunlara ilave olarak bir de o mesleğin mensupları tarafından mesleki yaptırımlar uygulanır (Cerrah, 2001).

Ahlak, bilinçli insanlar arasında ve onlarla ilişkili olarak sergilenen tutumlar hakkındaki bir kararın sonucu olan davranışlarla ilgilendir (Haynes, 2002: 18). İnsan sürekli ahlaksal yargılara varır. Bir davranış biçimine “haklı” ya da “doğru” derken onun tersine “haksız” ve “yanlış” der (Selsam, 1995: 7).

Ahlak bilimi, insanlar, kuralları basitçe izlemeyip davranışın kabullenilmiş kurallarına akılcı nedenler aradıkları zaman başlar, “Niçin bu doğrudur? Niçin şu yanlıştır?” gibi sorularla başlar. Sorular daha sonra “Ne daha iyidir? Ne daha kötüdür?” ve “Niçin bu daha iyidir, şu daha kötüdür” diye gelişir (Selsam, 1995: 8). Ahlak, akla dayanan bazı temellendirmelerle bir bilim olmakta, diğer taraftan hayatı iyi bir şekilde sevk ve idare etmek için uygulanması gereken ilkeleri uyguladığı için pratik bir sanat olmaktadır (Erdem, 2003: 16).

Bir toplumda ahlak, genel ahlak ve özel ahlak diye iki boyutta düşünülebilir. Genel ahlak kuralları bir toplumun fertlerinin tamamını kapsar. Örneğin; yalan söylemeyeceksin, haksızlık etmeyeceksin gibi. Özel ahlaktan anlamamız gereken ise, belli meslek dallarında bulunanların o alana ait uymakla kendilerini yükümlü hissettikleri ilkelerdir. Öğretmenlik, doktorluk, hekimlik gibi.

1.3.1. Ünlü Filozoflara Göre Etik Ve Ahlak

M.Ö. 469-399 yılları arasında yaşamış olan Sokrates, batı felsefesinde etik konusunda ilk ciddi çalışmaları yapmış filozoftur. Onun geliştirdiği teorinin ismi “mutluluk etiği” dir. Sokrates, Protagoras ve Sofistlerin şüpheciliğinden hareket etmiştir. Ancak bir sofist olan Sokrates sofistlerin yolunu izlememiştir. Ona göre ahlakın temeli bilgiyle özdeş olan erdemdir. Ancak bilgi özel çıkar sağlamak için kullanılan bir araç olamaz. Bu bilgi kişiyi mutluluğa götüren kesin ve doğru bilgidir (Sert, 2005: 7).

Ruhlara uygun devlet yapısını savunan Eflatun’ un ahlak anlayışı, doğa, Tanrı ve insana ilişkin olarak geliştirdiği genel görüşün bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayışa göre, iyilik gerçeklikle özdeştir. Gerçeklik ise, anlaşılabilir biçimler ile özdeş olduğu için, değerlere ulaşma çabamızın bedensel hazlardan ve duyumsal algılamalardan uzaklaşması gerekmektedir (Alkan, 1993: 53).

Aristoteles tek başına yaşayan insanın ahlaksal bir durumundan söz edilemeyeceğini, insanların ahlaksal durumları toplum içinde oluşturduğunu düşünür. Dolayısıyla ahlak öğretilerinin oluşması ve insanların ahlaksal yaşantı biçimini elde edip yaşaması toplum içinde kazanılacak bir durumdur. O halde Aristoteles’ te ahlak insanın kendisinde başlar, toplum içinde gerçekleşir ve o toplum içinde uygulanır (Yıldız, 2005: 17).

Aristotelesçi teleolojiye olan inancın sarsılmasından beri ahlak felsefecileri, ahlaklılığın statüsü ve doğası konusunda birtakım rasyonel ve laik alternatif açıklamalar getirme çabası içine girmiş fakat bu girişimler başarısızlıkla sonuçlanmış ve bu başarısızlık da Nietzsche tarafından fark edilmiştir. Bu nedenle, Nietzsche’ nin ister gündelik ahlaksal inanç ve argümanlar, isterse bunun yerine ahlak

felsefecilerinin yorumları söz konusu olsun, miras almış olduğumuz bütün ahlaksal inanç ve argümanlar yapısını yerle bir etme yönündeki negatif teklifi, bütün aşırı ve uçarı niteliklerine rağmen belirli bir akla uygunluğa sahiptir (MacIntyre, 2001: 376).

Her insanın özünü savunduğunu söyleyen Hobbes' a göre, "toplum" un ortaya çıkmasından önceki ortam, insanların birbirinin kurdu olduğu ölümcül bir didişme ve yarışma eğilimi tarafından belirlenmektedir. Hobbes' un ahlak ilkelerini belirleyen, böyle bir ortamda yaşam savaşı veren insanın kendini koruma isteği olmuştur (Alkan, 1993: 64). Özgürlükçü ve rasyonelci Spinoza' ya göre, ahlak ilkeleri, insan doğasının yasalarıydı. Aslında herkes bu yasalara uyuyordu. Tutkularının esiri olan bencil kişiler düşüncesizce, olayların zorunlu ilişkisinin farkına varan özgür insanlar ise anlayarak ve benimseyerek uyguluyorlardı (Alkan, 1993: 65).

Locke genel anlamda ahlak görüşlerine sistematik bir form vermemiş olmakla ve bunu sadece bilgi öğretisi, din felsefesi ve pedagojik araştırmalarla bağlantı içinde incelemekle birlikte, ahlaklılıkla yaşamın en önemli ödevini gördüğünden ve bunu temellendirmeyi her felsefenin en büyük ereği saydığından kuşku duyulamaz. Bu görüşü özellikle eğitim üzerindeki yazılarında açıkça görülür (Sönmez, 2005: 35).

Ahlakın ruhbilimcisi Hume' a göre ahlak, aklımızın yargılarıyla değil, duygu ve tutkularımızla anlayabileceğimiz bir olgudur (Alkan, 1993: 67). Aklın ahlakını savunan Kant' a göre akıl, soyut gerçeklerin bilinebilmesini sağlayan bir araç olarak önem taşımaktadır. Bir yandan insanda ahlaksal sorumlukların farkına varıldığı içsel bir algılama vardır, diğer taraftan da tümdengelimli bir yöntemle ussal bilgiye ve ahlaksal yargılara ulaşmak mümkündür (Alkan, 1993: 69).

Çelişkilerden doğan özgürlüğü temel alan Hegel' e göre ahlak, değerler ve yasalarla birlikte, "Saltık Ruh" un kendisini gerçekleştirmesinin en yüce biçimiydi. Ulusal istencin ortaya koyduğu toplumsal ve siyasal düzenin ussal niteliği sayesinde "Nesnel akıl" gerçekleşebiliyordu (Alkan, 1993: 72). Ahlaka sınıf mücadelesinin aracı olarak bakan Marx' a göre ahlak kuralları tarihsel gelişmenin her aşamasında yönetici sınıfının çıkarlarını meşrulaştırmaya yarayan araçlardı (Alkan, 1993: 73).

1.4. Ahlak Gelişimi

Toplumun kendinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmesi için, onu oluşturan insanların bazı kuralları içselleştirmesi gerekmektedir. Bu kurallardan bazıları, bireyin çevresine nasıl etkin bir uyum sağlayacağı ile ilgilidir. Ahlak gelişimi toplumun tüm değerlerine kayıtsız şartsız edilgin bir uyma değil, topluma etkin bir uyum sağlamak için değerler sistemi oluşturma sürecidir (Senemoğlu, 2007:62).

“Ahlak gelişimi, bir kişinin ahlaki inançlarının zamanla değişmesidir. Ahlak gelişimi süreci, bir kişinin ahlaki inanç ve davranışları itibariyle olgunlaşması sürecini ifade eder” (Aypay, 2007: 163). Ahlak gelişimi konusunda dört farklı görüş dikkat çekmektedir:

Dewey’ nin Görüşü: Dewey’ e göre ahlak gelişimi bireyin eğitimiyle yakından ilgilidir, eğitim bireyde psikolojik fonksiyonların (zihinsel, duygusal, psikososyal) özgür ve tam bir şekilde gelişip olgunlaşmasına olanak veren ortamların, şartların sağlanmasıdır (Arı, 2003: 96).

Jean Piaget’ in Ahlak Gelişimi İle İlgili Görüşleri: Piaget’ e göre bireyin ahlak gelişimi, zihinsel gelişimine paralellik göstermektedir. Nasıl ki bireyde zihinsel gelişim belli bir hiyerarşik süreç izlerse, ahlak gelişimi de hiyerarşik bir süreç izler. Diğer yandan bireyin zihinsel gelişimi nasıl ki en son aşamasına kadar ulaşmazsa, ahlak gelişimi de bireyde son aşamasına kadar olmayabilir (Arı, 2003: 97).

Kohlberg ve Ahlak Gelişimi: Kohlberg araştırmalarında, bireyin ahlak gelişimine kültürün etkisini de belirlemek amacıyla aralarında Türkiye’ nin de bulunduğu pek çok ülkede insanlara ikilemler içeren çeşitli hikayeleri farklı örneklem gruplarına vererek, bu hikayelerdeki ikilemlerle ilgili sorular sormuştur. Kohlberg, bireylerin “Niçin?” sorusuna verdikleri mantıksal açıklamadan yola çıkarak, insanların içinde buldukları ahlaki düzeyi belirlemeye çalışmıştır (Arı, 2003: 99).

Gilligan'ın Ahlak Gelişimine İlişkin Görüşleri: Gilligan' a göre ahlak gelişiminde önemli olan şey, Kohlberg' in belirttiği gibi bir sonraki gelişim düzeyine ulaşmak değil, “ahlak sevgisi” ni kazanmaktır (Senemoğlu, 2007: 69).

1.5. Ahlak Eğitimi

Ahlak eğitimi denildiğinde ilk akla gelen, yeni yetişen nesillerin toplumdaki gelenekleri, görenekleri, normları öğrenip benimsemeleridir (Cevizci, 2003: 97). “Okullar, çocuklara ve gençlere “ahlak sevgisi” ni kazandırabildikleri ölçüde başarılıdır demektir” (Senemoğlu, 2007: 69).

Bu nedenle eğitim- öğretim sürecinde;

- Öğrencilerin daha üst düzeyde ahlaki düşüncelerini sağlayacak ahlaki çelişkiler yaratılmalı
- Öğrencinin kendi inançları, mantığı ve durumu hakkında analitik düşünmesi sağlanmalı
- Öğrencilerin olayları başkaları tarafından görebilmesi, ahlaki empati kurabilmesi sağlanmalı
- Öğrenci, toplumun ahlak anlayışını ve paylaşılan normları anlamaya yöneltilmeli
- Öğrenci, ahlaki seçimlere ve ahlaki etkinliğe yöneltilmeli (Senemoğlu, 2007: 70).

Etik ve ahlak kavramlarından bahsettikten sonra bilişim teknolojilerinin temelini oluşturan bilgisayar ve internet gibi kavramlara da değinmekte yarar vardır. Bu kavramlar, eğitim, güvenlik, toplum ve etik konuları ile ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

1.6. Bilgisayar

Bilgisayarlar, verileri çok hızlı ve hatasız bir şekilde işleyerek bilgiye dönüştürme yeteneğine sahip elektronik makinelerdir. Daha açık bir ifade ile

bilgisayar, dış ortamlardan veri alan, onları matematiksel ve mantıksal işlemlerden geçirerek yeni anlamlı değerlere dönüştüren, elde edilen bu bilgileri sıralayabilen ve sınıflandırabilen, gerekirse verileri ve bilgileri depolayabilen ya da dış ortama aktarabilen elektronik ve elektro- mekanik makinelere denilmektedir (Temur, 2001:2).

Gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde bilgisayarlar çok yüksek hızlara erişmişlerdir. Bu sayede birçok karmaşık işlemler kısa sürede ve hatasız bir şekilde doğru çözüme kavuşturulabilmektedir. Bilgisayarlar günümüzde sadece matematiksel işlemlerde değil, akla gelebilecek birçok konuda yaşantımıza girmişlerdir (Temur, 2001: 1). Bilgisayarın var olma amacı üzerinde yüklü bulunan verilerdir; bu nedenle veriler ceza hukuku açısından da suçun konusunu oluşturması yönünden önemlidir (Dülger, 2004: 49).

1.6.1. Bilgisayar ve Eğitim

Eğitimde istenen verimi almanın ve kaliteyi arttırmanın temel şartlarından birisi eğitim teknolojisinde çağın şartlarını yakalamaktır. Günümüzde bilgi teknolojisinin en gelişmiş ve yaygın alanı şüphesiz bilgisayarlardır. Teknolojik gelişmeye uyum sağlayabilmek için gelişmiş dünya ülkelerinde olduğu gibi bilgisayarlar eğitim ve öğretimle ilgili bütün faaliyetlerde kullanılmalıdır (Erkan ve Güneş, 2003: 25).

Günümüzde öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonunu arttırmak, öğrenme süresini kesintisiz ve canlı tutmak, bilginin kalıcılığını sağlamak amacıyla bir eğitim teknolojisi aracı olarak bilgisayarlardan yararlanma kaçınılmaz hale gelmiştir (Erkan ve Güneş, 2003: 26). Bilgisayar, diğer öğretim araçlarından farklı olarak öğretme ve öğrenme açısından benzersiz imkanlar sunan çok yönlü bir araçtır. Bilgisayarlar eğitimde öğretim, üretim, yönetim, sunu ve iletişim amaçlı kullanılmaktadır (Yalın, 2005: 162).

Bilgisayarlar, içinde bulunduğumuz yüzyılın en büyük entelektüel birikiminin yansıtıldığı teknolojik bir üründür. Eğitim ortamlarında bilgisayarların kullanılması

gerekliliği 1980' li yıllarda gündeme geldiğinde, ilk tartışılan kavramlardan birisi “bilgisayar okuryazarlığı” kavramı olmuştur (Altun, 2005: 94).

Bilgisayar okuryazarlığı, sadece bilgi işleme hakkında bir şeyler bilme, bunun nasıl olduğunu anlamakla sınırlı kalmamalı; bunun ötesinde bilgiyi işleyebilme olarak da algılanmalıdır. Bilgili birer vatandaş olmak veya iş piyasasında rekabet edebilmek için öğrencilerin bilgisayarla temel bir aşinalığının olması gerekmektedir (Altun, 2005: 96).

Kullanım alanı son derece esnek ve geniş olan bilgisayarların, okul müfredatına uygun bir şekilde hazırlanmış programlar ile öğrenme ve öğretme sürecini geliştirici ve zenginleştirici yönde kullanılması eğitime yeni boyutlar kazandırmıştır. Temel becerilerin öğretimi, pekiştirilmesi ve kalıcılığın sağlanmasından başlayarak problem çözme, model geliştirme, kritik düşünme, deney kurma, karar verme gibi üst düzey zihinsel becerilerin kazandırılmasında bilgisayarın tartışılmaz bir yeri olduğu bilimsel araştırmalar tarafından da ortaya konulmaktadır (Uludoğan, 2002: 33). Aşağıda bilgisayarın eğitimin çeşitli alanlarında kullanım biçimlerine örnekler verilmiştir:

Bilgisayar Destekli Öğretim: Bilgisayar bir öğrenme yardımcısıdır. Bu tür bir kullanım demonstrasyon, sunu ve uygulamayı birden içermektedir. Bilgisayar destekli öğretim, öğretmen de dahil diğer ortamlar aracılığı ile yapılan öğretimin bilgisayar tarafından desteklenmesidir (Sünbül, 2007: 399).

Bilgisayar Yönetimli Öğretim: Bilgisayar yönetimli öğretim, bilgisayar sisteminin öğretimi planlama, düzenleme ve programlama; öğrenmeleri ölçme; öğrencilerle ilgili verileri kaydetme ve öğrenme verileri üzerinde istatistiksel analizler yapma gibi öğretim etkinliklerini yönetmek için kullanılmasıdır (Sarı, 2005: 203).

Programlı Öğretim: Programlı öğretim bireysel, kendi kendine öğrenme yöntemidir. Bilginin özel parçalara veya temel öğelere ayrılarak belirli bir sıraya göre düzenlenip bireysel esasa göre öğrenilebileceği varsayımına dayanmaktadır (Küçükahmet, 2004: 93).

Bilgisayar Destekli Ölçme ve Değerlendirme: Eğitimde ölçme değerlendirme çalışmaları giderek bilgisayar ortamına doğru bir yönelme göstermektedir. Özellikle sınav bürolarında test geliştirme ve madde analizlerinde kullanılan bilgisayar, sınav uygulamalarında da önemli bir yer işgal etmektedir. Bunların yanı sıra rehberlik çalışmaları da bilgisayar ortamında yapılabilmektedir (Demirel, 2008: 289). Öğrencilerin geliştirici, yaratıcı ve işbirlikçi olmalarına imkan tanıyan yeni ve çeşitli interaktif araçlar, öğrencilere kişisel ve anlamlı yollar aracılığıyla bilgilerini kullanma olanağı tanımaktadır (Schrum, 2010).

1.7. İnternet

İnternet, birçok bilgisayar sistemini TCP/IP protokolü ile birbirine bağlayan, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet bilgiye kolay, hızlı, ucuz ve güvenilir ulaşımın ve onu paylaşmanın günümüzdeki en yaygın yoludur (Temur, 2001: 337).

“İnter” (arasında, birbiriyle) ile “net” (ağ) kelimelerinin bir arada kullanılmasıyla ağlar arası gibi bir anlama sahip olan internet kelimesi meydana gelir. İnternetin en önemli özelliği “interaktif” iletişim sağlamasıdır. İnternet ile tek taraflı bilgi vermek yerine, kullanıcının taleplerine göre yönlenen bir bilgi akışı gündeme gelmiştir (Vural, 2006: 18).

ABD Yüksek Mahkemesi bir kararında İnternet’ i şöyle tarif etmiştir: “İnternet birbirleri ile bağlı bulunan bilgisayarlardan oluşan uluslar arası ağıdır. İnternet, bireylerin dünya çapında haberleşmesi için tamamen yeni ve benzeri olmayan bir ortamdır.” (Özdilek, 2002: 13). İnternet’ in bir tanımı da, “IP kullanarak birbirine paket gönderen bilgisayar kümesi” şeklindedir. Bilgisayarlar TCP/IP protokolünü kullanarak birbirleri ile iletişim kurarlar (Özdilek, 2002: 13).

İnternet, ağların ağıdır, dünyadaki en geniş ağıdır. TCP/IP genellikle, bütün ağlara uyan tek protokoldür. Başka bir açıdan internet, daha hızlı ağlar için geleceğin iletişim protokollerini ve donanımlarını geliştirmek maksadıyla meydana getirilmiş, üniversiteleri birbirine bağlayan deneysel bir ağıdır (Shnier, 1998: 245). İnternet, dünyanın belki de en kolay ulaşılabilen bilgisayar ağıdır. İnternet kullanıcısı olan

herkes interneti oluşturan binlerce bilgisayar ağının sunduğu servislerin hemen hepsine ulaşabilir (Levine vd., 1997: 14).

İnternetin oluşturulmasındaki temel amaç bilgisayarlar arası güvenli ve hızlı bir şekilde iletişim isteğidir. İnternet, değişik protokoller aracılığı ile insanlara bilgiye erişim olanakları sunar. İnternet aracılığıyla her türlü bilgiye erişilebilir. Elektronik posta, posta listeleri ve haber grupları, Usenet, IRC (İnternette canlı sohbet), Telnet internetin işlevleri arasında sayılabilir (Sırabaşı, 2003: 113).

İnternetteki her bilgisayar, diğer bilgisayarlar dizisine bağlıdır. Bu bağlanma, tek bir üniversiteye ya da kuruluşa ait bilgisayarları birbirine bağlayan yerel bir ağ aracılığıyla ya da değişik kuruluşlardaki bilgisayarları ve ağları birbirine bağlayan daha geniş bir ağ aracılığıyla olabilir (Barrett, 2000: 10). Bütün dünya üzerinde üniversiteler, hükümet kuruluşları, ticari kuruluşlar, medya kuruluşları, araştırma merkezleri gibi birçok kamu kurumu ve özel kurumlar internet ağına bağlıdırlar. Bunların sayısı gün geçtikçe de artmaktadır. Özellikle ticari kuruluşlar internet üzerinden milyarlarca dolarlık alışveriş yapmaktadır (Temur, 2001: 337).

Günümüz teknolojilerinin hızla gelişmesi sayesinde, internet yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Buna bağlı olarak, bilgisayar başında geçirilen zaman her geçen gün artış göstermektedir. İster haberleşmeye, ister arkadaşlık kurmaya, ister bilgi edinmeye yönelik olsun, her konuda internet üzerinde milyonlarca uygulama ile karşılaşmaktadır ve tüm bu uygulamaların ortak amacı insanlığa bir hizmet sunmaktır (Kocatürk ve Yıldızoğlu, 2009).

Yazılım geliştiren şirketler, internet üzerinde bilgiyi sunmanın farklı yollarını geliştirmekte ve tanıtılmaktadırlar. Gelecekte evlerde, okullarda ve ofislerdeki bilgisayarlar daha da güçlenip, veriler çok daha hızlı iletmeye başladığında bilgisayar teknolojileri de daha yaygın kullanılıyor olacaktır (Kalbag, 1999: 41). İnternet sanıldığı gibi aksine veri iletim ağlarının yalnızca bir türü, dolayısıyla da sanal alanın yalnızca bir parçasıdır; ancak bugün için en yaygın ağ ve en geniş parçasıdır. Sanal alan ise bilişim sistemleri ve bunları birbirine bağlayan her türlü veri iletim ağından oluşan, fiziksel yapısı sayısal verilerden oluşan bir alandır (Dülger, 2004: 50).

Şurası unutulmamalıdır ki, interneti diğer kitle iletişim araçlarından ayıran en önemli unsurların başında yayıncının kimliğinin herkes olabileceği gelir. Özellikle içerik sağlayıcılar açısından çok geniş bir yelpazenin bulunduğu söylenebilir. Basın veya radyo televizyon alanında yayıncı olabilmek için büyük sermayelere ihtiyaç varken ya da gazeteci, köşe yazarı, muhabir gibi meslekten olmak gerekirken, internet ortamında bir bilgisayara sahip olmadan dahi yayıncı olmak mümkündür. Diğer bir deyişle, basın ve radyo televizyonla yapılan yayınlar profesyonel meslekken, internet ortamında para kazanmadan, yani amatör bir şekilde yayıncı olmak mümkündür (Gedik, 2008: 130).

1.7.1. İnternet ve Eğitim

İnternet, anaokullarından üniversitelere kadar eğitim ve öğretim hayatımızda yerini almaktadır. İnternetin sağladığı çoklu ortam ve etkileşimli eğitim olanakları öğrencilerin daha önce hiç tanışık olmadıkları deneyimler edinmelerini sağlamaktadır. İnternet, diğer birçok sektörde olduğu gibi, eğitim-öğretim sektörünü de derinden etkilemekte ve öğrenim biçimimizi değiştirmektedir (DPT, 2001: 25).

İnternet, eğitim modellerini de değişime zorlamaktadır. Uzaktan eğitim, sürekli eğitim, ömür boyu eğitim gibi kavramlar gündemdedir. İnternet, eğitim teknolojilerine katkıda bulunmakta, bilgi kaynaklarını artırmakta, öğrencilerin kendi aralarında ve öğrencilerle öğretmenler arasında etkileşimi artırmaktadır. Ancak internetin eğitimi tamamen değiştirdiği gibi bir yanılgıya kapılmamak gerekmektedir. Bu değişim çok yavaş, zahmetli ve masraflıdır (DPT, 2001: 26).

Eğitimde bilginin paylaşımı esas olduğundan dolayı klasik anlamda en fazla yüzlerce kişiye ulaşılabilirken internet sayesinde milyonlarca kişiye seslenme imkanı vardır. Yine klasik eğitimde aynı fiziksel mekanda yüz yüze iletişim ile oluşturulan kısıtlı sosyal alt yapı, web tabanlı eğitim sayesinde küresel bazda etkileşimli iletişim ile eşsiz bir boyut kazanmaktadır (Tennant, 1996: 57). Gerçek sınıf tabanlı eğitimin en güçlü yanı olan öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle olan ilişkisi yani gerçek zamanlı görüşmesi web ortamına taşınabildiği ölçüde internet ile eğitim olgusu da daha fazla önem kazanacaktır (Tennant, 1996: 58).

İnternet temelli (sanal) eğitim elektronik ortamda gerçekleştirilen, pedagojik sonuçları henüz incelenmekte olan bir eğitim biçimidir. Sanal eğitim tek başına kullanılabilmesi gibi gerek geleneksel eğitimin gerekse uzaktan eğitimin bir parçası olarak da kullanılabilir. Ülkemizin koşulları dikkate alınarak geliştirilen sanal eğitim yaklaşımına göre internet; uzaktan eğitim, sınıf öğretimini desteklemek, araştırma/başvuru kaynağı olarak, hizmet içi eğitimi yaygınlaştırmak, halk eğitimi ve bireysel öğretimi gerçekleştirmek amacıyla kullanılabilir (Oral, 2005: 101).

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin sağladığı olanaklardan en önemlisi, kişinin istediği bilgiye zaman ve uzam sınırlaması olmadan bilgisayar ağları aracılığı ile uzaktan erişimini sağlayan ve “eşzamansız öğretim” olarak adlandırılan öğretim biçiminin ortaya çıkmasıdır. Artık öğretim kurumlarında bu teknolojilerden yararlanılarak geliştirilen yeni öğretim yöntemleri uygulanmakta, bu teknolojilerin ışığında gelecekteki eğitim ve öğretimin nasıl olabileceği ve e-öğretim, e-üniversite gibi kavramlar tartışılmaktadır (Özçağlayan, 1998: 130).

Yıllardır tüm ülkelerde başarıyla uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri, internetin sağladığı zengin ve kolay erişilebilir kaynaklar sayesinde yeni bir döneme girmiştir. İnternetin eşsiz kaynakları ile birlikte öğretmen ve öğrencilerin kolay ve ekonomik bir biçimde iletişimi sayesinde uzaktan eğitim programlarının işleyişi oldukça kolaylaşmıştır (Taştan, 1998: 57).

Geleneksel kitle iletişim araçlarının farklı toplum kesimlerinin bilgi düzeyleri üzerindeki etkisi yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Yeni bir iletişim teknolojisi olan internetin ise farklı şartlara sahip insanların bilgi düzeyleri üzerinde ne tür bir etkisi bulunduğu konusunda görüş birliğine varılamamıştır. İnternetin bilgi edinmeyi kolaylaştırdığı ve ucuzlattığı şeklinde görüşler mevcutken, bu yeni teknolojinin toplumda var olan açıkları daha da derinleştirdiği yönünde görüşler de bulunmaktadır (Şeker, 2005: 13).

1.7.2. İnternet ve Güvenlik

Kendimizin, evimizin, arabamızın güvenliği hep söz konusuydu. Ancak son yıllarda bilişimin yaşantımızı etkileyiş şekliyle güvenlik sorunu daha çok gündeme

gelmeye başlamıştır. Güvenlik sorunu kapsamında kişisel haklar, fikri mülkiyet hakları, ticari sırlar, sorumluluk, yükümlülük konuları yer almaktadır. Güvenlik, bu alanların sorunu olabilecek birçok sorunun sorulmasına neden olmaktadır. “Kredi kartı hesabımıza ulaşılır mı? Virüs bilgisayarımı mahveder mi? Mevduat hesabım güvende mi? İşyerimizin bilgisayarı yetkisiz kullanıma kapalı mı?” gibi sorular (Dedeoğlu, 2001: 16).

Bilgi güçtür, olaylara yön verir ve gelişmenin arkasındaki başlıca kuvvettir. Eski çağlarda bu güç, insanların ellerinde değildi. Ancak günümüzde bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde bilgiye ulaşmak çok kolay (Drenth, 2000). İnternetteki en önemli olgu bilgidir. Bilgi, elde eden kişi için bir anlam ifade eden, günlük yaşamda kullanılabilir, kişisel niteliği olan yazışmalar ve şifreler, parolalar vb. anahtarların tümüdür. Güvenlik problemi ise tanımlanan bilgilere her türlü izinsiz erişim (okuma, öğrenme, değiştirme ve silme) olarak tanımlanır (Tennant, 1996: 59).

Yaklaşık 15 yıl kadar önce bilgisayarlar hakkında fazla bilgimiz yoktu, çoğumuz internetin ne demek olduğunu bile bilmiyorduk. Oysa bugün durum çok farklı; internet ve bilgisayar o kadar hayatımıza girdi ki, birkaç gün e-postalarımıza bakmayınca kendimizi dünyadan kopmuş sanıyoruz. Teknolojinin hayatımıza getirdiği kolaylıkları ve yenilikleri görüp seviniyoruz. Ancak buzdağının görünmeyen bir yüzü olduğunu anladığımızda, bazen iş işten geçmiş olabiliyor (Yılmaz, 2005: 1).

İnternet ortamı, kullanıcılara dünyanın herhangi bir yerindeki bir bilgisayara ulaşma olanağı sağlamaktadır. Bu ulaşma olanağı her zaman iyi niyetle kullanılmamaktadır. Ulaşılan bilgisayar sistemi yeterli güvenliğe sahip değilse, sistemde bulunan verilere ulaşma, bu verileri değiştirme hatta sistemi bozma olasılığı bulunmaktadır (Adalı, 2001). İnternet günümüzde sadece bilgiye erişme aracı olarak değil, bilgi yayma aracı olarak da kullanılmaktadır. İnternet üzerinden yapılan yayınların denetimi güç olduğundan, zararlı yayınların yapılması için uygun bir ortam sağlamaktadır (Adalı, 2001). İnternet üzerinden gerçekleşen ticaret gün geçtikçe artmaktadır. Ticaretin herkese açık bir ortamda yapılması, beraberinde yeni sahtekarlık ve dolandırıcılık biçimlerini getirmiştir (Adalı, 2001).

Ağ yöneticileri, ağlarının güvenliğinden hiçbir zaman tamamen emin olamazlar. Ancak bilgi sahibi insanlar webin bu tarz problemler içerebileceğini ve hackerlar ile ticari müesseseler arasındaki savaşın gelecekte de süreceğini kabul etmişlerdir (Web teaching, 265). Gerek donanım, gerek yazılım ve verilere ilişkin korumayı sağlamak üzere gerekli her tür tedbiri almak daha önceleri de şirketlerin gündemindeydi ve bilişim teknolojilerinin kurulması ve kullanılmasına ilişkin yapılması gereken olağan işler arasında güvenli sistemlerin oluşturulması her zaman vardı. Son günlerde daha çok bahsedilir olan güvenlik sorunu ise ağırlıklı olarak internetin yaygın kullanımıyla birlikte başladı (Dedeoğlu, 2001: 17).

Etik ilkeler açısından değerlendirdiğimizde, kaliteli sistemler üretmenin, ticari amaçlardan önce gelmesi gerekmektedir. Kaliteli sistemler meydana getirmek, tasarım aşamasından, üretime her adımda mükemmeli hedefleyerek hatasız donanımlar üretmek, yazılımlar geliştirmek ağırlıklı olarak bilişim profesyonellerinin sorumluluğu gibi görünmektedir (Dedeoğlu, 2001: 20).

1.7.3. İnternet ve Gizlilik

Günümüzde bilgisayar her alanda kullanılmaktadır. Kişilere ilişkin bilgilerin bilgisayar ortamında tutulması günümüzün bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu bilgiler içinde, kişilere özgü ve gizli kalması gereken bilgilerin olduğu unutulmamalıdır. Katı yönetim biçimlerinde, kişilere ilişkin bilgilerin kamu tarafından bilinmesi olağan sayılırken, günümüz uygar toplumlarında, kişilere özel bilgilerin saklı olması ilkesi benimsenmektedir (Adalı, 2001). Toplumlarda bilgi teknolojileri kullanımının giderek artması, bilgisayar sistemlerine uzaktan erişimin olağan hale gelmesi ve internetin yaygınlaşması bilgi güvenliği konusunun önemini artırmıştır (Adalı, 2001).

Klasik uygulamada veriler, kapalı kapılar ardında kilitli dolaplarda tutulurken günümüzde, bilgisayar ortamında tutulmaktadır. Bu durum bilgiye erişimde büyük kolaylıklar sağlamasına karşın, kötü niyetli kişilerin saldırısına karşı zayıflık göstermektedir. Zayıflık ağırlıklı olarak internetten kaynaklanmaktadır. İnternetin tasarımı yapılırken, bugün eriştiği düzey tam olarak öngörülemediği, dolayısıyla güvenlik önlemleri yeterince alınmamıştır (Adalı, 2001).

Yeni bilişim teknolojileri ve özellikle internetle birlikte karşı karşıya kaldığımız sorularımız arasında: “E-postalarımız başkaları tarafından okunuyor mu? Bir web sitesine müdahale edilebilir mi? Bilgimiz olmadan bizim hakkımızda bilgi toplanabilir mi? Hakkımızdaki bilgi nerede kullanılıyor? Kişisel bilgisayarımıza giren bir korsan özel dosyalarımıza zarar verebilir mi?” soruları başı çekmektedir. Kişisel haklar, kişisellik, özelimize ait bilgilerin gizliliği internetle birlikte tehdit altında olmaya başlamıştır (Dedeoğlu, 2001: 18).

Yaşadığımız çağda, demokratik devletin bir gereği olarak haberleşmenin gizliliğinin devlet tarafından vatandaşlarına garanti edilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede çağdaş bir devlet söz konusu olabilir. Kişisel veriler, hukuk alanımızda henüz tam anlamıyla irdelenmiş bulunmamaktadır. Ancak kişisel veriler ve korunması anayasal ilke olan özel hayatın korunmasının birer unsurunu oluşturmaktadır. Bundan dolayı kişisel verilerin işlenmesi ve bu işlemeye karşı ilgililerin korunması büyük önem taşımaktadır (Özdemir, 2009).

1.7.4. İnternetin Sosyal ve Toplumsal Yönü

İnternetin, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal yapının gelişmesine olumlu katkıları olmuştur. Bilgi paylaşımını artırması ve uzakları yakınlaştırması nedeniyle de internetin katkısının artarak süreceği söylenebilir. İnternet, çalışma ve yaşama biçimlerimizi değiştirdiği gibi kültürümüzü de değiştirmektedir. İnternet ve erişim olanaklarının olmadığı bir ülkede, kültürel faaliyetlerin ve kültürel yapının kendi içinde kapalı kalacağı, kültür etkileşiminin en az düzeyde olacağı açıktır. (DPT, 2001: 27).

Türkiye, internetin dünyadaki gelişiminin üzerinde bir hızla, internet kullanıcı sıralamasında 16. sıraya yükselmiştir. Ancak bu istatistik sadece ev ve işyerlerinden internete bağlanan kullanıcıları kapsamaktadır. İnternet kafeler ile mobil teknolojiler (GSM, GPRS, EDGE, 3G vb) yoluyla internete erişenler, bu sayıya dahil değildir. Yaklaşık on yıllık sürede ve başlangıçta “gereksiz” ya da “lüks” olarak algılanmasına karşın kullanıcı sayısı, ülke nüfusunun beşte birini aşmıştır. Böylesine hızla yayılan internetin bireysel olarak kullanım süresi de doğal olarak artmakta ve teknolojik gelişimle birlikte kullanım biçimleri de değişmektedir. İnternetin nasıl

olup da bir iletişim ortamından, bağımlılık yapıcı bir teknolojiye dönüştüğünü anlayabilmek için, internetin yaygın kullanılan ortam, uygulama ve servislerinin incelenmesi gerekmektedir (Zereyak, 2008: 83).

Gelişen teknoloji hayatı bir yandan kolaylaştırırken diğer yandan yeni riskler getirmektedir. Teknoloji çağı olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde bilgisayar ve internet kullanımı hayatın vazgeçilmez gereçleri haline gelmiştir. Yeni gelişen bağımlılık kavramlarına son dönemde internet bağımlılığı eklenmiştir. İnternet kullanımına sınırlama getirememe, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı durumlarda endişe duyma gibi belirtilerle kendini gösteren bu bağımlılık türü 1990'lı yılların ortalarından beri psikiyatri literatüründe yer almakta ve giderek ilgi çekmektedir (Özsoy, 2009).

Yerinden alışveriş, yerinden bankacılık hatta işe gitmeden evden bankacılık gibi kullanımlar insanın sosyal yaşamını etkileyebilecek unsurlardır. Bu şekilde insanlar kendilerine daha fazla zaman ayırabilecekler ve kısa zamanlarını daha verimli değerlendirebileceklerdir. Ancak tüm bu kolaylıklar insanları bilgisayar bağımlısı yapacak, yüz yüze insan ilişkilerini azaltacak, bu nedenle de bir bakıma robotlaşan insanlar türeyebilecektir. Psikologlar tarafından yapılan “bilgisayarın duyguları körelttiği” konusundaki çalışmalar devam etmektedir (Tennant, 1996: 50).

Yaygın bir görüşe göre internet, kişilerin sosyal yaşamlarında hem olumlu hem de olumsuz etkilere sahiptir. Gerçek dünyadan farklı bir ortamda, sanal dünyada, insanlar arası ilişkiler değişmektedir. Öte yandan internet, kişiler arasındaki mesafe, yaş, cinsiyet, ırk, kültür gibi gerçek dünyada önemli olabilecek pek çok özelliği de ortadan kaldırmaktadır (Tennant, 1996, 52). İnternet'in diğer bilinen medya organlarından bir farkı, sosyal tabakalaşmaya izin vermemesidir. Hiçbir bilgisayar ya da birey bir diğerinden üstün değildir (Levine, 1997: 14).

Teknolojinin ürünleri sadece bize yararı olan sıradan masum araçlar olmayıp, bireysel ilişkilerimizden sosyal ilişkilerimize kadar uzanan birçok olumsuz etki yapabilmektedir. Aynı şekilde bilişim teknolojilerinin de suçla mücadelede sağladığı etkinlik ve verimliliğin yanı sıra bazı olumsuz sosyal etkileri de bulunabilmektedir (Cerrah, 2001).

İnternetin yadsınamayacak bir başka sosyal boyutu da sohbet ortamları yoluyla insanların “tanışması” ve sosyal ilişkilerin “siber uzay” a taşınmasıdır. Siber ortamlarda tanışıp mahkemelik olan, buralarda suç işleyen ya da yeni bir insanla tanışıp, arkadaşlığını ilerleterek onunla evlenenlere sıkça rastlanır olmuştur. Belli ki insanların çoğu, yazılı haberleşmeyi yüz yüze olana göre tercih etmektedirler (Gülcü ve Alan, 2003: 256).

İnternetin çocuk ve gençlere, dikkat çekmeden kolayca ve doğrudan özel iletişim kurma ve bilgiyi paylaşma olanağı vermesi, istismar suçlarına çocuklarla cinsel amaçlı iletişim kurma şansı ve cesareti vermiştir. Cinsel istismarcılar internette, kimliklerini gizleyerek veya sahte kimliklerle sohbet odalarında ve e-mail mesajları veya cep telefonu vasıtasıyla çocuklarla kötü niyetle iletişim kurabilmekte ve gerçek hayatta buluşmayı gerçekleştirebilmektedir (Topçu, 2009: 60).

1.7.5. Siber Zorbalık

Çocuk ve ergenler arasında eskiden beri görülen ve özellikle okul iklimini olumsuz yönde etkileyen şiddet ve zorbalık, bilişim teknolojilerine erişimin artması ile siber ortama taşınmıştır. Elektronik zorbalık ya da siber zorbalık gibi isimler verilen bu eylemlere gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde sık rastlanmaya, doğası ve yaygınlığı nedeniyle de kaygı duyulmaya başlanmıştır. Bu konudaki bilimsel çalışmalar henüz çok yeni olmasına karşın ulaşılan sonuçlar bu kaygıları haklı çıkaracak niteliktedir (Baker ve Topçu, 2008: 108).

Siber zorbalık olarak adlandırılabilen eylemlere örnek olarak şunlar verilebilir:

- Nedensiz yere bir kişiyi sohbet odasından atma
- Cep telefonu ile bir kişinin gizlice utanç verici fotoğraflarını çekme
- Birini kötüleyen ya da utandıran web sayfaları hazırlama
- Elektronik posta ya da cep telefonu mesajı ile aşağılayıcı, alay edici, tehditkar, cinsel taciz veya şiddet içeren mesajlar gönderme

- Kurbanın web sayfası ya da bloglarına incitici, küçük düşürücü, tehdit edici mesajlar ya da resimler ekleme
- Kurbanların uygunsuz görüntülerini internete yönlendirme
- Kurbanla ilişkin dedikodular yayma (Baker ve Topçu, 2008: 109).

1.7.6. İnternet Etiği

Günümüzde tüm disiplinleri hemen hemen aynı anda etkileyen elektronik ortamı iletişim ya da yaygın adıyla internet kullanımının yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan önemli pek çok etik sorun vardır (Oğuzertem, 2001). Örneğin bir sistemdeki gizli bilgileri hileli yollarla almak, kötü ve anlamsız maillerle insanları rahatsız etmek, sistemin kaynaklarını kullanıp sistemi yavaşlatmak, arka arkaya e-mail göndererek başkalarının e-mail kutularını doldurmak, ağ üzerinde kanunlarla belirlenmiş kuralların dışına çıkmak kişiler hukuku açısından problem yaratmaktadır. İnternet sitelerinde yazı ve resim yoluyla kişinin gerek şeref ve haysiyetine gerekse özel hayatı ve sırlarına tecavüz edilebilmektedir. Elektronik gazetecilik, basılı olanlardan daha hızlı ve kolay şekilde kullanıcıya ulaşabilmektedir. Başka amaçlarla oluşturulan web sitelerinde de kişilik hakkına tecavüz edecek, özellikle reklam amacıyla resmin yayınlanması ve benzeri yayınların yapıldığı görülmektedir (Sırabaşı, 2003: 128).

Ağ üzerindeki bütün kullanıcıların servisleri ve sistemleri kullanmaları konusunda sorumlulukları olduğunu bilmeleri çok önemlidir. Kullanıcı, ağdaki her servise ulaştığında yaptığı hareketlerden sorumlu olmak zorundadır (Temur, 2001: 344). İnternetin kullanımı bir ayrıcalıktır, bir hak değildir. Bu ayrıcalık, istenildiği zaman, kötüye kullanım ya da başka sebeplerle kişilerin elinden alınabilir. Bu kötüye kullanım, bir sistemdeki gizli bilgileri hileli yollarla almak, ahlak dışı ve anlaşılmasız mesajlarla diğerlerini rahatsız etmek, sistemin kaynaklarını kullanıp sistemi yavaşlatmak, arkası arkasına mesajlar postalayarak başkalarının e-posta kutularını doldurmak, ağ üzerinde yasalarla belirlenmiş kuralların dışına çıkmak vs. olarak sayılabilir (Tennant, 1996: 51).

Oldukça yeni bir medya kanalı olan internet diğer iletişim mecralarını bünyesinde barındırabilecek bir teknolojiye ve altyapıya sahip olması ve kısa sürede büyük bir hedef kitleye ulaşmayı başarmasının yanında legal ve illegal kişi ve kurumların kendilerini ifade etmek için kullandıkları bir mecra haline gelmiştir. Elektronik ticaret konusunda düzenlemeler yapılmadan bu konuda büyük bir ciroya ulaşılmış olması, etik, güvenlik ve mahremiyet sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuş, bununla beraber kısmi düzenlemeler sayesinde belirli bir istikrar arayışına girildiği anlaşılmıştır. Fakat bu düzenlemelerin internetin bütünü üzerinde ne kadar etkili olacağı zamanla görülecektir (Vural, 2006: 39).

Kimileri internet suçunun klasik suçların bir görünümü olduğunu savunurken, kimileri de internet suçlarının ayrı bir kategori olduğunu savunmaktadırlar. Kısaca internet aracılığıyla gerçekleştirilen eylemler yönünden, elverişli olduğu sürece klasik cezaların uygulanması, internete özgü eylemler için, uygulanacak ceza rejiminin ana unsurunu güvenlik önlemleri teşkil edecek şekilde düzenlenmesi kabul görmektedir (Yıldız, 2007: 75).

Türkiye ve dünyada internet yasakları ve bazı ülkelerde sansür noktasında olan internet erişiminin engellenmesi önemli bir gündem konusu olmuştur. İnternetin yaşadığımız gezegeni, iletişim ve haberleşme noktasında bir köye dönüştürdüğü bir gerçektir. Milyonlarca alan adının ve bu alan adlarının barındırdığı milyarları bulan sayfaların bulunduğu bu iletişim ve haberleşme ağı birçok olumlu gelişmeyle birlikte olumsuzlukları da hayatımıza sokmuş bulunmaktadır. Ülkeler, gerek güvenlikleri, gerek zararlı içeriklerden toplumun korunması gibi nedenlerden dolayı kanunlar düzenleyerek bu devasa ağı denetleme yoluna gitmişlerdir. Bu denetlemenin ölçüsü ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazılarında aşırıya kaçan engellemeler söz konusu iken bazılarında bu kabul edilebilir seviyede olmuştur (Bayzan, 2009).

İnternetin ülke sınırlarını tanımayan nitelikte bir iletişim biçimi olması ve ulusal düzeyde yapılacak her türlü düzenlemenin uluslar arası uzantısının ya da etkisinin bulunması ihtimali nedeniyle bu alanda düzenleyici nitelikte çok az girişim yapılabilmektedir. Bir başka anlatımla, herhangi bir devletin diğer devletlerin

egemenlik haklarını zedelemeksizin, kendi geleneksel egemenlik haklarını kullanarak interneti düzenlemeye kalkması neredeyse olanaksızdır (Çaplı, 2002: 58).

İnternet Üst Kurulu internet alanındaki suç tiplerini belirlemiştir. Bu sınıflandırma çalışmasına göre internet suç tipleri şunlardır:

- Bilgisayar Sistemlerine ve Servislerine Yetkisiz Erişim
 - Yetkisiz erişim
 - Yetkisiz dinleme
 - Hesap ihlali
- Bilgisayar Sabotajı
 - Mantıksal bilgisayar sabotajı
 - Fiziksel bilgisayar sabotajı
- Bilgisayar Yoluyla Dolandırıcılık
 - Banka kartı dolandırıcılığı
 - Girdi/çıktı/program hileleri
 - İletişim servislerini haksız ve yetkisiz olarak kullanma
- Bilgisayar Yoluyla Sahtecilik
- Bir Bilgisayar Yazılımının İzinsiz Kullanımı
 - Lisans sözleşmesine aykırı kullanma
 - Lisans haklarına aykırı çoğaltma
 - Lisans haklarına aykırı kiralama
- Diğer
 - Kişisel verilerin suistimali

- Sahte kişilik oluşturma ve kişilik taklidi
- Yasadışı yayımlar (Yıldız, 2007: 78).

Bilgisayar ve internet kavramlarının ardından, bunları da içine alan daha genel bir kavram olan bilişim teknolojileri kavramına değinerek bilişim etiği, bilişim suçu gibi konuları da ele almak gerekmektedir.

1.8. Bilişim

Bilişim, İngilizce “information” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Bazı literatürde ise, bilgisayar ve iletişim kelimelerinden türetildiği veya bu kelimelere karşılık geldiği bildirilmektedir (Sağiroğlu, 2001: 1). Bilişim, insanların teknik, ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullandığı bilginin, özellikle bilgisayar aracılığıyla düzenli ve akılcı biçimde işlenmesi, her türden düşünsel sürecin yapay olarak yeniden üretilmesi, bilginin bilgisayarlarda depolanması ve kullanıcıların erişimine açık bulundurulması bilimidir (Dülger, 2004: 47).

Bilişim teknolojisinin, bilgiyi toplamak, iletmek, işlemek, değerlendirmek, dağıtmak ve yaymak için oluşturduğu ağ sistemleri donanımına ise bilişim alt-yapısı denilmektedir (Özçağlayan, 1998: 48). Bilgi bilimi olarak da ifade edilen bilişim, bilginin ve iletişimin yapısı ve özellikleri, bilginin aktarılması, organize edilmesi, saklanması, tekrar elde edilmesi, değerlendirilmesi ve dağıtımını için gerekli kuram ve yöntemler; bilgiyi kaynağından alıp kullanıcıya aktaran genel sistem bilimi, sibernetik, otomasyon ile insanın çalışma çevrelerindeki yerinde ve zamanında kullanılan teknolojileri temel alan sistemler, şebekeler, işlevler, süreçler ve etkinliklerini içerir (Aydın, 1996: 87).

Bilişimin ana konuları, kuramsal bilgisayar konuları, programlama dilleri, veri yapıları ve algoritmalar, işletim sistemleri, iletişim ağları ve bilgisayar mimarileridir. Veri tabanları yönetim sistemleri, yapay zeka, bilgisayarlı grafik, paralel ve dağıtık sistemler, derleyiciler, yazılım mühendisliği, görüntü işleme, örüntü tanıma, yapay sinir ağları, veri madenleri, uzman sistemler, bulanık mantık, genetik algoritma gibi konular ise ileri düzey konulardır (Sağiroğlu, 2001: 1).

1.9. Teknoloji

Teknoloji kavramı, tarihi süreç içerisinde önemli gelişmeler göstererek günümüzdeki kapsam ve tanımına ulaşmıştır. Teknoloji kavramını tanımlamadan önce, bu kavramın içeriği ve kapsamı üzerinde durmakta fayda vardır. Çünkü bu kavramın insanların bakış açılarına göre farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir (Tekin vd., 2006: 1).

Birçok insan teknoloji kelimesini “araç” kelimesiyle özdeşleştirmektedir. Bununla birlikte, herhangi bir araç o aracı etkin bir şekilde kullanmak için gerekli olan “teknik bilgi” den bağımsız olarak düşünülemez. Teknoloji kavramını açıklığa kavuşturmada sadece teknolojinin fiziksel ve bilgi unsurlarını dikkate almak da yeterli değildir. Herhangi bir yeni teknolojinin “sosyal” boyutunu da gözden kaçırmamak gerekir. Çünkü yeni teknolojiler sosyo-teknik sistemler olarak düşünülebilecek organizasyonlara veya toplumlara uygulanmaktadır (Tekin vd., 2006: 2). Bu açıklamalar çerçevesinde özellikle bilginin önemini vurgulayacak şekilde teknolojiyi genel olarak şu şekilde tanımlamak mümkündür: “Teknoloji, insan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ürün ve süreçlere bilginin uygulanmasıdır” (Tekin vd., 2006: 3).

Teknolojinin gelişmesi, kişilere ve toplumlara, uzun dönemde her zaman ve her yerde yarar sağlamıştır. Uygarlık böyle gelişmiş, yaşamımızın niteliği de böyle yükselmiştir. Bununla birlikte yeni teknolojiye, bunun getirdiği değişime, gelişmeye ayak uyduramayan yeteneksiz, bilinçsiz, ilkesiz, başka bir deyişle hazırlıksız toplumlar da teknolojik gelişmeler karşısında zarara uğramışlardır (Sağiroğlu, 2001:3).

1.10. Bilişim Teknolojileri

Bilişim teknolojileri, kişilerin, kurumların ve şirketlerin işlerini daha verimli, kaliteli ve hızlı hale getirmeleri için kullanılması gereken çağdaş araçlardır (Sağiroğlu, 2001: 2). Bilişim teknolojileri, bilgiyi oluşturmak, depolamak, değiştirmek ve bilgidan yararlanmak için kullanılan teknolojinin bütün formlarını içine alan bir terimdir. Aynı zamanda iletişim ve bilgisayar ifadelerini içeren uygun

bir kelime, genellikle bilgi devrimi olarak adlandırılan bir teknolojidir (Lowell, 2002).

Bilişim teknolojileri, bilgiyi otomatik olarak işleme yöntemlerinin araştırılması ve geliştirilmesi, bu yöntemlerin gerçekleştirilmesini sağlayan donanımların tasarlanması, tasarlanan donanımlar üzerinden bilgi iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi ve bu yöntem ve tekniklerin test edilmesinden sonra kullanımını içerir (Sağiroğlu, 2001: 1). Bilgi İletişim Teknolojileri (BİT), bilginin elde edilmesini sağlayan ve insanlar arasında, insanlarla elektronik sistemler arasında ve de elektronik sistemlerin kendi aralarında farklı iletişim tarzlarını kolaylaştıran tüm teknolojileri kapsamaktadır (Vural, 2006: 1). Bu teknolojiler şu alt gruplara ayrılmaktadır:

- Yakalama teknolojileri; bilgiyi toplayan ve dijital yapıya dönüştüren girdi araçlarıdır. Bunlar arasında klavyeler, fareler, dokunmatik ekranlar, ses tanıma sistemleri, barcod okuyucular, tarayıcılar ve avuç içi bilgisayarlar sayılabilir (Vural, 2006:2).
- Saklama teknolojileri; bilgiyi saklamak ve geri almak için üretilen çeşitli araçlardır. Bunlar arasında manyetik bantlar, floppy diskler, optik diskler, flash bellekler, hafıza kartları, dahili ve harici sabit diskler sayılabilir (Vural, 2006:2).
- İşlemci teknolojileri; dijital BİT performansı için gerekli olan yazılım, sistem ve uygulamalarıdır (Vural, 2006: 2).
- İletişim teknolojileri; bilgiyi dijital formda iletecek tüm araç, metod ve ağları kapsamaktadır. Örneğin, dijital yayıncılık, tümleşik servis dijital ağı, yerel alan ağları, geniş alan ağları, elektronik bülten ortamları, faks makineleri, cep telefonları ve fiber optik gibi iletim araçları, mobil uzay iletişimi için dijital iletim teknolojileri (Vural, 2006: 2).
- Gösterim teknolojileri; dijital bilgi gösterimini sağlayan değişik çıktı araçlarıdır. Bilgisayar ekranları, otomatik resim ayarlı dijital televizyon setleri, dijital video diskleri, ses düzenleyiciler ve sanal gerçeklik kaskları sayılabilir (Vural, 2006:2).

Sanayi toplumundan “bilgi ve teknoloji toplumu”, “bilgi ve iletişim toplumu”, “bilgi toplumu”, “sanayi ötesi toplum” gibi kavramlarla ifade edilen yeni ve başka bir toplum biçimine geçildiği ve dünyanın buna göre yeniden yapılanmakta olduğu bilinmektedir (Tor, 2004). Bu durumda ülkemizin, gelişen teknolojiyi takip etmesi, yorumlaması, mal ve hizmet üretimine yansıtması, yeni teknolojiler üretmek ve satmak suretiyle gelişimini daha da hızlandırması, böylece ekonomik özgürlüğünü sağlayarak; mevcut sosyal ve kültürel potansiyelini güçlendirmesi, ileri ülke toplumları arasında hak ettiği yeri bir an önce alması mecburiyeti vardır (Tor, 2004).

Günümüzde hayatın vazgeçilmez kuralı haline gelen değişim, ülkemize de önemli külfetler yüklemektedir. Gelecekte ağır bedel ödememek için; ülkemizde bu külfete katlanmanın gerekliliğine inanılmakta ve bu amaçla kalkınma planları ve hükümet programları doğrultusunda her türlü tedbir alınmaktadır (Tor, 2004).

1.10.1. Bilişim Teknolojileri Örgütleri

1.10.1.1. Ulusal Bilişim Teknolojileri Örgütleri

BSA, Business Software Alliance Türkiye, dünyanın önde gelen yazılım şirketlerinin korsan yazılımla mücadele etmek amacıyla faaliyetlerini birleştirmek üzere bir araya gelerek oluşturdukları bir birlikteliktir. BSA, korsan yazılımın önüne geçilmesi ve telif hakları bilincinin yazılım sektöründe de yerleşmesi amacıyla dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de yazılım telif haklarını korumak için faaliyetler göstermektedir (Yazıcı vd., 2005: 481).

C ve Sistem Programcıları Derneği, çalışmalarını C/C++ programlama dilleri ile yürüten ve deneyimlerini sistem programlama alanı ile ilişkilendiren uzmanların oluşturduğu bir dernektir (Yazıcı vd., 2005: 481).

TBD, Türkiye Bilişim Derneği, 1971 yılında kurulmuştur; 7 Mart 1994 tarihinden beri Kamu Yararına Çalışan Dernekler arasındadır. Önemli bir özelliği, bilgisayarla ilişkisi olan, yolu bilgidan geçen herkesin bireysel üyeliğine açık bir dernek olmasıdır. Derneğin amacı, Türkiye’de bilişimle ilgili her türlü çalışma ve düzenlemenin toplumsal gelişmeye katkı verici biçimde, çağdaş boyutlarda uygulanmasını sağlamaktır (Yazıcı vd., 2005: 482).

TBV, Türkiye Bilişim Vakfı, Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşebilmesi için altyapının oluşturulabilmesine katkıda bulunmak ve bilişim sektörünün ekonomideki payının artırılması için, bilimsel araştırma ve geliştirme etkinliklerinde bulunarak ekonomik ve sosyal çalışmalar yapmak, projeler üretmek ve uygulamalarını sağlamak için uğraş vermek üzere 1994 yılında kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 482).

TIP Bilişimi Derneği, Türkiye'de yaşayan herkesin sağlık düzeyinin gelişmesi için bilgi teknolojileri alanında düşünceler üretmek ve bunları ilgili makamlara iletmek, uygulamak ve uygulamalarına katkıda bulunmak amacı ile kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 483).

TİD, Tüm İnternet Derneği, İnternet sektörünün geliştirilmesi, kullanımının yaygınlaştırılması ve Türkiye'nin bilgi toplumuna taşınması hedefi ile kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 483).

TTGV, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, ülkemizin teknolojik altyapısının güçlendirilmesi ve Türk sanayinin uluslar arası pazarlardaki rekabet gücünün artmasına katkıda bulunmak amacı ile kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 483).

TÜBİDER, Bilişim Sektörü Derneği, Bilişim firmalarının hak ve çıkarlarını korumak, mesleki düzenlemelerin yapılmasını sağlamak amacı ile 2000 yılında kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 484).

TÜBİSAD, Bilişim Sanayicileri ve İşadamları Derneği, tüm bilişim şirketlerini kapsayan bir STK'dır. Dernek, sektörle ilgili kararlarda etkin olmak, bilgisayar işinin "prestij" olmasını sağlamak, bilgi teknolojisi ve bilgi toplumu olma bilincinin artmasını sağlamak ve sektörün öncüsü ve sektörde saygın bir kurum olmak amacıyla 1979 yılında kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 484).

YASAD, Yazılım Sanayicileri Derneği, Yazılım sanayicilerinin sorunlarını gündeme taşımak ve sektörü ileri götürmek amacı ile kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 484).

JAVA Kullanıcıları Derneği, JAVA kullanıcılarını bir araya getirmek ve JAVA dilini yaygınlaştırmak amacı ile kurulmuştur (Yazıcı vd., 2005: 485).

1.10.1.2. Uluslararası Bilişim Teknolojileri Örgütleri

ACM (Association for Computing Machinery)

Bluetooth Special Interest Group

British Computer Society

BSA, Business Software Alliance

CORDIS, The Community Research and Development Information Service, Europe

DARPA, The Defense Advanced Research Projects Agency

European Academic Research Network (EARN)

IEEE Computer Society

Internet Public Library

The UNIX and Advanced Computing Systems Professional and Technical Association (USENIX) and The System Administrators Guild (SAGE) (Yazıcı vd., 2005: 486).

1.11. Bilişim Teknolojileri Ve Etik

Yeni teknolojilerin kullanılmaya başlamasıyla beraber eski medya araçlarında görülen etik sorunlar ve yeni teknolojinin yarattığı etik sorunlar karma bir şekilde yeni teknolojiler üzerinde görülmeye başlanmıştır (Vural, 2006: 33). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, etik çıkmazlarla birlikte güvenlik tehditlerine neden olmuştur. Uygun güvenlik önlemleri ve etik kodlar, teknolojik gelişmelere ayak uydurmada yetersiz kalmıştır. Bu konuda profesyonellerin ve sıradan insanların bilgi teknolojileri etiği hakkında eğitiminin büyük önem taşıdığı ortadadır (Quigley, 2007).

Bilişim teknolojilerinin bilinçli ve etkin kullanımının sağlanması için bu teknolojilerin yakinen tanınması ve kullanılması gerekmektedir. Bu sayede bilişim kültürü, toplumun her kesiminde hızla yaygınlaşacak ve hayat herkes için daha da kolaylaşacaktır. Etkin ve bilinçli kullanım için olumlu ve olumsuz etkilerinin bilinip dikkate alınması gerekmektedir. Bilinçli ve etkin kullanımın, bilgi birikiminden ve kendine ve topluma karşı sorumluluktan geçtiği hiçbir zaman unutulmamalıdır (Sağiroğlu, 2001: 15). ACM ve TBV topluluklarına ait Etik kuralları Ek 2, Ek 3 ve Ek 4' te verilmiştir.

1.11.1. Bilişim Suçları

Gerçek hayatta karşılaşılan suç tipleri artık dijital ortamda da sıkça görülmektedir. Pornografik ve yasa dışı yayınlar, kredi kartı dolandırıcılığı, telif hakları ile korunan bilgisayar yazılımlarının kopyalanması gibi suçlar internet ve özellikle bilgisayarlar üzerinde sıklıkla işlenmektedir (Cerrah, 2001). Bilişim suçlarını klasik suç tiplerinden ayıran ve kendine özgü suçlar olmasını sağlayan en önemli özellik bu suçların işlenme şekillerinin farklılığıdır. Klasik suç tiplerinde suçun maddi unsurunu oluşturan eylemler failerin fiziki hareketleriyle meydana gelmektedir. Bilişim suçlarında ise genellikle failin bilgisayarın klavyesine dokunması dışında bir fiziki hareket olmamakta ancak fiziki hareketlerle meydana getirilebilecek zararlardan çok daha fazlası bu sayede meydana getirilebilmektedir (Dülger, 2004: 69).

Başlangıçta “bilgisayar suçluluğu” şeklinde ortaya çıkan bu yeni gelişme, bilgisayarların web ağı ile birbirlerine bağlanmasıyla birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Kişilik haklarının korunması ve bilgisayarlarla işlenen ekonomik suçlar (hacking, bilgisayarlarla casusluk, sabotajlar ve manipülasyonlar) ortaya çıkmıştır (Yenisey, 2001). Bilişim suçu, verilere karşı veya veri işleme bağlantısı olan sistemlere karşı, bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen suçlar şeklinde tanımlanabilir (Dülger, 2004: 67).

Bilişim teknolojileri; yazılım telif hakları, Türk Hukuku' nda fikir ve sanat eserlerini koruma ve etik sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bilişim suçlarına karşı çeşitli mücadele teknikleri geliştirilmeye çalışılmaktadır (Varol, 2001: 92). İnternet

kullanımının da doğurduğu tehlikeler vardır: Kullanıcı yeni suçların mağduru olabilir, kendisi suç işleyebilir, şüpheli konumuna düşebilir veya üçüncü kişi sıfatı ile yürütülmekte olan bir hazırlık soruşturması sırasında bilgisine başvurulabilir (Yenisey, 2001).

Bu konuda karşımıza birçok tanım çıkmaktadır; bilgisayar suçları, dijital suçlar, internet suçları, siber suçlar, ileri teknoloji suçları vb. Diğer ülkelerde yapılan tanımlarda ise; Computer Crimes, IT Crimes, Crime of Networks vb. Aslında tüm bunlar ile bu suçların kısmi bir tanımlaması yapılmaktadır. Çünkü bu suçlar bir bilgisayar ile yapılabildiği gibi bir bilgisayar ağı veya internet ortamında da olabilmekte, bunun için elektronik bir devre veya ufak bir kredi kartı bile kullanılabilir. “Bilişim” tabiri ise; bilgisayar ve bilgisayar teknolojileri ile iletişim teknolojilerini kapsadığından bilişim suçlarını incelerken suçun tüm bu sistemlerin kullanılarak işlenebiliyor olması göz önünde bulundurulmalıdır (Dokur, 2001).

Bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişme nedeniyle her gün yeni bir bilişim suçu işleme şekli ortaya çıkmaktadır. Sistem güvenliğinin kırılıp içeri girilmesi (hacking), salam tekniği, Truva atı (trojan horse), ağ solucanları (network worms), tavşanlar (rabbits), bukalemunlar (chameleon), mantık bombaları (logic bombs), virüsler, çöpe dalma, gizlice dinleme, veri aldatmacası, gizli kapılar (trap doors), eşzamansız saldırılar (asynchronous attacks), web sayfası hırsızlığı ve web sayfası yönlendirme, sırtlama (piggybacking), yerine geçme (masquerading) vs. bunlardan bazılarıdır (Dülger, 2004: 69).

Bilişim Suçları (cyber-crimes), nitelikleri itibari ile sadece internet ortamında işlenebilen suçlardır. Bu ortamın karakteristiğine has birtakım ihlaller bütünüdür. Daha önceleri bilişim ortamında işlenen suçları karşılamak için bilgisayar suçları “computer crimes” , bilgisayarla ilgili suç “computer-related crime” ve bilgisayar ihlalleri “computer abuse” gibi kavramlar kullanılmıştır (Uluç ve Özkaya, 2002).

Bilişim suçların çok geniş ve sürekli ilerleyen bir alan olması nedeniyle YTCK (Yeni Türk Ceza Kanunu) ’da öğretide görüş birliğiyle bilgisayara karşılık geldiği belirtilen “bilgileri otomatik işleme tabi tutan sistem” yerine bu tür araçlarla

işlenen suçları da kapsayabilmesi ve yeni teknolojik ilerlemelere açık olması amacıyla “bilişim sistemi” terimi kullanılmıştır (Dülger, 2004: 47). Siber suç deyimiyle, bir bilgisayar sistemi veya şebekesi marifetiyle bir bilgisayar sistemi veya şebekesinde veya bir bilgisayar sistemi veya şebekesine karşı gerçekleştirilen fiiller kast olunmaktadır. Bu yaklaşım temel olarak şimdilik elektronik olan ortamda gerçekleştirilen her türlü ihlali kapsar niteliktedir (Yazıcıoğlu, 2001).

Siber kültür ve siber toplum, büyümeyle beraber kendi kurallarını da “yazılı” hale getirmeye başlamıştır. Halen “kontrol edilememe” noktasındaki serbesti ve kişilik hakları, telif hakları gibi önemli konular, ticari uygulamalardaki boşluklar, vergilendirme sistemi gibi birçok “geleneksel hukuk” konuları, bu “yeni” toplumsal ortama adapte edilmeye çalışılmaktadır (Gülcü, 2003: 257).

Öngörülen tüm düzenlemelerde ise internetin doğası gereği olması gereken özgürlük ortamını sınırlama düşüncesinin değil, özgürlüğün, başkalarının hak ve özgürlüklerini çiğneyen şekilde kullanılmamasını güvence altına alma düşüncesinin hakim olması gerekmektedir (Uluç ve Özkaya, 2002). Öte yandan, bu tür bir denetime karşı olan ve bunu bir hak ihlali olarak gören kesimler de bulunmaktadır. Ancak şu gerçek gözden uzak tutulmamalıdır ki bilişim teknolojisinin kullanımı ile özel hayatın gizliliğinin ihlali artık devletin tekelinde değildir (Cerrah, 2001).

Netice olarak bilgisayar dolandırıcılığı, veri sahteciliği, bilgisayar veri ve programlarının zarara uğratılması, bilgisayar ve veri sabotajı, sisteme ve programlara hukuka aykırı giriş, iletişime hukuka aykırı müdahale, bilgisayar programlarının hukuka aykırı çoğaltılması ve bunlara ilaveten bilgisayar program ve verilerine müdahale, bilgisayar casusluğu, bilgisayar ve programlarının yetki dışı kullanımı bilgisayar suçları olarak öngörülmüş bulunmaktadır (Yazıcıoğlu, 2001). Bilişim suçlarının teknolojik ilerlemelerle birlikte devamlı olarak değişim gösterecekleri ve buna paralel olarak da yeni yasal düzenlemeleri gerektireceği açıktır (Taşdemir, 2001).

Güvenlik kuvvetleri her devirde çeşitli boyutlarda suçlarla mücadele etmek zorunda kalmış ve her seferinde değişik araçlar kullanmışlardır. Günümüzde de suçların yapıları ve yöntemleri çağın devrimi olan bilgi teknolojileri üzerine kaymış

ve bunlarla mücadele metotları da güvenlik kuvvetlerinin bilgisayarların başına geçmesine neden olmuştur (Akçam, 1999: 45).

1.11.1.1. Telif Hakları

İnternet' in hukuki problemler ortaya çıkardığı ilk ve en önemli alan fikri hukuk alanıdır. Mp3' ler ile popüler hale gelen sorunlar "DivX" teknolojisi ve benzeri diğer teknolojilerle müzik endüstrisinden film endüstrisine, bu alanlardan da hayatın yaratıcılık taşıyan hemen hemen her alanına sıçramıştır (Özdilek, 2002: 65). Bilgisayar kullanımının yaygınlaşması, beraberinde birtakım hukuki sorunlar getirmiş ve bu da hukukçuları çözüm arayışlarına sevk etmiştir. Hukuki sorunların en önemlilerinden biri bilgisayar programlarının korunması sorunudur (Öztek, 2001).

Fikir ve sanat eserleri kanunu, eser sahibine, eseri üzerinde manevi ve mali haklar olmak üzere iki grup hak tanımaktadır. Manevi haklar eser sahibine dört önemli yetki verir: Umuma arz yetkisi, eser üzerinde eser sahibinin isminin belirtilmesi yetkisi, eserde değişiklik yapılmasını men yetkisi, zilyet ve malike karşı haklar. Mali haklar ise, alenilemiş eserden ekonomik olarak yararlanma hakkıdır. Bu hak beş bağımsız yetkiden oluşur: İşleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, radyo ile yayma hakkı (Öztek, 2001).

1.11.1.1.1. Lisanslı Yazılım Kullanımı

Yazılım lisansı, telif hakkı sahibinin (yazılım üreticisinin) haklarını koruyan bir belgedir. Her bir yazılım için lisans almak şarttır. Bu üreticinin telif hakkının çiğnenmediğini, emeğinin karşılığının verildiğini gösterir. Telif hakkı sahibinin hakları yasalarla da korunur. Telif hakkı yasaları, insanların izin almaksızın yazılım kopyalayamayacağını açıkça beyan eder. Hiç kimse telif hakkı sahibinin izni olmadan, emeğini kopyalayıp dağıtamaz ve kullanamaz. Eğer, izinsiz olarak bir bilgisayar programı kopyalanır veya yasal olmayan bir kopyası bir başkasına tedarik edilirse, kanunlar çiğnenmiş sayılır. Telif hakkı sahibinin izni olmaksızın bilgisayar veya yerel ağ için bir yazılımın kopyaları üretilemez ve internetten kopya program indirilemez. Bu kurallar çiğnendiği takdirde, ağır cezai yaptırımlarla karşılaşılabilir (Erkan ve Güneş, 2003: 34).

1.11.1.1.2. Lisanslı Yazılım Kullanmanın Avantajları

- Virüs tehlikesine karşı korunma
- Teknik destek güvencesinden yararlanma
- Doğru ve eksiksiz dokümantasyon rehberliği
- İhtiyaçlara özel çözümler
- Daha yüksek verim
- Yazılımı düşük maliyetle güncelleştirme olanağı
- Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler hakkında sürekli bilgilendirilme

Yatırım ve emeklerinin ürünü olan yazılımların bedellerini yazılım üreticilerine değil de kopya yazılım satanlara akıttığımızda, yeni ürünlerin geliştirilmesi için gereken kaynağı kurutmuş oluruz (Erkan ve Güneş, 2003: 35).

Son olarak yarının büyükleri olacak gençlerin gelişimi için hayati önem taşıyan iki konu; eğitim ve etik konuları ve birbirleri ile olan ilişkilerine değinilecektir.

1.12. Eğitimde Etik

Eğitimde etik, eğitimin hedefleri, değerleri ve süreçleri açısından öncelikle ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli nedeni eğitimin kendisinin, bireylerde davranış değişikliği yaratmak gibi iddialı bir girişim olarak ortaya çıkmasıdır (Aydın, 2006: 45). Eğitim, en genel anlamda, bireylere kendi yaşantıları yoluyla istedik davranışları kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır. Ancak bireylere kazandırılacak davranışlar kime göre istedik olacaktır? Bu tanımlama ve sorgulama ile birlikte eğitim felsefesinin çalışma alanı içerisine girilmektedir (Pehlivan, 1998: 131).

Etik, başkaları hakkında ahlaki yargılarda bulunan, başka insanların eylemlerini öven ya da kınayan herkesle ilgilidir. Eğitimde özel bir önem taşır; çünkü öğretmenler ve yöneticiler, hem ahlaki sorularla kuşatılmıştır, hem de şu anda

öğrencilerinin, yani gelecek kuşağın eğitiminin ve ahlaki iyiliğinin sorumluluğu her zamankinden çok onlardadır (Haynes, 2002: 17).

Eğitim, insan ilişkilerinin yoğun olduğu ve insan davranışlarını etkilemeyi amaçlayan bir süreçtir. Bu süreci etkili bir şekilde amacına ulaştırmada eğitimcilerin tutum ve davranışları büyük bir önem taşımaktadır. Öğrencilerin eğitim sürecinde etkili bir rol oynaması gereken eğitimcilerin etik yükümlülüklerinin farkında olma ve onları gerçekleştirme çabaları eğitimin niteliğini de doğrudan etkileyecektir. Çünkü eğitimin niteliği ve yapısı, insanlığın bugünü ve geleceğini etkilemektedir. Eğitimin amacı insan davranışını değiştirmektir (Aydın, 2006: 51).

1.13. Etik Eğitimi

Etik, bir eğitim konusu mudur? Bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yazarlar etik eğitimi ile normların öğretilebileceğini ancak normlara uygun davranmanın sağlanamayacağını savunmaktadırlar. Bazılarına göre ise bireylerin amaçlarına ulaşmak için etik dışı yollara başvurmaları açgözlülüğten, ideolojik nedenlere kadar yayılan çok çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ancak bunlar arasında önemli etkenlerden biri de bilgisizliktir. O halde iyi düzenlenmiş eğitim çalışmaları ile bireylerin etik değerler ve ilkeler konusunda bilgilendirilmesi ve bunları uygulanması sağlanabilir (Aydın, 2006: 190).

Eğitimin bir amacı da, sahip olduğumuz değerleri yitirmeden önemini kavrayabilmemizi, henüz başımıza gelmeden zararı anlayabilmemizi ve önlem geliştirebilmemizi sağlamak üzere yardımcı olmaktır (Dedeoğlu, 2001: 24). Öğretmenlerin yetiştirilmesinde, etik ikilemler ve karmaşalar konusunda kendi rollerini doğru biçimde oynamaları büyük bir önem taşımaktadır. Diğer yandan sınıf içinde öğrencilerin etik açıdan gelişmeleri üzerinde öğretmen davranışlarının doğrudan ve dolaylı biçimde kaçınılmaz bir etkisi bulunmaktadır (Aydın, 2006: 204).

Bilişim teknolojilerinin yaşamın her köşesinde yaygın ve etkin olması, var olan olumsuzlukları gidermek için bir fırsat olma şansını doğururken, yeni olumsuzluklar yaratma tehlikesini de içinde barındırmaktadır. Gerek uzman, gerek iş

sahibi, gerek kullanıcı olarak toplumun bütün kesimleri bu etki altında olduğundan bilişimde etik eğitimi can alıcı bir önem taşımaktadır (Dedeoğlu, 2001: 24).

Medyada her gün artan etik dışı eylemlere ilişkin haberler, örgütlerin toplumda saygınlıklarını yitirmelerine neden olmaktadır. Bu durum örgütlerin, etik konusuna ve etik eğitimine karşı duyarlılıklarının artmasını sağlamaktadır. Etik eğitimi, örgütlerin hizmet içi eğitim programlarının önemli bir parçası olmak zorundadır. Hatta son yıllardaki eğilimler, etik eğitiminin bireylere bir meslek kazandıran üniversitelerin eğitim programları içinde de önemle vurgulanması üzerinde odaklaşmaktadır (Pehlivan, 1998: 158).

Öğrenme, birçok farklı insanı kapsayan yardımcı bir etkinliktir. Öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, program tasarımcıları, ebeveynler, topluluklar, politikacılar ve yardımcı personelin birbirine bağlı sorumlulukları vardır. Öğrenmenin kalitesi, herkesin aynı hedeflere doğru en iyi çabasının sonucudur. Bu sürecin kalbi, öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkidir (Barlow, 2001: 1). “Öğretmenler model olma özelliği ile çevresindeki insanların esin kaynağıdır. Bu sebepten dolayı öğretmenler gerek öğrenciler gerekse çevrelerinde bulunan diğer insanlarla etik değerler temelli ilişkiler kurmalıdır” (Yılmaz, 2008).

Eğitimin yeri kuşkusuz salt okul değildir. Tam tersi temel eğitimin eksik olduğu durumlarda okulların yeterli olmayacağı bile söylenebilir. Örneğin diğer insanları aldattığında anne-babası tarafından alkışlanan bir çocuğun, ileriki yıllarda hangi eğitimi alırsa alsın, dürüst bir birey olmasını beklemek çok güçtür. Bunun yanı sıra çocuğuna, “başkasına zarar vermeme” yi benimsetebilmiş bir anne-babanın da çok şey öğrettiği söylenebilir (Dedeoğlu, 2001: 28). Ayrıca toplumun birçok kurumu doğru eğitimi vermek için sorumludur. En zor düzelen sorunların başında “değerler” olduğunu göz önüne aldığımızda, var olanların korunması ya da bozulanların iyileşmesi doğrultusunda medyadan şirketlere, kreşlerden sanatçılara herkes, her kurum sorumluluk taşımaktadır (Dedeoğlu, 2001: 28).

1.14. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda araştırma problemiyle ilgili Türkiye’de ve yurt dışında yapılmış olan yayın ve araştırmalara yer verilmiştir. Çalışmalar tarihlerine göre eski olandan yeni olana doğru sıralanarak ele alınmıştır.

1940’ lı yılların ortalarında, bilim ve felsefe alanlarındaki yenilikçi gelişmeler, daha sonraları “bilgisayar etiği” veya “bilgi etiği” olarak adlandırılacak yeni bir etik alanının oluşmasını sağladı. Bu yeni felsefi alanı bulan Amerikalı araştırmacı Norbert Wiener, İkinci Dünya Savaşı sırasında elektronik bilgisayarlar ve yeni güçlü bilgi teknolojileri geliştirilmesine yardım etti. Wiener ve arkadaşları, uygulamalı bilimin “Cybernetics” olarak adlandırılan yeni bir alanını keşfettiler. Wiener, Savaş sona erdikten sonra, 1948 yılında, içinde elektronik bilgisayarların sosyal ve etik karmaşıklıklarını barındıran “Cybernetics” adlı bir kitap yazdı. İki yıl sonra, 1950’ de bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin doğurması muhtemel bir kısım etik konuyu içeren “The Human Use of Human Beings” adlı kitabını yayınladı. Bu iki kitabında değindiği konular ve 1963 yılında yayınladığı bir sonraki kitabı “God and Golem, Inc.”, bugün hala önemli olan birtakım konular içerir: Bilgisayar ve güvenlik, bilgisayarlar ve işsizlik, bilgisayar profesyonellerinin sorumlulukları, engelli insanlar için bilgisayarlar, bilgisayarlar ve din, bilgi ağları ve küreselleşme, sanal iletişim, robot etiği, yapay zeka ve daha pek çok konu (Bynum, 2000).

1976’ da Walter Maner, uygulamalı etiğin tıbbi etik ve mesleki etik gibi mevcut alanlara benzer yeni bir dalı daha olması gerektiğine karar verdi ve bu yeni alanı “bilgisayar etiği” olarak adlandırmak istedi. Maner, öncelikle üniversite düzeyinde bilgisayar bilimi programlarındaki öğrenciler için tasarlanmış olan bir bilgisayar etiği kursu geliştirdi. Kurs başarılı oldu ve öğrenciler ondan bu kursu düzenli olarak vermesini istediler. Maner, öğrencilerin isteklerini kabul etti ve 1978 yılında bilgisayar etiği ile ilgili “Starter Kit” adlı bir çalışma ortaya koyarak Amerika’ da birtakım konferanslar verdi, çalıştaylar düzenledi. 1980’ de bazı dergiler Maner’ ın çalışmasını monografi olarak bastılar. Bu monografi üniversite öğretim elemanları için çeşitli materyaller ve tavsiyeler içeriyordu. 1980’ lerin başlarında Maner’ ın “Starter Kit” başlıklı çalışması Amerika ve dışındaki pek çok

yükseköğretim ve üniversiteye yayıldı. Sonuç olarak, özellikle filozoflar ve bilgisayar bilimcileri Maner' in çalışmaları sayesinde bilgisayar etiğiyle tanışmış oldu (Bynum, 2000).

Maner, 1970' li yılların sonlarında bilgisayar etiği kursunu geliştirirken Deborah Johnson, Onun bu yeni alanıyla ilgilenmeye başladı. Ancak Maner' in bilgisayarların tamamen yeni etik problemlere yol açtığı görüşüne katılmıyordu. Sonuç olarak Maner ve Johnson, bilgisayarlar tarafından getirilen sözde karmaşık yeni problemlerin etik durumlarını tartışmaya başladılar. Bu tartışmalarda Johnson, bilgisayarların mevcut etik problemleri farklılaştırdığını kabul etti, ancak daha önce hiç görülmemiş sorunlar ortaya çıkardığı görüşünün karşısında durdu (Bynum, 2000).

1980' lerin başlarında Johnson, bir enstitüye katıldı ve bilgisayar etiği ile ilgili çok başarılı olacak pedagojik modüller, öğretim materyalleri hazırladı. Bu materyalleri 1985 yılında basılan "Computer Ethics" metin kitabında bir araya getirdi. Johnson' in kitabı alandaki ilk büyük metin kitabıydı ve hızlı bir şekilde İngilizce konuşan ülkelerdeki üniversitelerde talep edilen etik kurslarında kullanılan başlıca metin haline geldi. Sonraki baskılarda Johnson metnine yazılım sahteciliği, fikri mülkiyet, bilgisayar ve güvenlik, bilgisayar profesyonellerinin sorumlulukları, teknoloji korkusu, insan gücü ve "hacking", engelli insanlar için bilgisayar teknolojisi ve internetin demokrasi üzerindeki etkisi gibi konuları ekledi (Bynum, 2000).

1985 yılı bilgisayar etiği tarihinde bir geçiş yılı niteliğindedir. Sadece Johnson' in metin kitabı sebebiyle değil, aynı zamanda James Moor' un, "Metaphilosophy" dergisinin özel bilgisayar etiği sayısında basılan klasik sayfası sebebiyle de. Moor, bilgisayar etiği ile ilgili tanımlama ve örneklerin ötesine geçti ve bilgisayar teknolojisinin diğer teknolojilere göre neden daha fazla etik soru ürettiğini açıkladı. Moor' un açıklaması, bilgisayarların "mantıksal olarak daha yumuşak yani yönlendirilebilir" olduğu yönündeydi. Bu mantıksal yönlendirilebilirlik, bilgisayarların her tür aktiviteye uyarlanabilirliği anlamına geliyordu (Bynum, 2000).

1980' lerin sonlarında Moor' un "politik boşluk" açıklaması, sayıları gittikçe artan bilgisayar etiği araştırmacıları arasında çok etkili oldu. 1990' lı yıllarda bu açıklamasına insani değerlerle ilgili fikirler ekledi. Moor' a göre hayat, sağlık, mutluluk, güvenlik, olanaklar, fırsatlar ve bilgi gibi bazı insani değerler bütün toplulukların devamı için önemliydi. Moor, gizlilik ve güvenlik gibi bilgisayar etiği konularını izah etmek için "öz değerler" ifadesini kullandı (Bynum, 2000). 1990' lı yılların başlarında Donald Gotterbarn tarafından bilgisayar etiğiyle ilgili farklı bir vurgu yapıldı. Gotterbarn, bilgisayar etiğinin iyi uygulama ve kodlar standardındaki gelişme ve ilerlemeye bağlı profesyonel etik olarak görülmesi gerektiğine inandı (Bynum, 2000).

1990' larda bu görüşten hareketle profesyonel sorumluluğu geliştirmek amacıyla çeşitli projelerde Gotterbarn, Keith Miller, Dianne Martin, Chuck Huff ve Simon Rogerson gibi diğer profesyonel etik savunucularıyla birlikte çalıştı. 1991 yılında Gotterbarn, ACM (Association for Computing Machinery) heyetinin bir parçası oldu. Daha sonra Gotterbarn ile onun ACM ve IEEE (Institute of Electrical and Electronic Engineers) bilgisayar topluluğundaki meslektaşları, yazılım mühendisleri için lisans standartları geliştirdiler (Bynum, 2000).

1990' ların sonlarında Gotterbarn Software Engineering Ethics Research Institute (SEERI)' u kurdu ve 2000' lerin başlarında Simon Rogerson' la birlikte bireylere, şirketlere ve kurumlara yazılım geliştirme projelerinde destek olmak için SoDIS (Software Development Impact Statements) adlı bir program geliştirdi. Bu ve diğer birçok proje, profesyonel sorumluluk üzerine ilgi topladı ve bilgisayar uygulayıcılarının profesyonelliğini, etik olgunlaşmasını geliştirdi (Bynum, 2000).

Haines ve Leonard (2007), bilişim teknolojileri bağlamında etik kararları ve özellikleri test etmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada kullandıkları model, demografik ve kişisel değişkenleri, bunların inanç ve düşüncelere doğrudan etkisi ile inançlar, düşünceler ve ahlaki amaçlar arasındaki ilişkilere olan tesirini içermektedir. Araştırma modelini test etmek için konular; bilişim teknolojileri etik senaryoları, web tabanlı chat odalarında diğer insanlarla tartışılmadan önce ve tartışıldıktan sonraki algılar üzerinden değerlendirilmiştir. Sonuçlar göstermiştir ki

cinsiyet ve benlik gücü etik karar almada en şiddetli etkiye sahiptir. Benlik gücü düşük insanların şüphe uyandıran davranışlarla ilgili inanç ve fikirleri diğer insanlarla tartıştıktan sonra daha fazla değişmektedir. Sonuçlar, etik karar almayı etkileyen faktörler arasındaki ilişkinin karmaşık olduğunu ve farklı faktörlerin bireyler için ahlaki amacı saptarken daha önemli olduğunu akla getirmektedir.

Lou ve arkadaşları (2010), Taiwan' ın Kaohsiung eyaletinde okuyan altıncı sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin internet okuryazarlığı ve ebeveyn tutumlarını araştırmak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Küme örnekleme yöntemi ile 28 okuldaki 34 sınıftan toplam 822 ebeveyn çalışmaya dahil edilmiştir. "Internet parenting questionnaire" anketine verilen cevapları analiz etmek için betimsel istatistik ve ki-kare testi kullanılmıştır. Altıncı sınıf öğrencilerin ebeveynlerinin internet kullanım tutumları, internet okur-yazarlıkları, ebeveynlik tutumları ve internet ebeveynliğine ait mevcut durum araştırılmış ve incelenmiştir. Sonuç olarak, öğrenci ebeveynlerinin internet kullanım tutumları, internet okur- yazarlıkları, ebeveynlik tutumları ve internet ebeveynliği arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur:

- Ebeveynlerin %90' dan fazlası, çocuklarının internet kafeye gitmesini engellemekteyken, %70' den fazlası da evde internet kullanım kuralları koymaktadır. Eğitimsel web siteleri ve online oyunlara ise genellikle izin verilmektedir. Ayrıca ebeveynler için bilgisayarın gücünü kontrol etmek en müşterek yönetim yaklaşımı durumundadır. Ebeveynlerin %50' den fazlası, çocuklarının internet üzerinden oyunlar oynamasına izin verirken, diğer internet aktivitelerini sınırlamaktadır, özellikle internet üzerinden arkadaşlar bulmak ve onların toplantılarına katılmak gibi.
- Bulgular göstermektedir ki ebeveynlerin günlük internet kullanım süreleri 1 saatten azdır. İş için bilgi edinme ve bilgi indirme en yaygın aktivitelerdir. Buna ek olarak, ebeveynlerin internet kullanımı, kullanım süresi ve içeriği önemli ölçüde internet ebeveynliği ile ilgilidir. Çocukların internet kullanımı ile ilgili eğitilmeleri, teşvik edilmeleri de internet ebeveynliği davranışıyla önemli derecede ilişkilidir.

- Ebeveynlerin internet okur-yazarlığı ve çocuklarının internet kullanımına karşı davranışları arasında önemli bir bağlantı vardır. İnternet okur-yazarlığı az olan anne-babalar, internet okur-yazarlığı fazla olan anne-babalara nazaran internet gözetiminin sıklığı ve çocukların internet kullanımını yönlendirme ve teşvik açısından önemli ölçüde öne çıkmaktadırlar. İnternet okur-yazarlığı yüksek olan ebeveynler çocuklarına güvenirlir ve çocukları yöneterek onların internet kullanımını katı bir şekilde yönlendirmeye ve teşvik etmeye meyil göstermezler. Bunun aksine, interneti çok kullanmayan veya kullanamayan ve internet okur-yazarlığı az olan anne-babalar, internetin çocukların öğrenmesini geliştireceğini kabul ederler. Bu tip anne-babalar çocukların internet kullanımını teşvik etmeye meyillidirler. Ayrıca, anne babalar çocukların internet kullanımını yönetmeye ve gözetlemeye eğilimlidirler. İnterneti ortamı ile aşına olan ve kullanımında yetenekli olan internet okur-yazarlığı yüksek anne babalar, internetin güvenliği konusunda daha az bilgilidirler ve çocukların güvenmeye veya müdahalesiz kalmaya eğilim gösterirler. Ancak, bu ebeveynler çocuklarının interneti bağımlılığından endişe duyar ve çocukların internet kullanımını teşvik etmezler.
- Ebeveynlerin çocuk büyütme karşı yaklaşımları, çocuklarının internet kullanım sıklığını yönetme tarzları, internet kefelere gitmelerine izin vermeleri ve internet kullanım kuralları koyma şekilleri ile önemli ölçüde ilinti göstermektedir. “ihmkar ve umursamaz” ve “müdahalesiz” ebeveynlik yöntemleri olan anne babalar “sıklık yönetimi” yerine “hiç yönetmeme” ye önemli ölçüde eğilim gösterirler. Katı ebeveynlik yaklaşımı olan anne babalar, “hiç yönetmemek” yerine “her zaman yönetme” ye daha çok meyillidirler. “Açık görüşlü ve otoriter” ebeveynlik yaklaşımı olan anne babalar ise, “her zaman yönetmek” yerine “sık sık yönetme” ye eğilimlidirler. Ayrıca, sadece “müdahalesiz” ebeveynlik yapan anne babalar önemli derece tavır farklılığı göstermektedirler. Bununla birlikte, çocukların internet kullanımını teşviki ve yönlendirilmesi ve anne babaların farklı ebeveynlik yöntemleri de birbiriyle bağlantılı değildir. Dolayısıyla, farklı ebeveynlik yöntemleri olan anne babalar, yalnızca kullanım zamanı ve kuralları gibi

çocukların internet kullanım davranışlarını düzenlerler ve çocukların gezindikleri içerik ve internet ile ilgili tutumları gibi çocukların internet kullanımını önemli ölçüde etkilemezler.

Chuang ve Ho (2010), Taiwan' daki erken çocukluk öğretmenlerinin TPACK gelişimini ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Nicel veriler, Taiwan'da görev yapmakta olan 355 erken çocukluk öğretmeninden toplanmıştır. Araştırma bulguların göre; öğretmenlik deneyimi ile pedagojik bilgi, içerik bilgisi ve pedagojik içerik bilgisi arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre 10 yıldan fazla deneyimi olan öğretmenlerin pedagojik bilgi, içerik bilgisi ve pedagojik içerik bilgisi diğerlerinden daha iyi düzeydedir. Pozitif anlamlı bir ilişki de pedagojik bilgi ve pedagojik içerik bilgisi ile yaş arasında çıkmıştır ancak teknoloji bilgisi ile yaş arasındaki ilişki negatif yöndedir. Genç öğretmenlerin pedagojik bilgisi ve pedagojik içerik bilgisi diğerlerinden düşük düzeydeyken, teknolojik bilgileri yüksek düzeydedir. Bunlara ek olarak bilgi teknolojilerini haftada 20 saatten fazla kullanan erken çocukluk öğretmenlerinin teknolojik bilgileri ve teknolojik içerik bilgileri, bilgi teknolojilerini haftada 5 saat civarında kullanan erken çocukluk öğretmenlerinin teknolojik bilgileri ve teknolojik içerik bilgilerinden daha iyi düzeydedir.

Enache (2010), bilgisayar kullanımının öğrenciler üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Analiz sonuçlarına göre:

- Geleneksel öğretim öğretmen merkezliken, internet tabanlı öğretim öğrenci merkezlidir.
- Geleneksel öğretimde öğretmen konuyu anlatan konumundayken, internet tabanlı öğretimde bir rehber konumundadır.
- Geleneksel öğretimde bilgiyi öğretmen aktarırken, internet tabanlı öğretimde bilgiyi öğrenciler inşa eder.
- Geleneksel öğretimde kontrol öğretmendeiyken, internet tabanlı öğretimde kontrol öğrencidedir.

- Geleneksel öğretim sınıfa dayalı iken, internet tabanlı öğretim bireyler ve gruplara dayalıdır.

Bilişim teknolojilerinin etik kullanımıyla ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmalara baktığımızda araştırmaların internet kullanım alışkanlıkları ve etkileri üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz.

Gözütok (1999), öğretmenlerin etik davranışlarını saptamak ve Türk öğretmenler arasında bu davranışları gösterme oranını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu öğretmen adayları, ilk ve ortaöğretim öğretmenleri, emekli öğretmenler, ilk ve ortaöğretim yöneticileri, ilk ve ortaöğretim öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığı Üst Kademe Personeli, Talim Terbiye Kurulu Üyeleri, Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe, İletişim ve Eğitim Bilimleri gibi çeşitli disiplinlerden akademisyenler ile Eğitim-Sen üyeleri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak bir anket formu kullanılmıştır. Veri toplama işlemi, deneklerin etik davranışlara bakış açılarını ve bu etik davranışları gösterme oranlarını belirlemek için yapılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında “hiç etik bulunmayan” davranışlar arasında yer alan; okula ait parayı kişisel amaçlı kullanma, öğrencisiyle cinsel yakınlık kurma, veli olanaklarını kişisel amaçlı kullanma ve küfürlü konuşma nadiren gözlenmekte; öğrencilerle ilişkilerinde ayırım yapma ve öğrenci değerlendirmede yanlı davranma bazen gözlenmektedir.

Örenel (2005), ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin, öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uygun davranıp davranmadıklarına yönelik düşüncelerini belirlemek genel amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada karşılaştırma türü tarama modeli kullanılmıştır. Toplam 14 okulda 515 (240 kız, 275 erkek) öğrenci ile evreni temsil ettiği düşünülen örneklem grubu oluşturulmuştur. Genel olarak yapılan bu araştırma sonuçları öğrencilerin, öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergilediklerini düşündüklerini ortaya koymuştur.

Odabaşı (2005), tarafından yapılan bir araştırmada İnternet’ le ilgili ilköğretim düzeyindeki çocukların ailelerinin görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada, veri toplamak için, internet’in mali, sosyal, eğitim ve güvenlik boyutlarıyla ilişkili 17 maddeden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anket, 94

aileye uygulanmıştır. Anket, ailelerin güvenlik konusundan habersiz olmaktan çok internet' i ekonomik bir ortam olarak gördüğüne ve internet'in akademik başarıyı artırdığına ve çağdaş yaşamın bir gerekliliği olduğuna inandıklarına işaret etmektedir. Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, ailelerin internet' in aile ilişkilerini olumsuz etkilediğine inanmalarıdır.

Şahin (2006), genel amacı, güncel ortaöğretim programlarının, insan varoluşunu çerçeveleyen etik koordinatları dıştan oluşturmaya bir yaklaşımla mı, yoksa proaktif bilinçteki doğal değerler ölçeğini uyandırma tarzında mı kılavuzladığını ve her iki durumdaki amaç gerçekleştirme başarısını, öğretmen görüşleri çerçevesinde betimlemek olan bir çalışma yapmıştır. Adana il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan 225 öğretmen alan çalışmasına katılmıştır. Araştırmanın analizinden elde edilen sonuca göre; öğretmenlerin, etik kavramına bakışları “doğuştan masumiyet” yaklaşımına paraleldir. Etik bilincin nasıl uyandırılacağı konusunda ise, etik kavramında sağlanan görüş birliğinin sağlanamadığı belirlenmiştir. Etik eğitimi ile davranış kazandırma veya davranışlarda değişiklik meydana getirme; bilişsel, psikomotor ve duyuşsal/törel ve toplam bilinç dönüşümü boyutunda ele alınmıştır. Öğretmenlerin, bilişsel düzeyin ders dışı aktivitelerle desteklenmesi gerekliliğine olan inançları psikomotor davranışlara, model olarak davranışlarının etik bilinç dönüşümüne katkısı olduğuna inanmaları ise duyuşsal öğrenmeye önem verdikleri şeklinde yorumlanmıştır. Etik bilincin oluşumu için, günümüz eğitim programlarının yetersiz kaldığı yönündeki görüşleri öğretmenlerin eğitim konusunda yüksek bilinç düzeyine sahip olduklarını göstermektedir.

Aydın (2006), temel amacı, işletmelerde çalışanların demografik özellikleri ile bireysel etik değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi olan bir uygulama yapmıştır. Uygulama, anket çalışması olarak kamu sektöründe imalat faaliyeti gösteren bir işletmede seçilen 500 çalışana uygulanmıştır. Analizlerden elde edilen bulgular incelendiğinde, çalışanların bireysel etik değerleri ile demografik özelliklerden yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Diğer taraftan, bireysel etik değerlerden sorumluluk ile demografik özelliklerden öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, üniversite

ve yüksek lisans/doktora mezunları lise mezunlarına göre daha fazla sorumluluk duygusuna sahiptir. Bireysel etik değerlerden sorumluluk, doğruluk ve dürüstlük düzeyleri ile çalışanların pozisyonu incelendiğinde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Son olarak, bireysel etik değerlerden kendini korumak ile demografik özelliklerden çalışanların çalışma süresi arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Buna göre çalışma yılı arttıkça çalışanların kendini koruma düzeyleri artmaktadır.

Korkmaz ve Mahiroğlu (2007), Kırşehir’de internet kafelerden yararlanan kullanıcıların bilgisayar ve interneti hangi amaçlar için ve ne sıklıkla kullandığını, bu kullanım ile ilgili bağımlılık, şiddet içerikli oyunlar veya cinsellik gibi yanlış alışkanlıklar geliştirip geliştirmediklerini ve öğrenim düzeylerine göre farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırma, betimsel nitelikli tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini ise Kırşehir ilinde gönüllülerden seçilen dört internet kafe ve bu internet kafelerde bulunan gönüllü müşterilerden anketi dolduran 170 kullanıcı ve fakültelere ve yüksekokullara göre tabakalama yöntemi ile seçilmiş 304 lisans öğrencisi olmak üzere toplam 474 kullanıcı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketin örnekleme uygulanması ile elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve varyans analizi istatistikleri kullanılmış, verilerin manidarlık testlerinde 0,05 manidarlık düzeyi esas alınmıştır. Sonuç olarak Bilgisayar ve internet kullanım alışkanlıkları, eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir. Bilgisayar ve internet, eğitim düzeyi arttıkça, bilgi toplumunun gereklerine uygun olarak kullanılmakta; ancak eğitim düzeyi düştükçe, amacı dışında kullanılmaktadır. Ayrıca eğitim düzeyi düştükçe bilgisayar ve internet bağımlılığı söz konusu olmaktadır.

Baker ve Kavşut (2007), lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerini, internet ve cep telefonu kullanma sıklıklarını incelemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Çalışmanın katılımcılarını 228 gönüllü lise öğrencisi (% 44’ ü erkek, % 55’ i kız) oluşturmuştur. Öğrencilerin yaşları 14 ile 19 arasında değişmekte, çoğunluğunu ise 16 yaşındakiler oluşturmaktadır. Bu çalışmada siber zorbalığın biçimlerini ve yaygınlığını belirlemek üzere geliştirilen siber zorba ve siber kurban olma durumunu sorgulayan iki paralel formu olan ölçüm aracı kullanılmıştır. Veriler betimleyici ve karşılaştırmalı istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar

diğer ülkelerde karşılaşılan siber zorba veya siber kurban olma durumlarının ülkemizde de yaşandığını göstermektedir. Erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla hem daha fazla siber zorbalık yaptıklarını hem de daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca internet temelli iletişim kaynaklarının kullanımı ile siber zorba ya da kurban olma arasında pozitif yönde ilişki bulunmuşken, okul türü, ailenin ekonomik geliri, yaş ve sınıf değişkenlerinin siber zorba ya da siber kurban olma ile ilişkili olmadığı gözlenmiştir.

Koç ve Ferneding (2007), internet kafe kullanımının Türkiye’deki üniversite öğrencilerinin sosyal birikimleri üzerindeki olası etkilerini araştırmak amacıyla nicel bir araştırma yapmışlardır. Veriler Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan 758 üniversite öğrencisinden anket yoluyla toplanmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki; internet kafe kullanımı, yalnızlık ve sosyal aktiviteleri önemli derecede etkilememektedir. Ancak internet kafelerde fazla zaman harcamak ve eğlence tabanlı aktiviteleri sıklıkla gerçekleştirmek, aile ve arkadaşlarla sosyal ilişkilerin kalitesini azaltmaktadır. Bu etkiler, yalnız yaşayan, ailesiyle birlikte yaşayan ya da arkadaşlarıyla yaşayan katılımcılar için farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak; internet teknolojisi, basit ve tarafsız bir araçtan daha fazlasıdır. Gençlerin sosyal hayatlarında derin değişikliklere yol açan karmaşık sosyal boyutlar oluşturabilmektedir.

Erdem (2008), gelişen bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanılmasıyla birlikte ortaya çıkan etik sorunların ve öğretmen adaylarının bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma İzmir ilindeki Ege ve Dokuz Eylül Üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinde 2007-2008 eğitim-öğretim yılında son sınıfta yedi farklı bölümde öğrenim gören 555 öğretmen adayı ile sürdürülmüştür. Araştırma sonucunda; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bilişim teknolojilerini daha etik kullandıkları ortaya çıkmıştır. Fikri Mülkiyet ile Güvenlik ve Kalite faktörleri açısından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ve Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının diğer öğretmen adaylarına göre daha etik dışı davranarak kullandıkları, ailesi ilde ve büyük şehirde yaşayanların köyde ve ilçede yaşayanlara göre daha etik kullandıkları tespit edilmiştir. Bilgisayar kullanım düzeyleri “çok iyi” ve “iyi” olan öğretmen adaylarının orta düzey kullanıcılara göre

daha etik dışı davrandıkları sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda, öğretmen adaylarının yaşlarının, yabancı dil düzeylerinin, internet kullanım düzeylerinin, aile gelir düzeylerinin ve bilgisayara sahip olup olmama durumlarının bilişim teknolojilerini etik kullanım davranışlarını etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Yılmaz ve Altınok (2008), okul yöneticilerinin etik liderlik seviyelerinin örgütsel güven düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. İlişkisel tarama yöntemine dayanan araştırmanın evreni, Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlı devlet okullarında çalışan 378.665 öğretmenden oluşmuştur. Örneklem ise 1144 bayan ve 1288 bay öğretmenden meydana gelmiştir. Okul yöneticilerinin etik liderlik seviyelerini belirlemek için “Etik Liderlik Ölçeği” kullanılmıştır. Örgütsel güveni etik liderlik ile açıklamaya yönelik araştırmanın bulguları, çalışanların Örgütsel güven alt-ölçeğinin etik liderliğin, çevresel etik, karar almada etik ve iletişimde etik alt ölçekleri ile önemli ölçüde açıklanabildiğini göstermiştir. Örgütsel etğin yöneticiye güven ve iletişim çevresi alt ölçekleri etik liderliğin, iletişim etiği, davranışsal etik, karar almada etik ve çevresel etik alt ölçekleri ile önemli ölçüde açıklanmıştır. Sonuçlar, ayrıca Örgütsel güvenin alt ölçeklerindeki değişimleri etik liderliğin, iletişim etiği, karar almada etik ve çevresel etik alt ölçekleri ile önemli ölçüde açıklanabildiğini göstermiştir.

Görkey (2008), günümüzün en yaygın iletişim mecralarından birisi olan internet aracılığıyla tüketiciye ulaşan reklam iletilerini, etik ve hukuk kurallar çerçevesinde incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. İnternet ortamında yer alan reklamların etik ve hukuk kurallarının dışına çıkarak kişiye verdiği zararın ortaya çıkarılması amacıyla; bir ay boyunca farklı kategorilerde yer alan 5 internet sitesi üzerinde yayınlanan reklam mesajları incelenerek içerik analizi yapılmıştır. İnternet reklamcılığının içeriğine bakıldığında; reklam iletilerinin tüketicinin isteği ve bilinci dışında tüketiciye ulaştığı, kişisel hak ve hürriyetlerin tersine kişinin mahremiyet alanlarına müdahale edildiği, kişinin tüketime yönlendirildiği ve reklam yasalarının internet ortamında kişiyi korumak adına yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Arıcak (2009)' ın yapmış olduğu bir çalışmada, siber zorbalık ve psikiyatrik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi ve psikiyatrik belirtilerin siber zorbalığı

yordayıp yordamadığı, yorduyorsa hangi değişkenlerin anlamlı düzeyde yordama gücüne sahip olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla demografik bilgi formu, siber zorbalıkla ilgili sorular ve Belirti Tarama Listesi, 695 kişilik (247 erkek ve 448 kadın) bir üniversite öğrencisi grubuna uygulanmıştır. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar, siber kurbanların sayısının siber zorbalara göre daha fazla olduğu, erkeklerin kadınlara göre daha fazla siber zorbalık eylemlerinde bulunmuş olduğu ve düşmanca duygular ve psikiyatrik belirtilerin siber zorbalığı yordayan iki temel değişken olduğu şeklindedir.

Kuzu (2009), mahremiyet, doğruluk, özellik ve erişilebilirliğe ilişkin bilgisayar etiği ile ilgili problemleri saptamak, bu problemlerin kaynağını araştırmak ve bilgi ve iletişim teknolojileri geçmişi olan insanlara bu problemlerle ilgili öneriler sunabilmek için bir çalışma yapmıştır. Araştırma için nitel veriler, yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi izlenmiştir. Örnekleme, Eskişehir’deki ilköğretim bilgisayar öğretmenleri, Anadolu Üniversitesi Bilgisayar Temelli Eğitim Bölümü yazılım uzmanları ve Anadolu Üniversitesi Bilgisayar Merkezi yazılım uzmanları oluşturmuştur. Güvenilirlik ve geçerlilik testlerinin ardından içerik çözümlemesi yapılmıştır. Bulgular göstermiştir ki: Bilişim profesyonelleri, bilgisayar etiğinin yeterli bir tanımı olduğundan emin değillerdir ve bu konuyu ancak etik dışı bilgisayar kullanım davranış örnekleri vasıtasıyla tanımlayabilmişlerdir. Hepsi konunun önemi hakkında fikir birliğine varmışlardır. Ancak bilgisayar etiğini internet etiğinin bir bileşeni olarak dikkate almışlardır.

Peker ve Eroğlu (2010), amacı, liselerdeki erkek öğrencilerin, internet bağımlılığının siber zorba, siber kurban ve siber zorba/kurban olmayı yordayıp yordamadığını belirlemek olan bir araştırma yapmışlardır. Araştırma 2009–2010 Eğitim-Öğretim yılında Sakarya il merkezinde yer alan okullarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 200 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, kişisel bilgi formu, siber zorbalık anketi ve Ergenler İçin Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 11.5 paket programı ve lojistik regresyon yöntemi ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda erkek

öğrencilerde internet bağımlılığının artmasının siber zorba, siber kurban ve siber zorba/kurban olma olasılığını arttırdığı görülmüştür.

Yılmaz (2010), teknolojinin günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası olmasına paralel olarak okullarda giderek artan bir problem olarak görülen siber zorbalık ve siber zorbalığın Türk öğrenciler arasındaki yaygınlığını incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. İstanbul'daki değişik sosyo-ekonomik seviyeleri temsil eden 8 ayrı okulun 7. sınıflarında öğrenimine devam eden toplam 756 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin yorumlanması sonucu erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı veya siber zorbalık yaptığı; klasik zorbalık ile siber zorbalık arasında negatif bir korelasyonun bulunduğu; MSN Messenger gibi programların yoğunlukla siber zorbalıkta kullanıldığı; siber zorbalık yapan ya da maruz kalan öğrencilerin bu konuyu aileleri ve öğretmenleriyle konuşmadıkları gibi bir çok tespit yapılmıştır. Siber zorbalığın global bir problem olduğu ve Türk öğrenciler arasında siber zorbalık seviyesinin literatürde yer alan oranlarda bulunduğu ve bu konuda önleyici tedbir ve stratejilerin geliştirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Özaydın (2010)'ın teknoloji kültürü ve beraberinde getirdiği etik anlayışı araştırdığı çalışmada, teknoloji; cep telefonu, bilgisayar ve televizyon cihazları ile sınırlandırılmış, üniversite öğrencilerinin bu konulardaki görüşleri anket yolu ile toplanarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma kümesini 2009 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi, T.E.F. Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği ile Bilgisayar Kontrol Öğretmenliği bölümü öğrencilerinden oluşan toplam 251 öğrenci oluşturmuştur. Bilgi toplama aracı olarak araştırmacı ve alan uzmanları tarafından geliştirilen anket uygulanmış, veriler aritmetik ortalama ve t testi sonuçlarına göre yorumlanmıştır. Araştırmada, üniversite öğrencilerinin, e-mail yazışmalarında kişiye özel hitapla başlamaya özen gösterdikleri, resmi e-maillerde ifadelerine dikkat ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin gelen e-mailleri geciktirmeden cevaplama, msn gibi ağlarda çevrim içi oldukları halde çevrim dışı görünme, bu ağlarda arkadaşlarından gelen teklifleri kabul etme kültürü oluşturdukları belirlenmiştir. Teknoloji kültürü ve etik konusunda, cinsiyetlere ve bölümlere göre bazı konularda farklılık bulunmuş, öğretim türlerine göre ise değişme belirlenmemiştir. Bilgisayar,

cep telefonu ve televizyon kullanımında olumsuz kültürel değişmelerin olduğu, etik anlayışının farklılaştığı, ancak oranların çok yüksek olmadığı saptanmıştır. (259770)

Toprak ve ark. (2010), uzaktan eğitim programı öğretim üyeleri ile 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin etik davranış ve etik iletişim hakkındaki düşüncelerini analiz etmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırma metodu durum amaçlıdır. Sanal çevredeki öğrenci çeşitliliği, davranış ve yasal kurallar, eğitici ve öğrencileri incelemek için seçilmiş parametrelerdir. Araştırma bulgularına dayanılarak şu öneriler geliştirilmiştir: Kurumların e-öğrenme politikaları; mahremiyetin korunması, eser hırsızlığı ve telif hakkı gibi yasal konularda kılavuzları olmalıdır. Bu bağlamda öğrencilerin teşebbüs ettiği dolandırıcılık ve eser hırsızlığı hakkında bazı yasalara ihtiyaç vardır. Ancak öğrencilerin ve eğiticilerin eser hırsızlığı ve dolandırıcılık konusundaki düşünceleri farklıdır. Metodolojide adı geçen online kurslar bu tür programların öz materyali değildir. Öğrencilerin bu online kurslara katılma zorunluluğu yoktur. Bu esneklikten dolayı öğrenciler, görgü kurallarına uymadıklarında veya dolandırıcılık yaptıklarında cezalandırılacaklarını düşünmemektedirler. Ancak şu bir gerçektir ki online kurslar geliştirmek, ciddi anlamda zaman, para ve emek gerektirir. Eğiticiler bu kursların daha etkili ve verimli kullanımı için bazı zorunlulukların gerekli olduğunu dile getirmektedirler. Bunun yanında eğiticiler, öğrencilerin online kurslara katılımının öğrencinin değerlendirilmesinde göz önünde tutulmaması gerektiğini belirtmektedirler.

Uysal (2010), “Considering Ethics While Using Web Tools” başlıklı çalışmasında etik teoriler ve web araçları arasındaki ilişkinin tartışılmasını amaçlamıştır. Tartışma sonucuna göre: Kullanıcılar web araçlarını kullanırken zaman zaman etik problemlerle karşılaşabilirler. Etik problemleri incelemek ve etik kararlar alabilmek için etik teoriler tanımlanmalıdır. Böylece etik problemlerle karşılaşılması durumunda uygun davranış gösterilebilir. Ancak etik problemleri analiz etmek onları saptamaktan daha zordur. Metaetik teoriye bağlı olarak, amacı uygun davranışı saptamak olduğu halde, etik görecelik yüzünden zorluklarla karşılaşılabilir. Bu durumda uzlaşmaya dayalı bir çözüm aranmalıdır. Aksi halde problem bir krize dönüşebilir. Web araçlarının kullanımı sırasında yaşanan sanal münakaşalar, gerçek dünyaya bile sıçrayabilmektedir. Böyle münakaşaları önlemek için kullanıcılar, web

araçlarının kullanımı hakkındaki etik kurallar konusunda bilgilendirilmeli ve bu kuralların, kullanıcıların davranışlarına yansımaları beklenmelidir. Web araçlarını kullanan herkes, etik ikilemlere neden olmayı engellemek için, etik teorileri anlamaya çalışmalıdır. Bu konuda önemli önlemler alındığında istenmeyen durumlar önlenmiş olur. Ortada etik bir problem olmazsa, insanlar da etik karar verme sürecine girmezler. Etik bir problemi önlemek, etik ikilem durumunda etik karar almak kadar önemlidir. Etik dışı davranışı önlemek için, web araçlarını düzenleme fırsatları sağlanmalı ve kurallar açıkça belirlenmelidir. Bütün yurttaşlar, bilgi çağında kullanımı kaçınılmaz olan web araçlarını kullanırken etik kararlar üretebilmek için etik teorileri dikkate almalıdırlar.

1.15. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha çok bilgiye, daha kısa zamanda, daha kolay ulaşmakta, bilgiyi paylaşmakta, istediğimiz sayıda kişiye, kuruma kısa zamanda, kolayca yaymakta ve daha çok bilgiyi depolayabilmekteyiz. İnternetle birlikte yaşanan gelişmelerin, bu değişim ve gelişim üzerinde büyük etkisi olduğunu çoğumuz kabul etmekteyiz (Dedeoğlu, 2001: 14).

Herhangi bir internet erişim süreci içinde yer alan taraflar, yalnızca sanal olarak bir araya geldikleri ve coğrafi olarak çok değişik bölgelerde bulunabildikleri için, internet sınırları inanılmaz boyutta zorlamaktadır. Bu durum, internetle ilgili konuşma özgürlüğü ve sansür konuları gibi yasal düzenlemelerde, pek çok kez önemli bir ikileme neden olmaktadır (Spinello, 2006). Yeni Türk Ceza Kanunu'nda bilişim alanında suçlar başlığı altında düzenlenen suçlar arasında bilişim sistemine girme suçu, sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, çocuk pornografisi suçları, elektronik imzaya yönelik suçlar, spam olayları, fikri haklara yönelik ihlaller vardır (Tarcan, 2005).

Etik sözcüğü her geçen gün günlük hayatımızda daha fazla yer işgal etmektedir. Tüm insan eylemlerini etik değerler kapsamında değerlendiremeyeceğimiz gibi etik değerlerle ilgisi olmayan herhangi bir insan etkinliğinden de söz etmek bir hayli güçtür (Aydın, 2006: 13). Etik, başkaları

hakkında ahlaki yargılarda bulunan, başka insanların eylemlerini öven ya da kınayan herkesle ilgilidir. Eğitimde özel bir önem taşır; çünkü öğretmenler ve yöneticiler, hem ahlaki sorularla kuşatılmıştır, hem de şu anda öğrencilerinin, yani gelecek kuşağın eğitiminin ve ahlaki iyiliğinin sorumluluğu her zamankinden çok onlardadır (Haynes, 2002: 17).

Bu bağlamda yarının büyükleri olacak orta öğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanımları da önem kazanmaktadır. Bu araştırma, bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle ortaya çıkan etik sorunları ve ortaöğretim öğrencilerinin bu konudaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

1.16. Problem Cümlesi

Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini etik kullanımları hangi düzeydedir?

1.16.1. Alt Problemler

1. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencileri bilişim teknolojilerini ne derece etik kullanmaktadırlar?
2. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin yaşları ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin yaşadıkları yer ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri alan ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

8. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri dal ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

9. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin kendilerine ait bilgisayarları olup olmama durumu ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

10. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin bilgisayar kullanım düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

11. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin kaldıkları yerde internet bağlantısı olup olmama durumu ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

12. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin internet kullanım düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

13. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin internete bağlı kalma süreleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

14. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin bilgisayarda dosya transferi yapabilme durumları ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

15. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin internetten dosya indirebilme durumları ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

16. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin web sayfası tasarlayabilme durumları ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

17. Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin çeşitli programlama dillerinde program yazabilme durumları ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.16.2. Sayıtlar

Bu araştırmada;

1. Katılımcıların yöneltilen ölçek sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.16.3. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örnekleme, Karaman ilinde bulunan Karaman Temizel – Ünlü Bilgisayar Anadolu Teknik Lisesi; Bilgisayar ve Endüstriyel Elektronik bölümleri ile Nefise Sultan Kız Teknik ve Meslek Lisesi; Bilişim Teknolojileri, Grafik ve Fotoğrafçılık ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde öğrenim gören ve bilgisayar meslek dersi almış ya da almakta olan öğrencilerle sınırlıdır.

2. Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım etiğine ilişkin görüşleri “Etik Olmayan Bilişim Teknolojileri Kullanım Ölçeği” ile toplanan verilerle sınırlıdır.

3. Bu araştırma 2009-2010 eğitim/öğretim yılında elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.16.4. Tanımlar

Araştırmada kullanılan terimler, aşağıda belirtilen anlamlarıyla kullanılmışlardır.

Etik: İnsan yaşamının ahlaki boyutu ile ilgilenen bilim ve felsefe disiplini (Aktan, 1992).

Ahlak: Bütün rasyonel, akıl sahibi kişiler için geçerli olup, başkalarını etkileyen davranışı yöneten ve amaç olarak kötülük ya da zararı azaltmaya çalışan gayri formel bir kamusal sistemdir (Cevizci, 2003: 93).

Bilişim: İnsanların teknik, ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullandığı bilginin, özellikle bilgisayar aracılığıyla düzenli ve akılcı biçimde işlenmesi, her türden düşünsel sürecin yapay olarak yeniden üretilmesi, bilginin bilgisayarlarda depolanması ve kullanıcıların erişimine açık bulundurulması bilimi (Dülger, 2004: 47).

Teknoloji: İnsan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ürün ve süreçlere bilginin uygulanması (Tekin, 2006: 3).

Bilişim Teknolojileri: Kişilerin, kurumların ve şirketlerin işlerini daha verimli, kaliteli ve hızlı hale getirmeleri için kullanılması gereken çağdaş araçlar (Sağiroğlu, 2001: 2).

Bilişim Suçu: Verilere karşı veya veri işleme bağlantısı olan sistemlere karşı, bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen suçlar (Dülger, 2004: 67).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri, kullanılan ölçme araçları ve verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler üzerinde durulacaktır.

2.1. Araştırma Modeli

Öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik kullanımına ilişkin davranışlarını saptamayı amaçlayan bu araştırma, genel tarama modelinin bir türü olan ve değişkenler arasında karşılaştırmalı incelemeyi içeren ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2009: 77). “Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2009: 79). İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009: 81). “Korelasyon türü ilişkisel taramalarda değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, birlikte bir değişme varsa bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılır” (Karasar, 2009: 82).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye’deki meslek liselerinde öğrenim görmekte ve bilgisayar dersi almış veya almakta olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi izlenmiştir. “Nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkan amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olunduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Bu anlamda amaçlı örnekleme yöntemi pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur” (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 107). Bundan dolayı, araştırmada, amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir.

Araştırmanın örneklemini 2009-2010 eğitim/öğretim yılında Karaman ilindeki Karaman Temizel – Ünlü Bilgisayar Anadolu Teknik Lisesi Bilgisayar ve Endüstriyel Elektronik bölümleri ile Nefise Sultan Kız Teknik ve Meslek Lisesi Bilişim Teknolojileri, Grafik ve Fotoğrafçılık ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde öğrenim gören ve bilgisayar meslek dersi almış ya da almakta olan 400 öğrenci oluşturmaktadır. Bilgisayar dersi almış ya da almakta olan öğrencilerin seçilmesinin sebebi ise bilişim teknolojilerini kullanım becerilerinin daha yüksek olması nedeniyle ölçeği daha iyi anlayarak yanıtlayabilmeleridir. 25 adet ölçeğin eksik doldurulmuş olması nedeni ile 375 adet ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik kullanımına ilişkin görüş ve davranışlarını belirlemek amacıyla NAMLU ve ODABAŞI (2007)'nin hazırlamış oldukları “Etik Olmayan Bilgisayar Kullanım Ölçeği” isimli ölçek kullanılmıştır (Ek-1). Araştırma anketi, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler ile ilgili sorular, ikinci bölümde ise “Bilgisayar Kullanım Davranışları” soruları yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin; cinsiyet, yaş, ailesinin yaşadığı yer, ailesinin sosyo-ekonomik durumu, öğrenim görmekte olduğu sınıf düzeyi, öğrenim görmekte olduğu alan, öğrenim görmekte olduğu dal, kendisine ait bilgisayarının ve internet bağlantısının olup olmadığı, bilgisayar ve internet kullanım düzeyi, haftalık internet bağlantı süresi ve ileri bilgisayar kullanım düzeylerini öğrenmeye yönelik 4 soruyla birlikte toplam 16 sorudan oluşmaktadır.

Etik Olmayan Bilişim Teknolojileri Kullanım Ölçeği: Namlu ve Odabaşı tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış olan ölçek, araştırmada “Bilgisayar Kullanım Davranışları” başlığı ile kullanılmıştır. “Unethical Computer Behavior Using Scale”, 80 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin; fikri mülkiyet, toplumsal etki, güvenlik ve kalite, ağ doğruluğu ve bilgi doğruluğu olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.929’dur (Erdem, 2008: 43). Öğrencilerin, “Bilgisayar Kullanım Davranışları”na yönelik ölçeğe verdikleri yanıtlar bilgisayara girilirken 80 maddenin her biri için

“Çok Uygun” seçeneğine 5, “Uygun” seçeneğine 4, “Kararsızım” seçeneğine 3, “Uygun Değil” seçeneğine 2 ve “Hiç Uygun Değil” seçeneğine 1 puan verilerek değerlendirilmiştir.

Ölçeğe ait 31, 33, 36, 38, 51, 52, 53, 60, 61, 68, 69, 70, 71, 72 ve 73. maddeler fikri mülkiyet faktörüne; 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 54, 55, 57, 64, 67, 76, 77, 79 ve 80 numaralı maddeler toplumsal etki faktörüne; 2, 3, 4, 5, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 62 ve 63 numaralı maddeler güvenlik ve kalite faktörüne; 6, 7, 8, 10, 22, 25, 27 ve 65 numaralı maddeler ağ doğruluğu faktörüne; 28, 29, 30 ve 34 numaralı maddeler ise bilgi doğruluğu faktörüne aittir.

2.4. Verilerin Analizi

Ölçekteki verilerin bilgisayara kodlanması için geliştirilen formlar araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve veri girişleri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi SPSS 15.0 paket programı kullanılarak araştırmacı tarafından yapılmıştır. Alt problemlerin istatistiksel analizleri yapılırken öğrencilerin “Bilgisayar Kullanım Davranışları” ölçeğine verdikleri yanıtların ortalama, standart sapma değerleri bulunarak çizelgeleri oluşturulmuştur.

Öğrencilerin cinsiyeti, kendine ait bilgisayarı ve internet bağlantısı olup olmama durumu, dosya transferi yapabilme ve internetten dosya indirebilme durumu bağımsız değişkenleri ile etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama puanları ve standart sapmaları dikkate alınarak ilişkisiz (bağımsız) örneklem için T testi (Independent samples t test) yapılmıştır.

T Testi: İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2007: 39).

Öğrencilerin yaşı, ailesinin yaşadığı yer, öğrenim görmekte olduğu sınıf ve alan, haftalık internet kullanım süresi bağımsız değişkenleri ile etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama puanları ve standart sapmaları dikkate alınarak ikiden fazla değişken arasındaki ilişkilerin önemliliğini test etmek için ilişkisiz örneklem için tek faktörlü Varyans Analizi (One Way Anova) yapılmıştır.

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA): İlişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanır (Büyüköztürk, 2007: 47).

Öğrencilerin ailesinin gelir düzeyi, öğrenim görmekte olduğu dal, bilgisayar ve internet kullanım düzeyi, web sayfası tasarlayabilme ve program yazabilme düzeyi bağımsız değişkenleri ile etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama puanları ve standart sapmaları dikkate alınarak ilişkisiz ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi (Kruskal Wallis H-Test for independent samples) yapılmıştır.

İlişkisiz Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi: İlişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eder. Analizde k tane örneklemin bir bağımlı değişkene ait puanları karşılaştırılır. Analiz, “puanların grup değişkenine göre oluşturulan her bir alt grupta normal dağılım ve varyansların eşitliği” varsayımlarını gerektirmediği için tek yönlü varyans analizine alternatif bir tekniktir (Büyüköztürk, 2007: 158).

BÖLÜM III

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde önceki bölümde açıklanan veri toplama araçları ile toplanan verilerin her bir alt problemle ilgili olarak istatistiksel tekniklerle yapılan çözümlenmeleri sonucu elde edilen bulgular ve bu bulgularla ilgili yorumlar yer almaktadır.

3.1. Katılımcılara İlişkin Bulgular

Cinsiyet: Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı Tablo 3.1’ de verilmiştir.

Tablo-3.1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kız	249	66.4
Erkek	126	33.6
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.1 incelendiğinde öğrencilerin 249’ unun (% 66,4) kız; 126’ sının (% 33,6) erkek olduğu görülmektedir.

Yaş: Katılımcıların yaşa göre dağılımı Tablo 3.2’ de verilmiştir.

Tablo-3.2: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde (%)
15-16	162	43.2
17-18	197	52.5
19 ve üzeri	16	4.3
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.2 incelendiğinde öğrencilerin 162' sinin (% 43.2) 15 ile 16, 197' sinin (% 52,5), 17 ile 18 yaş aralığında, 16' sının (% 4,3) ise 19 ve üzeri yaşta olduğu görülmektedir.

Ailelerinin Yaşadıkları Yer: Katılımcıların ailelerinin yaşadıkları yere göre dağılımı Tablo 3.3' te verilmiştir.

Tablo-3.3: Katılımcıların Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı

Yaşanılan Yer	Frekans	Yüzde (%)
Köy	51	13.6
İlçe	18	4.8
İl	306	81.6
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.3 incelendiğinde öğrencilerin 51' inin (% 13,6) ailesinin köyde, 18' inin (% 4,8) ailesinin ilçede, 306' sının (% 81,6) ailesinin ise ilde yaşadığı görülmektedir.

Ailelerinin Gelir Düzeyi: Katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.4' te verilmiştir.

Tablo-3.4: Katılımcıların Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı

Gelir Düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
500 TL ve altı	79	21.1
501-1000 TL	165	44.0
1001-1500 TL	95	25.3
1501-2000 TL	26	6.9
2000 TL ve üzeri	10	2.7
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.4 incelendiğinde öğrencilerden 79' unun (% 21,1) ailesinin 500 TL ve altı, 165' inin (% 44,0) 501 TL ile 1000 TL aralığında, 95' inin (% 25,3) 1001 TL ile 1500 TL aralığında, 26' sının (% 6,9) 1501 TL ile 2000 TL aralığında, 10'unun (% 2,7) ise 2000 TL ve üzeri aylık gelire sahip olduğu görülmektedir.

Sınıf: Katılımcıların öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.5' te verilmiştir.

Tablo-3.5: Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
10	189	50.4
11	131	34.9
12	55	14.7
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.5 incelendiğinde öğrencilerden 189'unun (% 50,4) 10. sınıf, 131'inin (% 34,9), 11. sınıf, 55'inin (% 14,7) ise 12. sınıfta öğrenim görmekte olduğu görülmektedir.

Alan: Katılımcıların öğrenim görmekte oldukları alanlara göre dağılımı Tablo 3.6' da verilmiştir.

Tablo-3.6: Katılımcıların Alanlarına Göre Dağılımı

Alan	Frekans	Yüzde (%)
Bilişim teknolojileri	203	54.1
Grafik ve fotoğraf	21	5.6
Çocuk gelişimi ve eğitimi	115	30.7
Endüstriyel elektronik	36	9.6
TOPLAM	375	100.00

Tablo 3.6 incelendiğinde öğrencilerden 203' ünün (% 54.1) bilişim teknolojileri, 21' inin (% 5,6) grafik ve fotoğraf, 115' inin (% 30,7) çocuk gelişimi, 36' sının (% 9,6) endüstriyel elektronik alanlarında öğrenim gördükleri görülmektedir.

Dal: Katılımcıların öğrenim görmekte oldukları dallara göre dağılımı Tablo 3.7' de verilmiştir.

Tablo-3.7: Katılımcıların Dallarına Göre Dağılımı

Dal	Frekans	Yüzde (%)
Web programcılığı	43	11.5
Veritabanı programcılığı	96	25.6
Grafik	21	5.6
Endüstriyel bakım ve onarım	25	6.7
Güvenlik sistemleri	11	2.9
Dal yok	179	47.7
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.7 incelendiğinde öğrencilerden 43' ünün (% 11,5) web programcılığı, 96' sının (% 25,6) veritabanı programcılığı, 21' inin (% 5,6) grafik, 25' inin (% 6,7) endüstriyel bakım ve onarım, 11' inin (% 2,9) güvenlik sistemleri dallarında öğrenim görmekte olduğu görülmektedir. 10. Sınıfta öğrenim görmekte olan 189 öğrenci ise henüz dal seçimi yapmamıştır.

Kişisel bilgisayara sahip olma durumu: Katılımcıların kendilerine ait bilgisayarları olma durumlarına göre dağılımı Tablo 3.8' de verilmiştir.

Tablo-3.8: Katılımcıların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumları

Kendine ait bilgisayar	Frekans	Yüzde (%)
Evet	241	64.3
Hayır	134	35.7

TOPLAM	375	100.0
--------	-----	-------

Tablo 3.8 incelendiğinde öğrencilerden 241' inin (% 64,3) kendine ait bilgisayarı olduğu, 134' ünün (% 35,7) ise kendine ait bilgisayarı olmadığı görülmektedir.

Bilgisayar kullanım düzeyi: Katılımcıların bilgisayar kullanım düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.9' da verilmiştir.

Tablo-3.9: Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Düzeyleri

Bilgisayar kullanım düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
Hiç bilmiyorum	6	1.6
Düşük	13	3.5
Orta	122	32.5
İyi	182	48.5
Çok iyi	52	13.9
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.9 incelendiğinde öğrencilerden 6' sının (% 1,6) bilgisayar kullanmayı hiç bilmediği, 13' ünün (% 3,5) düşük düzeyde, 122' sinin (% 32,5) orta düzeyde, 182' sinin (% 48,5) iyi düzeyde, 52' sinin (% 13,9) ise çok iyi düzeyde bildiği görülmektedir.

Kaldığı yerde internet bağlantısı olma durumu: Katılımcıların kaldıkları yerde internet bağlantısı olma durumuna göre dağılımı Tablo 3.10' da verilmiştir.

Tablo-3.10: Katılımcıların Kaldıkları Yerde İnternet Olma Durumları

Kaldığı yerde internet olma durumu	Frekans	Yüzde (%)
Evet	233	62.1

Hayır	142	37.9
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.10 incelendiğinde öğrencilerden 233' ünün (% 62,1) kaldığı yerde internet bağlantısı olduğu, 142' sinin (% 37,9) ise kaldığı yerde internet olmadığı görülmektedir.

İnternet kullanım düzeyi: Katılımcıların internet kullanım düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.11' de verilmiştir.

Tablo-3.11: Katılımcıların İnternet Kullanım Düzeyleri

İnternet kullanım düzeyi	Frekans	Yüzde
Hiç bilmiyorum	3	0.8
Düşük	13	3.5
Orta	83	22.1
İyi	202	53.9
Çok iyi	74	19.7
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.11 incelendiğinde öğrencilerden 3' ünün (% 0,8) bilgisayar kullanmayı hiç bilmediği, 13' ünün (% 3,5) düşük düzeyde, 83' ünün (% 22,1) orta düzeyde, 202' sinin (% 53,9) iyi düzeyde, 74' ünün (% 19,7) ise çok iyi düzeyde bildiği görülmektedir.

İnternete bağlı kalma süresi: Katılımcıların haftada internete bağlı kalma sürelerine göre dağılımı Tablo 3.12' de verilmiştir.

Tablo-3.12: Katılımcıların İnternete Bağlı Kalma Süreleri

İnternete bağlı kalma süresi	Frekans	Yüzde (%)
Hiç	73	19.5

0-5 saat	129	34.4
5-10 saat	78	20.8
10-15 saat	39	10.1
15 saatten fazla	56	14.9
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.12 incelendiğinde öğrencilerden 73' ünün (% 19,5) hiç internete bağlanmadığı, 129' unun (% 34,4) haftada 0 ile 5 saat arası, 78' inin (% 20,8) 5 ile 10 saat arası, 38' inin (% 10,1) 10 ile 15 saat arası, 56' sının (% 14,9) ise 15 saatten fazla internete bağlı kaldığı görülmektedir.

Dosya transferi yapabilme: Katılımcıların dosya transferi yapabilme durumlarına göre dağılımı Tablo 3.13' te verilmiştir.

Tablo-3.13: Katılımcıların Dosya Transferi Yapabilme Durumları

Dosya transferi yapabilme	Frekans	Yüzde (%)
Evet	286	76.3
Hayır	89	23.7
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.13 incelendiğinde öğrencilerden 286' sının (% 76,3) dosya transferi yapabildiği, 89' unun (% 23,7) ise dosya transferi yapamadığı görülmektedir.

İnternette dosya indirebilme: Katılımcıların internette dosya indirebilme durumlarına göre dağılımı Tablo 3.14' te verilmiştir.

Tablo-3.14: Katılımcıların İnternette Dosya İndirebilme Durumları

İnternette dosya indirebilme	Frekans	Yüzde (%)
Evet	306	81.6

Hayır	69	18.4
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.14 incelendiğinde öğrencilerden 306' sının (% 81,6) internetten dosya indirebildiği, 69' unun (% 18,4) ise indiremediği görülmektedir.

Web sayfası tasarlayabilme: Katılımcıların web sayfası tasarlayabilme düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.15' te verilmiştir.

Tablo-3.15: Katılımcıların Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeyleri

Web sayfası tasarlayabilme düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
Hiç bilmiyorum	112	29.9
Düşük	93	24.8
Orta	110	29.3
İyi	47	12.5
Çok iyi	13	3.5
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.15 incelendiğinde öğrencilerden 112' sinin (% 29,9) web sayfası tasarlayamadığı, 93' ünün (% 24,8) düşük düzeyde, 110' unun (% 29,3) orta düzeyde, 47' sinin (% 12,5) iyi düzeyde, 13' ünün (% 3,5) ise çok iyi düzeyde web sayfası tasarlayabildiği görülmektedir.

Herhangi bir programlama dilinde program yazma: Katılımcıların herhangi bir programlama dilinde program yazabilme düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.16' da verilmiştir.

Tablo-3.16: Katılımcıların Program Yazabilme Düzeyleri

Program yazabilme düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
Hiç bilmiyorum	116	30.9
Düşük	94	25.1
Orta	120	32.0
İyi	40	10.7
Çok iyi	5	1.3
TOPLAM	375	100.0

Tablo 3.16 incelendiğinde öğrencilerden 116' sının (% 30,9) program yazamadığı, 94' ünün (% 25,1) düşük düzeyde, 120' sinin (% 32,0) orta düzeyde, 40' inin (% 10,7) iyi düzeyde, 5' inin (% 1,3) ise çok iyi düzeyde program yazabildiği görülmektedir.

3.2. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri

Ölçekte beşli dereceleme kullanıldığından, beşli ölçekteki dört aralık için (5-1=4) hesaplanan aralık katsayıları şöyledir (4/5=0,80). 1.00 – 1.79 çok düşük, 1.80 – 2.59 düşük, 2.60 - 3.39 orta, 3.40 – 4.19 yüksek, 4.20 – 5.00 çok yüksek puan aralıklarıdır. Puan arttıkça bilişim teknolojilerini etik dışı kullanımın da arttığı göz önünde bulundurularak ölçek maddelerinin ortalamaları ve standart sapmaları değerlendirilmiştir.

Tablo-3.17: Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Toplumsal Etki Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanım Davranışları	n	AO	SS
M.40.Sanal ortamın avantajını kullanarak kişileri rahatsız etmek	375	1.62	1.01
M.41.Sanal ortamda insanları maddi olarak zor duruma sokmak	375	1.27	0.65
M.42.Bilgisayarı gerçek dışı bilgi yaymak için kullanma	375	1.59	0.96

M.43.Bilgisayarı tehdit veya şantaj aracı olarak kullanma	375	1.43	0.86
M.44.Bilgisayarlar yardımıyla toplumsal rahatsızlık veren veya kişiye zarar veren propaganda yapma	375	1.61	1.04
M.45.Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını çocuklara oynatma	375	1.85	1.24
M.46.Şiddet içerikli film CD'lerini çocuklara izletme	375	1.81	1.22
M.47.İnternet kafelerde para için küçük yaşlardaki çocukların bilgisayar kullanmalarına izin verme	375	1.84	1.19
M.50. Web sitelerinde, diğer programları başka bir program gibi gösterilerek ya da otomatik olarak ziyaretçinin bilgisayarına kurdurma	375	1.76	0.97
M.54. Web sitesi yöneticilerinin, ellerindeki kullanıcı kayıtlarını başka kişilere dağıtması	375	1.62	0.90
M.55. Web sitesine, gizli program olarak klavye okuyucu program koyma	375	1.81	1.11
M.57. Kumar sitelerinde hileli program kullanma	375	1.71	1.21
M.64.Web sitelerinde çok fazla sayıda pop-up sayfalar kullanma	375	2.17	1.22
M.67.İnternet bankacılığı kullanan kişilerin bilgilerini ele geçirerek hesaplarına müdahale etme	375	1.45	0.88
M.76. Kütüphane, okul laboratuvarı gibi özellikle çocukların kullanımına açık yerlerde filtresiz bağlantı kullanma	375	1.81	1.11
M.77. Okulun bilgisayar laboratuvarında bulunan araç gereçleri kendi çıkarları için kullanma	375	1.57	0.96
M.79. Öğrencilerin ve çocukların gelişim düzeylerine uymayan bilgisayar ortamları sunma	375	1.51	0.87
M.80. Bilgisayarda başkasına ait olan dosyaları silme	375	1.55	1.03

Tablo 3.17 incelendiğinde toplumsal etki faktörüne ait maddelerden “Sanal ortamda insanları maddi olarak zor duruma sokmak” maddesinin (X=1,27) en düşük puan ortalamasına sahip madde, “Web sitelerinde çok fazla sayıda pop-up sayfalar kullanma” maddesinin ise (X=2,17) en yüksek puan ortalamasına sahip madde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde puanınının 2.60’ ın altında

olması, öğrencilerin bilişim teknolojilerini toplumsal etki faktörü açısından düşük düzeyde etik dışı kullandıklarını göstermektedir.

Tablo-3.18: Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Ağ Doğruluğu Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanım Davranışları	N	AO	SS
M.6. Üye olmayanlara reklam amaçlı mail gönderme	375	2.21	1.26
M.7. Haber grubuna reklam amaçlı mail gönderme	375	2.44	1.30
M.8. Cep telefonlarına reklam amaçlı mail gönderme	375	2.31	1.34
M.10. Maddi amaçlı zincir mail gönderme	375	1.73	1.04
M.22. Servis sağlayıcılarında kapasite üzerinde çalışma	375	2.25	1.15
M.25. Bilgisayar ağını gereksiz yere meşgul etme	375	1.97	1.44
M.27. Servis sağlayıcıları tarafından, okunup silinen mailleri uzun süre saklama	375	2.12	1.16
M.65. Sipariş üzerine hazırlanan bir web sitesine, talepkarın istekleri dışında bilgiler-linkler bulundurma	375	1.79	0.98

Tablo 3.18 incelendiğinde ağ doğruluğu faktörüne ait maddelerden “Maddi amaçlı zincir mail gönderme” maddesinin ($X=1,73$) en düşük puan ortalamasına sahip madde, “Haber grubuna reklam amaçlı mail gönderme” maddesinin ise ($X=2,44$) en yüksek puan ortalamasına sahip madde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde puanının 2.60’ in altında olması, öğrencilerin bilişim teknolojilerini ağ doğruluğu faktörü açısından düşük düzeyde etik dışı kullandıklarını göstermektedir.

Tablo-3.19: Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Bilgi Doğruluğu Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanım Davranışları	N	AO	SS
M.28. Başkalarının geliştirdiği yazılımları ara yüzünde küçük değişikliklerle kendininmiş gibi gösterme	375	1.85	1.11
M.29. Başkalarının yaptığı çalışmalarını kaynak göstermeden	375	1.88	1.02

kullanma			
M.30. Bilgisayardaki başkalarının bilgilerini kendisininmiş gibi kullanma	375	1.62	0.96
M.34. Başkalarının hazırladığı programların kodlarını ele geçirerek, kendininmiş gibi kullanma	375	1.77	1.18

Tablo 3.19 incelendiğinde bilgi doğruluğu faktörüne ait maddelerden “Bilgisayardaki başkalarının bilgilerini kendisininmiş gibi kullanma” maddesinin ($X=1,62$) en düşük puan ortalamasına sahip madde, “Baskalarının yaptığı çalışmaları kaynak göstermeden kullanma” maddesinin ise ($X=1,88$) en yüksek puan ortalamasına sahip madde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde puanının 1.81’ e yakın olması, öğrencilerin bilişim teknolojilerini bilgi doğruluğu faktörü açısından çok düşük düzeyde etik dışı kullandıklarını göstermektedir.

Tablo-3.20: Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Fikri Mülkiyet Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanım Davranışları	N	AO	SS
M.31. Bedeli ödenmemiş yazılım kopyalayarak kullanma	375	2.32	1.40
M.33. Lisans kırma programları kullanma	375	2.35	1.42
M.36. Lisanslı fotoğraf, resim ve animasyonlar gibi öğeleri sahibinden izin almadan kullanma	375	1.97	1.21
M.38. Ödev hazırlayan sitelere ödev yaptırma	375	3.14	1.47
M.51. Lisanslı programlara internetten erişim verme	375	2.59	1.41
M.52. Program lisanslarını internetten dağıtma	375	2.40	1.38
M.53. Lisans kırma programlarını internetten dağıtma	375	2.16	1.30
M.60. Başkalarına ait alan adlarını satın alarak, daha fazlasına şahsa satma	375	1.58	1.00
M.61 Web sayfalarına gizli linkler koyma	375	1.94	1.15
M.68. Lisanslı program CD’lerini kopyalama	375	2.52	1.42
M.69. Korsan olarak çoğaltılmış lisanslı programlara ait	375	1.95	1.30

CD'leri satma			
M.70. Müzik dosyalarını mp3 formatına çevirerek satma	375	2.27	1.38
M.71. Mp3 müzik dosyalarını 24 saatten uzun süre kişisel bilgisayarda tutma	375	2.84	1.47
M.72. Mp3 müzik dosyalarını internetten dağıtma	375	2.64	1.41
M.73. Mp3 müzik dosyalarını CD'ye basarak dağıtma	375	2.61	1.41

Tablo 3.20 incelendiğinde fikri mülkiyet faktörüne ait maddelerden “Başkalarına ait alan adlarını satın alarak, daha fazlasına şahsa satma” maddesinin ($X=1,58$) en düşük puan ortalamasına sahip madde, “Ödev hazırlayan sitelere ödev yaptırma” maddesinin ise ($X=3,14$) en yüksek puan ortalamasına sahip madde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde puanının 3.40’ tan düşük olması, öğrencilerin bilişim teknolojilerini fikri mülkiyet faktörü açısından orta düzeyde etik dışı kullandıklarını göstermektedir.

Tablo-3.21: Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Güvenlik ve Kalite Faktörü Açısından Etik Dışı Kullanımlarına İlişkin Görüşleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Bilişim Teknolojilerini Etik Dışı Kullanım Davranışları	N	AO	SS
M.2. Kendine ait olmayan-kullanım hakkı olan bilgisayarlarda, donanım aygıtlarına kasıtlı olarak zarar verme	375	1.43	0.86
M.3. Kişisel çıkarlar için bilgisayarın yazılım donanımına zarar verme	375	1.44	0.90
M.4. Sahibinin izni olmadan hard diskindeki verileri kopyalayarak alma	375	1.55	0.98
M.5. Bilgisayar arızalarında tekniker tarafından haksız kazanç sağlama	375	1.50	0.90
M.11. Alınan bir maili, sahibinden izinsiz genele açık bir ortama gönderme	375	1.47	0.84
M.12. Kullanıcının talebi olmadığı halde, porno içerikli mail gönderme	375	1.34	0.91
M.13. Kasıtlı olarak virüslü mail gönderme	375	1.45	0.95

M.14. Başkalarına ait kişisel bilgileri kendi amacına göre izin almadan kullanma	375	1.54	0.94
M.15. Özel bilgileri ele geçirici yazılımlar yapma	375	1.73	1.09
M.17. Başka insanların bilgisayar dosyalarını izinsiz karıştırma	375	1.69	0.10
M.18. Kişisel çıkarlar için başkalarının bilgisayarlarına girme	375	1.67	1.08
M.20. Bir kişinin gizli bilgilerini, izinsiz olarak bir web sayfasına gönderme	375	1.34	0.75
M.62. İnterneti kullanarak, kişinin izni olmadan bilgisayarının bağlantısını kullanma	375	1.77	1.10
M.63. İnterneti kullanarak, diğer kullanıcıların bilgisayarlarına saldırıda bulunma	375	1.62	1.04

Tablo 3.21 incelendiğinde güvenlik ve kalite faktörüne ait maddelerden “Kullanıcının talebi olmadığı halde, porno içerikli mail gönderme” ($X=1,34$) ve “Bir kişinin gizli bilgilerini, izinsiz olarak bir web sayfasına gönderme” ($X=1,34$) maddelerinin en düşük puan ortalamasına sahip maddeler, “İnterneti kullanarak, kişinin izni olmadan bilgisayarının bağlantısını kullanma” maddesinin ise ($X=1,77$) en yüksek puan ortalamasına sahip madde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde puanının 1.80’ den düşük olması, öğrencilerin bilişim teknolojilerini güvenlik ve kalite faktörü açısından çok düşük düzeyde etik dışı kullandıklarını göstermektedir.

3.3. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Cinsiyetleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre etik bilgisayar kullanım davranışı ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 3.22’ de faktörlerin erkek ve kız katılımcılara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo-3.22: Faktörlerin Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Cinsiyet	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Kız	249	26.94	9.10
	Erkek	126	36.02	14.00
Ağ Doğruluğu	Kız	249	15.99	5.76
	Erkek	126	18.44	6.57
Bilgi Doğruluğu	Kız	249	6.65	3.25
	Erkek	126	8.03	3.90
Fikri Mülkiyet	Kız	249	30.34	11.30
	Erkek	126	45.02	14.89
Güvenlik-Kalite	Kız	249	19.56	7.24
	Erkek	126	25.47	11.11
Toplam	Kız	249	99.48	31.49
	Erkek	126	132.98	43.67

Faktörlerin erkek ve kız katılımcılara göre ortalamaları incelendiğinde her bir faktör açısından erkek öğrencilerin ortalamalarının kız öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3.22). Bu ortalamaların anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla bağımsız t-testi yapılmıştır (Tablo 3.23).

Faktör toplamları alınarak erkek ve kız katılımcılar için bulunan faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.23). Buna göre, öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik kullanımlarında kızların lehine anlamlı bir sonuç çıkmıştır.

Tablo-3.23: Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t Testi

Faktör	Cinsiyet	n	AO	SS	SD	t	p
Toplumsal Etki	Kız	249	26.94	9.10	373	7.56	0.000
	Erkek	126	36.02	14.00			

Ağ Doğruluğu	Kız	249	15.99	5.76	373	3.70	0.000
	Erkek	126	18.44	6.57			
Bilgi Doğruluğu	Kız	249	6.65	3.25	373	3.62	0.000
	Erkek	126	8.03	3.90			
Fikri Mülkiyet	Kız	249	30.34	11.30	373	10.65	0.000
	Erkek	126	45.02	14.89			
Güvenlik-Kalite	Kız	249	19.56	7.24	373	6.19	0.000
	Erkek	126	25.47	11.11			
Toplam	Kız	249	99.48	31.49	373	8.504	0.000
	Erkek	126	132.98	43.67			

Her bir faktör için ayrı ayrı t testi yapılmıştır. Buna göre, erkek ve kız katılımcılar için bulunan faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde her bir faktör için de anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.23). Bu sonuca göre kızların, erkeklere göre her bir faktör için bilişim teknolojilerini daha etik kullandıkları söylenebilir.

3.4. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Yaşları

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarına göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.24' teki gibidir.

Tablo-3.24: Faktörlerin Yaşa Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Yaş Aralığı	n	AO	SS
Toplumsal Etki	15-16	162	29.81	11.41
	17-18	197	29.96	11.88
	19 ve üzeri	16	32.19	14.67
	TOPLAM	375	29.99	11.78
	15-16	162	17.23	6.16

Ağ Doğruluğu	17-18	197	16.44	6.17
	19 ve üzeri	16	17.13	5.83
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	15-16	162	7.04	3.44
	17-18	197	7.21	3.59
	19 ve üzeri	16	6.69	3.96
	TOPLAM	375	7.12	3.54
Fikri Mülkiyet	15-16	162	33.26	13.75
	17-18	197	36.77	14.78
	19 ve üzeri	16	37.25	14.26
	TOPLAM	375	35.27	14.39
Güvenlik-Kalite	15-16	162	21.48	8.52
	17-18	197	21.44	9.31
	19 ve üzeri	16	23.44	13.22
	TOPLAM	375	21.54	9.16
Toplam	15-16	162	108.83	37.91
	17-18	197	111.82	39.99
	19 ve üzeri	16	116.69	46.27
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Öğrencilerin yaşlarına göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Varyans Analizi yapılmıştır. Tablo 3.25 incelendiğinde, elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yaşlarının bilişim teknolojilerini kullanım etik davranışlarını etkilemediği sonucuna varılabilir.

Tablo-3.25: Yaşa Göre Varyans Analizi Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Toplumsal Etki	Gruplar arası	82.36	2	41.18	0.295	0.744
	Grup içi	51843.63	372	139.37		
	Toplam	51925.99	374			
Ağ Doğruluğu	Gruplar arası	58.26	2	29.13	0.770	0.464
	Grup içi	14079.29	372	37.85		
	Toplam	14137.56	374			
Bilgi Doğruluğu	Gruplar arası	5.66	2	2.83	0.225	0.798
	Grup içi	4671.18	372	12.56		
	Toplam	4676.84	374			
Fikri Mülkiyet	Gruplar arası	1158.89	2	579.44	2.826	0.060
	Grup içi	76263.37	372	205.00		
	Toplam	77422.26	374			
Güvenlik Kalite	Gruplar arası	60.06	2	30.03	0.357	0.700
	Grup içi	31294.96	372	84.13		
	Toplam	31355.02	374			
Toplam	Gruplar arası	1385.67	2	692.84	0.447	0.640
	Grup içi	576892.72	372	1550.79		
	Toplam	578278.39	374			

Her bir faktör için ayrı ayrı yaşlara göre varyans analizi yapıldığında da, hiçbir faktör için öğrencilerin yaşlarının, bilişim teknolojilerini etik kullanım davranışlarını etkilemediği görülmektedir (Tablo 3.25).

3.5. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Ailelerinin Yaşadıkları Yer

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yere göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.26’ daki gibidir.

Tablo-3.26: Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Yaşanılan yer	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Köy	51	31.24	10.32
	İlçe	18	31.63	11.70
	İl	306	29.72	12.06
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ Doğruluğu	Köy	51	18.45	6.21
	İlçe	18	16.56	6.82
	İl	306	16.55	6.10
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	Köy	51	7.22	3.12
	İlçe	18	8.44	4.76
	İl	306	7.03	3.53
	TOPLAM	375	7.12	3.54
Fikri Mülkiyet	Köy	51	37.08	14.56
	İlçe	18	37.88	16.76
	İl	306	34.74	14.21
	TOPLAM	375	35.27	14.39
Güvenlik-Kalite	Köy	51	22.39	8.00
	İlçe	18	23.25	8.96
	İl	306	21.33	9.37

	TOPLAM	375	21.54	9.16
Toplam	Köy	51	116.37	35.10
	İlçe	18	117.75	41.98
	İl	306	109.36	39.91
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yere göre fark olup olmadığını görmek amacıyla faktör toplamları için tek yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Buna göre, öğrencilerin yaşadıkları yer ile bilişim teknolojilerini kullanım davranışları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 3.27).

Tablo-3.27: Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Toplumsal Etki	Gruplar arası	152.80	3	50.93	0.365	0.778
	Grup içi	51773.19	371	139.55		
	Toplam	51925.99	374			
Ağ Doğruluğu	Gruplar arası	159.23	3	53.08	1.409	0.240
	Grup içi	13978.33	371	37.68		
	Toplam	14137.56	374			
Bilgi Doruluğu	Gruplar arası	32.48	3	10.83	0.865	0.459
	Grup içi	4644.36	371	12.52		
	Toplam	4676.84	374			
Fikri Mülkiyet	Gruplar arası	795.74	3	265.25	1.284	0.280
	Grup içi	76626.52	371	206.54		
	Toplam	77422.26	374			
Güvenlik Kalite	Gruplar arası	106.05	3	35.349	0.420	0.739
	Grup içi	31248.98	371	84.229		

	Toplam	31355.02	374			
	Gruplar arası	3266.80	3	1088.93	0.703	0.551
Toplam	Grup içi	575011.60	371	1549.90		
	Toplam	578278.39	374			

Öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yere göre her bir faktör için fark olup olmadığını görmek amacıyla faktörler için ayrı ayrı tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yere göre her bir faktör için ayrı ayrı ölçeğe ilişkin varyans analizi sonuçları (Tablo 3.27) incelendiğinde $p \leq 0,05$ düzeyinde, hiçbir faktör bakımından ailelerinin yaşadıkları yere göre farklılık görülmemiştir.

3.6. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Ailelerinin Gelir Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.28’deki gibidir.

Tablo-3.28: Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Aile Gelir Düzeyi	n	AO	SS
Toplumsal Etki	500 TL ve altı	79	26.84	7.85
	501-1000 TL	165	29.84	11.99
	1001-1500 TL	95	32.69	13.92
	1501-2000 TL	26	29.27	10.41
	2001TL ve üzeri	10	33.80	10.35
	TOPLAM	375	29.99	11.78
	500 TL ve altı	79	15.32	5.12
	501-1000 TL	165	17.05	6.50

Ağ Doğruluğu	1001-1500 TL	95	17.77	6.41
	1501-2000 TL	26	15.58	4.58
	2001TL ve üzeri	10	18.80	6.88
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	500 TL ve altı	79	6.59	2.96
	501-1000 TL	165	7.12	3.61
	1001-1500 TL	95	7.69	3.98
	1501-2000 TL	26	6.38	2.61
	2001TL ve üzeri	10	7.70	3.77
	TOPLAM	375	7.12	3.54
	500 TL ve altı	79	30.96	12.16
	501-1000 TL	165	34.28	14.42
Fikri Mülkiyet	1001-1500 TL	95	38.55	15.04
	1501-2000 TL	26	38.38	13.07
	2001TL ve üzeri	10	46.40	15.33
	TOPLAM	375	35.27	14.39
	500 TL ve altı	79	20.04	6.35
Güvenlik-Kalite	501-1000 TL	165	21.41	9.44
	1001-1500 TL	95	22.9053	10.69
	1501-2000 TL	26	20.58	7.73
	2001TL ve üzeri	10	25.30	9.58
	TOPLAM	375	21.54	9.16
	500 TL ve altı	79	99.75	27.03
Toplam	501-1000 TL	165	109.69	40.71
	1001-1500 TL	95	119.61	44.51
	1501-2000 TL	26	110.19	33.45
	2001TL ve üzeri	10	132.00	38.77
	TOPLAM	375	119.61	44.51

TOPLAM	375	110.74	39.32
--------	-----	--------	-------

Tablo 3.28’ de verilen n değerlerine göre öğrencilerin faktörlere dağılımı parametrik olmayan bir dağılım gösterdiğinden, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tablo 3.29).

Tablo-3.29: Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Aile gelir düzeyi	n	SO	sd	X ²	p
Toplumsal etki	500 TL ve altı	79	164.81	4	9.196	0.056
	501-1000 TL	165	184.28			
	1001-1500 TL	95	207.92			
	1501-2000 TL	26	189.96			
	2001 TL ve üzeri	10	238.20			
	TOPLAM	375				
Ağ doğruluğu	500 TL ve altı	79	204.00	4	8.253	0.083
	501-1000 TL	165	159.12			
	1001-1500 TL	95	182.70			
	1501-2000 TL	26	181.79			
	2001 TL ve üzeri	10	227.54			
	TOPLAM	375				
Bilgi doğruluğu	500 TL ve altı	79	212.50	4	3.167	0.530
	501-1000 TL	165	157.23			
	1001-1500 TL	95	184.41			
	1501-2000 TL	26	183.64			
	2001 TL ve üzeri	10	216.53			
	TOPLAM	375				

	500 TL ve altı	79	228.50	4	20.063	0.000
	501-1000 TL	165	146.58			
Fikri mülkiyet	1001-1500 TL	95	165.27			
	1501-2000 TL	26	188.20			
	2001 TL ve üzeri	10	246.29			
	TOPLAM	375				
	500 TL ve altı	79	208.75	4	3.844	0.428
	501-1000 TL	165	159.46			
Güvenlik- Kalite	1001-1500 TL	95	187.89			
	1501-2000 TL	26	179.73			
	2001 TL ve üzeri	10	221.94			
	TOPLAM	375				
	500 TL ve altı	79	217.58	4	12.207	0.016
	501-1000 TL	165	146.88			
Toplam	1001-1500 TL	95	174.35			
	1501-2000 TL	26	185.11			
	2001 TL ve üzeri	10	237.01			
	TOPLAM	375				

Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin bilişim teknolojilerini etik olarak kullanımlarını etkilediği görülmüştür. Sonuçlar faktör bazında incelendiğinde de fikri mülkiyet boyutunda anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 3.29).

3.7. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Sınıf Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.30'daki gibidir.

Tablo-3.30: Faktörlerin Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Sınıf Düzeyi	n	AO	SS
Toplumsal Etki	10	189	30.29	11.56
	11	131	28.14	9.88
	12	55	33.42	15.51
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ Doğruluğu	10	189	17.68	6.58
	11	131	15.64	5.38
	12	55	16.60	5.96
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	10	189	7.30	3.65
	11	131	6.78	3.17
	12	55	7.31	3.94
	TOPLAM	375	7.12	3.54
Fikri Mülkiyet	10	189	33.69	14.28
	11	131	35.60	13.17
	12	55	39.91	16.58
	TOPLAM	375	35.27	14.39
Güvenlik-Kalite	10	189	22.00	9.00
	11	131	19.98	7.57
	12	55	23.67	12.22
	TOPLAM	375	21.54	9.16
Toplam	10	189	110.96	39.61
	11	131	106.15	33.25
	12	55	120.91	49.28
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Varyans Analizi yapılmıştır. Tablo 3.31 incelendiğinde, elde edilen bulgulara göre öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeylerinin bilişim teknolojilerini kullanım etik davranışlarını etkilemediği görülmektedir.

Tablo-3.31: Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Toplumsal Etki	Gruplar arası	1112.51	3	556.26	4.072	0.018
	Grup içi	50813.48	372	136.60		
	Toplam	51925.99	375			
Ağ Doğruluğu	Gruplar arası	325.27	3	162.63	4.380	0.013
	Grup içi	13812.29	372	37.13		
	Toplam	14137.56	375			
Bilgi Doğruluğu	Gruplar arası	23.10	3	11.55	0.923	0.398
	Grup içi	4653.73	372	12.51		
	Toplam	4676.84	375			
Fikri Mülkiyet	Gruplar arası	1668.15	3	834.08	4.096	0.017
	Grup içi	75754.11	372	203.64		
	Toplam	77422.26	375			
Güvenlik Kalite	Gruplar arası	607.95	3	303.98	3.678	0.026
	Grup içi	30747.07	372	82.65		
	Toplam	31355.02	375			
Toplam	Gruplar arası	8462.86	3	4231.43	2.762	0.064
	Grup içi	569815.53	372	1531.76		
	Toplam	578278.39	375			

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeylerine göre ölçeğe ilişkin varyans analizi sonuçları (Tablo 3.31) her bir faktör için ayrı ayrı incelendiğinde $p \leq 0,05$ düzeyinde, toplumsal etki, ağ doğruluğu, fikri mülkiyet ve güvenlik-kalite faktörleri bakımından anlamlı bir farklılık söz konusudur.

3.8. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Alanları

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları alanlara göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.32'deki gibidir.

Tablo-3.32: Faktörlerin Öğrencilerin Alanlarına Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Alan	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Bilişim Teknolojileri	203	30.85	10.78
	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	21	24.57	7.93
	Grafik ve Fotoğraf	115	28.04	10.46
	Elektrik Elektronik Teknolojileri	36	34.56	19.10
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ Doğruluğu	Bilişim Teknolojileri	203	16.83	5.90
	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	21	15.00	5.18
	Grafik ve Fotoğraf	115	17.15	6.29
	Elektrik Elektronik Teknolojileri	36	16.69	7.51
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	Bilişim Teknolojileri	203	7.30	3.41
	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	21	6.05	3.25
	Grafik ve Fotoğraf	115	6.77	3.43
	Elektrik Elektronik Teknolojileri	36	7.86	4.51
	TOPLAM	375	7.12	3.54

	Bilişim Teknolojileri	203	38.90	14.06
	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	21	28.05	11.72
Fikri Mülkiyet	Grafik ve Fotoğraf	115	28.59	10.73
	Elektrik Elektronik Teknolojileri	36	40.39	18.34
	TOPLAM	375	35.27	14.39
	Bilişim Teknolojileri	203	21.90	8.23264
	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	21	18.24	6.48001
Güvenlik-Kalite	Grafik ve Fotoğraf	115	20.16	8.27
	Elektrik Elektronik Teknolojileri	36	25.92	14.99
	TOPLAM	375	21.54	9.16
	Bilişim Teknolojileri	203	115.77	36.60
	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	21	91.90	31.62
Toplam	Grafik ve Fotoğraf	115	100.70	34.48
	Elektrik Elektronik Teknolojileri	36	125.42	58.61
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları alanlara göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Varyans Analizi yapılmıştır. Tablo 3.33 incelendiğinde, elde edilen bulgulara göre öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları alanların bilişim teknolojilerini kullanım etik davranışlarını etkilediği görülmektedir.

Tablo-3.33: Öğrencilerin Alanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar arası	1953.61	3	651.20	4.835	0.003
Toplumsal Etki	Grup içi	49972.38	371	134.70		
	Toplam	51925.99	374			

	Gruplar arası	82.47	3	27.49	0.726	0.537
Ağ Doğruluğu	Grup içi	14055.09	371	37.88		
	Toplam	14137.56	374			
	Gruplar arası	64.65	3	21.55	1.734	0.160
Bilgi Doğruluğu	Grup içi	4612.19	372	12.43		
	Toplam	4676.84	375			
	Gruplar arası	9838.13	3	3279.38	18.002	0.000
Fikri Mülkiyet	Grup içi	67584.13	371	182.17		
	Toplam	77422.26	374			
	Gruplar arası	1164.45	3	388.15	4.770	0.003
Güvenlik Kalite	Grup içi	30190.57	371	81.38		
	Toplam	31355.02	374			
	Gruplar arası	31919.764	3	10639.92	7.225	0.000
Toplam	Grup içi	546358.626	371	1472.67		
	Toplam	578278.389	374			

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları alanlara göre ölçeğe ilişkin varyans analizi sonuçları (Tablo 3.33) her bir faktör için ayrı ayrı incelendiğinde $p \leq 0,05$ düzeyinde, Toplumsal Etki, [F=4.835], Fikri Mülkiyet [F=18.002] ve Güvenlik-Kalite [F=4.770] faktörleri için anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bilgi Doğruluğu ve Ağ Doğruluğu faktörleri bakımından herhangi bir farklılık görülmemiştir.

3.9. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Dalları

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları dallara göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.34'teki gibidir.

Tablo-3.34: Faktörlerin Öğrencilerin Dallarına Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Dal	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Web Programcılığı	43	27.74	6.366
	Veritabanı Programcılığı	96	30.90	10.79
	Grafik	21	24.57	7.93
	Endüstriyel Bakım Onarım	25	35.64	19.98
	Güvenlik Sistemleri	11	32.09	17.58
	Dal Yok	179	29.77	11.48
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ Doğruluğu	Web Programcılığı	43	15.56	3.63
	Veritabanı Programcılığı	96	16.57	5.46
	Grafik	21	15.00	5.18
	Endüstriyel Bakım Onarım	25	16.16	7.25
	Güvenlik Sistemleri	11	17.91	8.30
	Dal Yok	179	17.47	6.71
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	Web Programcılığı	43	6.98	3.04
	Veritabanı Programcılığı	96	7.09	3.24
	Grafik	21	6.05	3.25
	Endüstriyel Bakım Onarım	25	8.32	4.76
	Güvenlik Sistemleri	11	6.82	3.89
	Dal Yok	179	7.14	3.61
	TOPLAM	375	7.12	3.54
Fikri Mülkiyet	Web Programcılığı	43	36.42	10.98
	Veritabanı Programcılığı	96	39.17	14.02
	Grafik	21	28.05	11.72
	Endüstriyel Bakım Onarım	25	42.80	19.94

	Güvenlik Sistemleri	11	34.91	13.25
	Dal Yok	179	32.73	13.91
	TOPLAM	375	35.27	14.39
Güvenlik-Kalite	Web Programcılığı	43	19.21	5.92
	Veritabanı Programcılığı	96	21.32	7.88
	Grafik	21	18.24	6.48
	Endüstriyel Bakım Onarım	25	27.36	16.17
	Güvenlik Sistemleri	11	22.64	11.91
	Dal Yok	179	21.73	8.90
	TOPLAM	375	21.54	9.16
Toplam	Web Programcılığı	43	105.91	24.45
	Veritabanı Programcılığı	96	115.05	35.45
	Grafik	21	91.90	31.62
	Endüstriyel Bakım Onarım	25	130.28	62.61
	Güvenlik Sistemleri	11	114.36	49.18
	Dal Yok	179	108.84	39.30
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Tablo 3.34' te verilen n değerlerine göre öğrencilerin faktörlere dağılımı parametrik olmayan bir dağılım gösterdiğinden, öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları dallara göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tablo 3.35).

Tablo-3.35: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Dala Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Dal	n	SO	sd	X ²	p
	Web Programcılığı	43	184.86	5	7.917	0.161
	Veritabanı Programcılığı	96	200.73			

Toplumsal etki	Grafik	21	130.24			
	Endüstriyel Bakım ve Onarım	25	203.16			
	Güvenlik Sistemleri	11	179.32			
	Dal Yok	179	187.12			
	TOPLAM	375				
	Web Programcılığı	43	170.62	5	5.526	0.355
	Veritabanı Programcılığı	96	186.96			
Ağ doğruluğu	Grafik	21	156.07			
	Endüstriyel Bakım ve Onarım	25	169.08			
	Güvenlik Sistemleri	11	203.91			
	Dal Yok	179	198.15			
	TOPLAM	375				
	Web Programcılığı	43	194.79	5	6.074	0.299
	Veritabanı Programcılığı	96	191.34			
Bilgi doğruluğu	Grafik	21	142.71			
	Endüstriyel Bakım ve Onarım	25	211.48			
	Güvenlik Sistemleri	11	159.05			
	Dal Yok	179	188.39			
	TOPLAM	375				
	Web Programcılığı	43	206.05	5	25.140	0.000
	Veritabanı Programcılığı	96	220.03			
Fikri mülkiyet	Grafik	21	131.31			
	Endüstriyel Bakım ve Onarım	25	227.74			

	Güvenlik Sistemleri	11	190.32			
	Dal Yok	179	167.44			
	TOPLAM	375				
	Web Programcılığı	43	166.72	5	8.304	0.140
	Veritabanı Programcılığı	96	190.05			
Güvenlik-Kalite	Grafik	21	139.52			
	Endüstriyel Bakım ve Onarım	25	217.76			
	Güvenlik Sistemleri	11	193.14			
	Dal Yok	179	193.23			
	TOPLAM	375				
	Web Programcılığı	43	187.65	5	11.660	0.040
	Veritabanı Programcılığı	96	207.57			
Toplam	Grafik	21	128.02			
	Endüstriyel Bakım ve Onarım	25	213.40			
	Güvenlik Sistemleri	11	187.82			
	Dal Yok	179	181.09			
	TOPLAM	375				

Tablo 3.35 incelendiğinde öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları dalın bilişim teknolojilerini etik kullanımlarını etkilediği görülmüştür. Bulgular faktör bazında incelendiğinde ise sadece fikri mülkiyet faktörü açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir.

3.10. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Kişisel Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre etik bilgisayar kullanım davranışı ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 3.36 'da faktörlerin öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo-3.36: Faktörlerin Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Kişisel Bilgisayar	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Var	241	31.47	12.62
	Yok	134	27.21	9.47
Ağ Doğruluğu	Var	241	17.22	6.36
	Yok	134	15.95	5.43
Bilgi Doğruluğu	Var	241	7.42	3.73
	Yok	134	6.58	3.12
Fikri Mülkiyet	Var	241	37.93	14.70
	Yok	134	29.82	11.65
Güvenlik-Kalite	Var	241	22.54	10.30
	Yok	134	19.63	6.09
Toplam	Var	241	116.58	41.81
	Yok	134	99.20	30.61

Faktörlerin kişisel bilgisayarı olan ve olmayan katılımcılara göre ortalamaları incelendiğinde her bir faktör açısından kendine ait bilgisayarı olan öğrencilerin ortalamalarının kendine ait bilgisayarı olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu

görülmektedir (Tablo 3.36). Bu ortalamaların anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla bağımsız t-testi yapılmıştır (Tablo 3.37).

Öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.37).

Tablo-3.37: Kişisel Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi

Faktör	PC Durumu	n	AO	SS	sd	t	p
Toplumsal Etki	Var	241	31.47	12.62	367	3.35	0.001
	Yok	134	27.21	9.47			
Ağ Doğruluğu	Var	241	17.22	6.36	367	1.91	0.057
	Yok	134	15.95	5.43			
Bilgi Doğruluğu	Var	241	7.42	3.73	367	2.18	0.030
	Yok	134	6.58	3.12			
Fikri Mülkiyet	Var	241	37.93	14.70	367	5.41	0.000
	Yok	134	29.82	11.65			
Güvenlik-Kalite	Var	241	22.54	10.30	367	2.93	0.004
	Yok	134	19.63	6.09			
Toplam	Var	241	116.58	41.81	367	4.15	0.003
	Yok	134	99.20	30.61			

Öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama ortalamaların anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla her bir faktör için ayrı ayrı bağımsız t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde Toplumsal Etki, Bilgi Doğruluğu, Fikri Mülkiyet ve Güvenlik Kalite faktörleri için anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır. Ağ Doğruluğu faktörü açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Tablo 3.37).

3.11. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Bilgisayar Kullanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgisayar kullanım düzeylerine göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.38’deki gibidir.

Tablo-3.38: Faktörlerin Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Bilgisayar kullanım düzeyi	n	AO	SS
Toplumsal etki	Hiç bilmiyorum	6	36.17	19.79
	Düşük	13	26.38	8.55
	Orta	122	28.62	9.62
	İyi	182	29.47	11.26
	Çok iyi	52	35.25	15.87
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ doğruluğu	Hiç bilmiyorum	6	19.00	10.70
	Düşük	13	14.85	4.83
	Orta	122	16.37	5.74
	İyi	182	16.56	6.35
	Çok iyi	52	18.96	5.68
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi doğruluğu	Hiç bilmiyorum	6	9.17	5.78
	Düşük	13	5.62	1.26
	Orta	122	6.96	3.42
	İyi	182	6.88	3.26
	Çok iyi	52	8.44	4.41
	TOPLAM	375	7.12	3.54
	Hiç bilmiyorum	6	44.50	23.64

Fikri mülkiyet	Düşük	13	30.08	13.04
	Orta	122	31.98	12.33
	İyi	182	35.09	13.92
	Çok iyi	52	43.88	16.02
	TOPLAM	375	35.27	14.39
Güvenlik-Kalite	Hiç bilmiyorum	6	26.83	13.45
	Düşük	13	18.77	5.12
	Orta	122	20.91	7.47
	İyi	182	20.80	8.58
	Çok iyi	52	25.71	13.09
	TOPLAM	375	21.54	9.16
Toplam	Hiç bilmiyorum	6	135.67	68.36
	Düşük	13	95.69	28.31
	Orta	122	104.84	32.95
	İyi	182	108.80	37.22
	Çok iyi	52	132.25	49.99
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Tablo 3.38’ de verilen n değerlerine göre öğrencilerin faktörlere dağılımı parametrik olmayan bir dağılım gösterdiğinden, öğrencilerin bilgisayar kullanım düzeylerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tablo 3.39).

Tablo-3.39: Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Bilgisayar kullanım düzeyi	n	SO	sd	X ²	p
	Hiç bilmiyorum	6	212.08	4	8.536	0.074
	Düşük	13	154.73			

Toplumsal etki	Orta	122	180.07			
	İyi	182	184.27			
	Çok iyi	52	225.19			
	TOPLAM	375				
Ağ doğruluğu	Hiç bilmiyorum	6	204.00	4	8.897	0.064
	Düşük	13	159.12			
	Orta	122	182.70			
	İyi	182	181.79			
	Çok iyi	52	227.54			
	TOPLAM	375				
Bilgi doğruluğu	Hiç bilmiyorum	6	212.50	4	5.556	0.235
	Düşük	13	157.23			
	Orta	122	184.41			
	İyi	182	183.64			
	Çok iyi	52	216.53			
	TOPLAM	375				
Fikri mülkiyet	Hiç bilmiyorum	6	228.50	4	23.152	0.000
	Düşük	13	146.58			
	Orta	122	165.27			
	İyi	182	188.20			
	Çok iyi	52	246.29			
	TOPLAM	375				
Güvenlik- Kalite	Hiç bilmiyorum	6	208.75	4	7.357	0.118
	Düşük	13	159.46			
	Orta	122	187.89			
	İyi	182	179.73			
	Çok iyi	52	221.94			

	TOPLAM	375				
	Hiç bilmiyorum	6	217.58	4	15.014	0.005
	Düşük	13	146.88			
Toplam	Orta	122	174.35			
	İyi	182	185.11			
	Çok iyi	52	237.01			
	TOPLAM	375				

Tablo 3.39 incelendiğinde öğrencilerin bilgisayar kullanım düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik olarak kullanımları arasında fikri mülkiyet ve toplam puan boyutunda anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

3.12. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve İnternet Bağlantısına Sahip Olup Olmama Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağlantısına sahip olup olmama durumlarına göre etik bilgisayar kullanım davranışı ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 3.40' ta faktörlerin öğrencilerin internet bağlantısına sahip olup olmama durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo-3.40: Faktörlerin İnternet Bağlantısına Sahip Olma Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	İnternet Bağlantısı	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Var	233	31.75	12.87
	Yok	142	27.22	9.15
Ağ Doğruluğu	Var	233	17.45	6.33
	Yok	142	15.81	5.63
Bilgi	Var	233	7.55	3.80

Doğruluğu	Yok	142	6.46	2.95
Fikri Mülkiyet	Var	233	38.22	14.97
	Yok	142	30.34	11.53
Güvenlik-Kalite	Var	233	22.58	10.29
	Yok	142	19.87	6.52
Toplam	Var	233	117.54	42.70
	Yok	142	99.71	29.41

Faktörlerin kaldığı yerde internet bağlantısı olan ve olmayan katılımcılara göre ortalamaları incelendiğinde her bir faktör açısından internet bağlantısı olan öğrencilerin ortalamalarının internet bağlantısı olmayan öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3.40). Bu ortalamaların anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla bağımsız t-testi yapılmıştır (Tablo 3.41).

Öğrencilerin kaldığı yerde internet bağlantısı olup olmama durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.41).

Tablo-3.41: İnternet Bağlantısına Sahip Olup Olmama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi

Faktör	İnternet Durumu	n	AO	SS	sd	t	p
Toplumsal Etki	Var	233	31.75	12.87	365	3.58	0.000
	Yok	142	27.22	9.15			
Ağ Doğruluğu	Var	233	17.45	6.33	365	2.49	0.013
	Yok	142	15.81	5.63			
Bilgi Doğruluğu	Var	233	7.55	3.80	365	2.85	0.005
	Yok	142	6.46	2.95			
Fikri Mülkiyet	Var	233	38.22	14.97	365	5.26	0.000
	Yok	142	30.34	11.53			

Güvenlik Kalite	Var	233	22.58	10.29	365	2.74	0.006
	Yok	142	19.87	6.52			
Toplam	Var	233	117.54	42.70	365	4.284	0.000
	Yok	142	99.71	29.41			

Öğrencilerin internet bağlantısına sahip olup olmama ortalamalarının anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla her bir faktör için ayrı ayrı bağımsız t-testi yapılmış ve bütün faktörler için anlamlı farklılık görülmüştür (Tablo 3.41).

3.13. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımı ve İnternet Kullanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin faktör bazında internet kullanım düzeylerini tanımlayan görüşlerinin istatistikleri Tablo 3.42' de verilmiştir.

Tablo-3.42: Faktörlerin Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerinin Faktörlere Göre İstatistikleri

Faktör	İnternet Kullanım Düzeyi	n	AO	SS
Toplumsal etki	Hiç bilmiyorum	3	25.33	8.083
	Düşük	13	34.46	15.73
	Orta	83	27.07	9.02
	İyi	202	29.61	10.44
	Çok iyi	74	29.99	15.78
	TOPLAM		375	29.99
Ağ doğruluğu	Hiç bilmiyorum	3	16.00	8.54
	Düşük	13	16.31	5.98
	Orta	83	15.59	5.85
	İyi	202	16.72	6.21

	Çok iyi	74	18.55	6.02
	TOPLAM	375	16.81	6.15
	Hiç bilmiyorum	3	6.00	2.65
	Düşük	13	7.00	4.20
Bilgi doğruluğu	Orta	83	6.52	3.17
	İyi	202	6.93	3.24
	Çok iyi	74	8.36	4.31
	TOPLAM	375	7.12	3.54
	Hiç bilmiyorum	3	36.67	26.35
	Düşük	13	36.85	16.24
Fikri mülkiyet	Orta	83	30.27	12.10
	İyi	202	34.58	13.41
	Çok iyi	74	42.45	16.00
	TOPLAM	375	35.27	14.39
	Hiç bilmiyorum	3	25.67	17.67
	Düşük	13	20.46	8.30
Güvenlik-Kalite	Orta	83	19.33	6.50
	İyi	202	21.267	8.31
	Çok iyi	74	24.81	12.43
	TOPLAM	375	21.54	9.16
	Hiç bilmiyorum	3	109.67	62.85
	Düşük	13	115.08	47.26
Toplam	Orta	83	98.77	31.19
	İyi	202	109.10	35.36
	Çok iyi	74	127.91	49.38
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Tablo 3.42’ de verilen n değerlerine göre öğrencilerin faktörlere dağılımı parametrik olmayan bir dağılım gösterdiğinden, öğrencilerin internet kullanım düzeylerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tablo 3.43).

Tablo-3.43: Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	İnternet kullanım düzeyi	n	SO	sd	X²	p
Toplumsal etki	Hiç bilmiyorum	3	146.83	4	8.708	0.069
	Düşük	13	216.19			
	Orta	83	162.80			
	İyi	202	189.36			
	Çok iyi	74	209.28			
	TOPLAM	375				
Ağ doğruluğu	Hiç bilmiyorum	3	172.33	4	9.182	0.057
	Düşük	13	181.77			
	Orta	83	167.03			
	İyi	202	186.07			
	Çok iyi	74	218.53			
	TOPLAM	375				
Bilgi doğruluğu	Hiç bilmiyorum	3	159.83	4	7.820	0.098
	Düşük	13	173.42			
	Orta	83	169.57			
	İyi	202	186.90			
	Çok iyi	74	215.37			
	TOPLAM	375				
	Hiç bilmiyorum	3	174.17	4	25.428	0.000
	Düşük	13	195.42			

Fikri mülkiyet	Orta	83	151.11			
	İyi	202	184.71			
	Çok iyi	74	237.61			
	TOPLAM	375				
Güvenlik-Kalite	Hiç bilmiyorum	3	187.00	4	8.271	0.082
	Düşük	13	173.58			
	Orta	83	162.31			
	İyi	202	191.38			
	Çok iyi	74	210.17			
	TOPLAM	375				
Toplam	Hiç bilmiyorum	3	161.83	4	16.335	0.003
	Düşük	13	191.88			
	Orta	83	155.27			
	İyi	202	188.07			
	Çok iyi	74	224.90			
	TOPLAM	375				

Tablo 3.43 incelendiğinde öğrencilerin internet kullanım düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik olarak kullanımları arasında fikri mülkiyet ve toplam puan boyutunda anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

3.14. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve İnternete Bağlı Kalma Süreleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete haftalık bağlı kalma sürelerine göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.44'teki gibidir.

Tablo-3.44: Faktörlerin Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Süre	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Hiç	73	27.70	10.40
	0-5 Saat	129	28.86	11.04
	5-10 Saat	78	30.76	10.90
	10-15 Saat	39	31.95	13.60
	15 saatten fazla	56	33.34	14.22
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ Doğruluğu	Hiç	73	15.71	6.31
	0-5 Saat	129	16.21	5.66
	5-10 Saat	78	18.04	6.26
	10-15 Saat	39	17.87	6.66
	15 saatten fazla	56	17.23	6.34
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	Hiç	73	6.82	3.48
	0-5 Saat	129	6.74	3.23
	5-10 Saat	78	7.19	3.30
	10-15 Saat	39	7.84	3.82
	15 saatten fazla	56	7.79	4.31
	TOPLAM	375	7.11	3.54
Fikri Mülkiyet	Hiç	73	30.01	12.15
	0-5 Saat	129	32.69	13.11
	5-10 Saat	78	36.33	13.30
	10-15 Saat	39	41.21	15.77
	15 saatten fazla	56	42.48	16.36
	TOPLAM	375	35.27	14.39
	Hiç	73	19.89	8.28

Güvenlik-Kalite	0-5 Saat	129	20.66	7.76
	5-10 Saat	78	21.82	8.31
	10-15 Saat	39	24.21	10.89
	15 saatten fazla	56	23.68	12.14
	TOPLAM	375	21.54	9.16
<hr/>				
Toplam	Hiç	73	100.14	34.95
	0-5 Saat	129	105.16	35.15
	5-10 Saat	78	114.14	36.92
	10-15 Saat	39	123.08	44.24
	15 saatten fazla	56	124.52	47.70
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Öğrencilerin internete haftalık bağlı kalma sürelerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Varyans Analizi yapılmıştır (Tablo 3.45).

Tablo-3.45: Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Toplumsal Etki	Gruplar arası	1416.3	5	283.26	2.069	0.069
	Grup içi	50509.68	369	136.88		
	Toplam	51925.99	374			
Ağ Doğruluğu	Gruplar arası	308.04	5	61.61	1.644	0.148
	Grup içi	13829.52	369	37.48		
	Toplam	14137.56	374			
Bilgi Doğruluğu	Gruplar arası	70.10	5	14.20	1.14	0.340
	Grup içi	4605.84	369	12.48		
	Toplam	4676.84	374			

	Gruplar arası	7240.04	5	1448.01	7.613	0.000
Fikri Mülkiyet	Grup içi	70182.21	369	190.20		
	Toplam	77422.26	374			
	Gruplar arası	888.89	5	177.78	2.153	0.059
Güvenlik Kalite	Grup içi	30466.13	369	82.56		
	Toplam	31355.02	374			
	Gruplar arası	29699.98	5	5939.10	3.996	0.002
Toplam	Grup içi	548578.41	369	1486.66		
	Toplam	578278.39	374			

Tablo 3.45 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin internete bağlı kalma sürelerinin bilişim teknolojilerini etik kullanımlarını etkilediği görülmektedir. Bulgular her bir faktör için ayrı ayrı incelendiğinde ise fikri mülkiyet faktörü açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır.

3.15. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Dosya Transferi Yapabilme Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin dosya transferi yapabilme durumlarına göre etik bilgisayar kullanım davranışı ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 3.46’ da faktörlerin öğrencilerin dosya transferi yapabilme durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo-3.46: Faktörlerin Dosya Transferi Yapabilme Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Dosya Transferi	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Evet	286	30.91	12.39
	Hayır	89	26.81	8.70
Ağ Doğruluğu	Evet	286	17.19	6.25

	Hayır	89	15.44	5.63
Bilgi Doğruluğu	Evet	286	7.32	3.66
	Hayır	89	6.43	3.04
Fikri Mülkiyet	Evet	286	37.35	14.81
	Hayır	89	28.17	10.16
Güvenlik-Kalite	Evet	286	22.38	9.82
	Hayır	89	18.78	5.74
Toplam	Evet	286	115.15	41.11
	Hayır	89	95.64	27.77

Faktörlerin dosya transferi yapabilen ve yapmayan katılımcılara göre ortalamaları incelendiğinde her bir faktör açısından dosya transferi yapabilen öğrencilerin ortalamalarının dosya transferi yapamayan öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3.46). Bu ortalamaların anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla bağımsız t-testi yapılmıştır (Tablo 3.47).

Öğrencilerin dosya transferi yapabilme durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.47).

Tablo-3.47: Dosya Transferi Yapabilme Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi

Faktör	Dosya Transferi Yapabilme	n	AO	SS	sd	t	p
Toplumsal Etki	Evet	286	30.91	12.39	370	2.86	0.004
	Hayır	89	26.81	8.70			
Ağ Doğruluğu	Evet	286	17.19	6.25	370	2.33	0.020
	Hayır	89	15.44	5.63			
Bilgi Doğruluğu	Evet	286	7.32	3.66	370	2.05	0.041
	Hayır	89	6.43	3.04			

Fikri Mülkiyet	Evet	286	37.35	14.81	370	5.38	0.000
	Hayır	89	28.17	10.16			
Güvenlik-Kalite	Evet	286	22.38	9.82	370	3.24	0.001
	Hayır	89	17.78	5.74			
Toplam	Evet	286	115.15	41.11	370	4.13	0.004
	Hayır	89	95.64	27.77			

Öğrencilerin dosya transferi yapabilme ortalamalarının anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla her bir faktör için ayrı ayrı bağımsız t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin dosya transferi yapabilme durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ bütün faktörler için anlamlı derecede farklılık görülmüştür (Tablo 3.47).

3.16. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve İnternette Dosya İndirebilme Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin internette dosya indirebilme durumlarına göre etik bilgisayar kullanım davranışı ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 3.48’ de faktörlerin öğrencilerin internette dosya indirebilme durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo-3.48: Faktörlerin İnternette Dosya İndirebilme Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Dosya İndirme	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Evet	306	30.28	11.99
	Hayır	69	28.71	10.86
Ağ Doğruluğu	Evet	306	16.97	6.22
	Hayır	69	15.94	5.71
Bilgi	Evet	306	7.15	3.60

Doğruluğu	Hayır	69	6.90	3.27
Fikri Mülkiyet	Evet	306	36.56	14.55
	Hayır	69	29.00	11.38
Güvenlik-Kalite	Evet	306	21.81	9.55
	Hayır	69	20.15	6.90
Toplam	Evet	306	112.78	40.26
	Hayır	69	100.69	32.86

Faktörlerin internetten dosya indirebilen ve indiremeyen katılımcılara göre ortalamaları incelendiğinde her bir faktör açısından internetten dosya indirebilen öğrencilerin ortalamalarının internetten dosya indiremeyen öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3.48). Bu ortalamaların anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla bağımsız t-testi yapılmıştır (Tablo 3.49).

Öğrencilerin internetten dosya indirebilme durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde anlamlı derecede farklı olmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 3.49). Bu sonuca göre öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik kullanım davranışları ile internetten dosya indirebilme durumları arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı söylenebilir.

Tablo-3.49: Dosya İndirebilme Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi

Faktör	Dosya İndirebilme	n	AO	SS	t	p	
Toplumsal Etki	Evet	306	30.28	11.90	372	0.10	0.320
	Hayır	69	28.71	10.86			
Ağ Doğruluğu	Evet	306	16.97	6.22	372	1.26	0.210
	Hayır	69	15.94	5.71			
Bilgi Doğruluğu	Evet	306	7.15	3.60	372	0.54	0.589
	Hayır	69	6.90	3.27			
Fikri	Evet	306	36.56	14.55	372	4.02	0.000

Mülkiyet	Hayır	69	29.00	11.38			
Güvenlik-Kalite	Evet	306	21.81	9.55	372	1.36	0.176
	Hayır	69	20.15	6.90			
Toplam	Evet	306	112.78	40.26	372	2.31	0.117
	Hayır	69	100.70	32.86			

Öğrencilerin internetten dosya indirebilme ortalamalarının anlamlı bir fark gösterip göstermediğini görmek amacıyla her bir faktör için ayrı ayrı bağımsız t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin internetten dosya indirebilme durumlarına göre faktör ortalamalarının $p \leq 0,05$ düzeyinde yalnızca Fikri Mülkiyet faktörü için anlamlı derecede farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.49).

3.17. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları ve Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeylerine göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.50’deki gibidir.

Tablo-3.50: Faktörlerin Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Web Sayfası Tasarlayabilme	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Hiç	112	29.01	11.41
	Düşük	93	31.43	12.48
	Orta	110	31.03	12.06
	İyi	47	27.51	11.22
	Çok iyi	13	28.46	7.91
	TOPLAM		375	29.99
	Hiç	112	15.79	6.02
	Düşük	93	17.31	6.70

Ağ Doğruluğu	Orta	110	17.21	5.93	
	İyi	47	17.04	5.93	
	Çok iyi	13	17.85	5.49	
	TOPLAM	375	16.81	6.15	
Bilgi Doğruluğu	Hiç	112	6.83	3.31	
	Düşük	93	7.38	3.77	
	Orta	110	7.28	3.49	
	İyi	47	6.98	3.99	
	Çok iyi	13	6.85	2.54	
	TOPLAM	375	7.12	3.54	
	Fikri Mülkiyet	Hiç	112	32.91	14.32
		Düşük	93	35.84	15.04
Orta		110	36.47	14.21	
İyi		47	36.64	14.29	
Çok iyi		13	36.46	11.31	
TOPLAM		375	35.27	14.39	
Güvenlik-Kalite	Hiç	112	20.65	8.07	
	Düşük	93	22.20	10.03	
	Orta	110	22.53	9.33	
	İyi	47	20.26	9.77	
	Çok iyi	13	20.85	7.47	
	TOPLAM	375	21.54	9.16	
TOPLAM	Hiç	112	105.19	37.71	
	Düşük	93	114.16	42.38	
	Orta	110	114.52	39.06	
	İyi	47	108.43	40.19	
	Çok iyi	13	110.46	26.25	

TOPLAM	375	110.74	39.32
--------	-----	--------	-------

Tablo 3.50' de verilen n değerlerine göre öğrencilerin faktörlere dağılımı parametrik olmayan bir dağılım gösterdiğinden, öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeylerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tablo 3.51).

Tablo-3.51: Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Web sayfası tasarlayabilme	n	SO	sd	X ²	p
Toplumsal etki	Hiç	112	176.61	4	7.060	0.133
	Düşük	93	202.26			
	Orta	110	199.29			
	İyi	47	160.62			
	Çok İyi	13	187.62			
	TOPLAM	375				
Ağ doğruluğu	Hiç	112	169.58	4	5.091	0.278
	Düşük	93	194.53			
	Orta	110	196.79			
	İyi	47	191.27			
	Çok İyi	13	213.77			
	TOPLAM	375				
Bilgi doğruluğu	Hiç	112	179.27	4	2.841	0.585
	Düşük	93	194.48			
	Orta	110	196.79			
	İyi	47	173.07			
	Çok İyi	13	196.46			
	TOPLAM	375				

	TOPLAM	375				
Fikri mülkiyet	Hiç	112	169.54	4	5.109	0.276
	Düşük	93	189.97			
	Orta	110	198.84			
	İyi	47	197.87			
	Çok İyi	13	205.50			
	TOPLAM	375				
Güvenlik- Kalite	Hiç	112	176.91	4	6.683	0.154
	Düşük	93	195.86			
	Orta	110	204.08			
	İyi	47	163.09			
	Çok İyi	13	181.35			
	TOPLAM	375				
Toplam	Hiç	112	171.61	4	5.237	0.264
	Düşük	93	195.13			
	Orta	110	201.19			
	İyi	47	177.99			
	Çok İyi	13	202.81			
	TOPLAM	375				

Tablo 3.51 'e göre öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeyleri ile bilişim teknolojilerini etik kullanımları arasında hiçbir faktör açısından anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

3.18. Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Etik Kullanımları Ve Program Yazabilme Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir programlama dilinde program yazabilme düzeylerine göre ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.52’ deki gibidir.

Tablo-3.52: Faktörlerin Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktör	Süre	n	AO	SS
Toplumsal Etki	Hiç	116	27.18	9.28
	Düşük	94	30.94	12.12
	Orta	120	30.74	11.81
	İyi	40	33.00	15.98
	Çok iyi	5	35.60	7.54
	TOPLAM	375	29.99	11.78
Ağ Doğruluğu	Hiç	116	15.20	5.53
	Düşük	94	17.33	6.12
	Orta	120	17.35	6.46
	İyi	40	18.13	6.42
	Çok iyi	5	21.00	2.92
	TOPLAM	375	16.81	6.15
Bilgi Doğruluğu	Hiç	116	6.29	2.98
	Düşük	94	7.29	3.46
	Orta	120	7.35	3.55
	İyi	40	7.95	4.33
	Çok iyi	5	10.80	5.54
	TOPLAM	375	7.12	3.54
	Hiç	116	29.61	12.60

Fikri Mülkiyet	Düşük	94	36.65	13.39
	Orta	120	37.17	15.03
	İyi	40	40.98	14.20
	Çok iyi	5	49.60	16.58
	TOPLAM	375	35.27	14.39
Güvenlik-Kalite	Hiç	116	18.94	6.20
	Düşük	94	22.43	8.92
	Orta	120	22.14	9.43
	İyi	40	24.20	13.63
	Çok iyi	5	29.80	6.61
	TOPLAM	375	21.54	9.16
Toplam	Hiç	116	97.22	31.25
	Düşük	94	114.63	37.73
	Orta	120	114.75	40.59
	İyi	40	124.25	49.33
	Çok iyi	5	146.80	32.89
	TOPLAM	375	110.74	39.32

Tablo 3.52' de verilen n değerlerine göre öğrencilerin faktörlere dağılımı parametrik olmayan bir dağılım gösterdiğinden, öğrencilerin program yazabilme düzeylerine göre faktörler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacıyla 0,05 anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tablo 3.53).

Tablo-3.53: Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Program Yazabilme	n	SO	sd	X ²	p
Hiç	116	162.56	4	11.757	0.019
Düşük	94	196.65			

Toplumsal etki	Orta	120	196.95			
	İyi	40	204.04			
	Çok İyi	5	272.50			
	TOPLAM	375				
Ağ doğruluğu	Hiç	116	160.14	4	14.202	0.007
	Düşük	94	199.57			
	Orta	120	195.40			
	İyi	40	208.10			
	Çok İyi	5	278.40			
	TOPLAM	375				
Bilgi doğruluğu	Hiç	116	162.76	4	11.419	0.022
	Düşük	94	194.85			
	Orta	120	197.96			
	İyi	40	206.08			
	Çok İyi	5	261.10			
	TOPLAM	375				
Fikri mülkiyet	Hiç	116	143.11	4	33.578	0.000
	Düşük	94	202.76			
	Orta	120	201.65			
	İyi	40	230.76			
	Çok İyi	5	282.40			
	TOPLAM	375				
Güvenlik- Kalite	Hiç	116	158.04	4	18.123	0.001
	Düşük	94	204.65			
	Orta	120	196.40			
	İyi	40	195.83			
	Çok İyi	5	306.00			

	TOPLAM	375				
	Hiç	116	148.75	4	26.290	0.000
	Düşük	94	203.56			
Toplam	Orta	120	199.63			
	İyi	40	216.96			
	Çok İyi	5	295.30			
	TOPLAM	375				

Tablo 3.53 incelendiğinde öğrencilerin herhangi bir programlama dilinde program yazabilme düzeylerinin bilişim teknolojilerini etik kullanımlarını etkilediği görülmektedir. Bulgular her bir faktör açısından ayrı ayrı incelendiğinde ise bütün faktörler açısından anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bir önceki bölümde açıklanan bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Bu araştırma ile öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanımlarının etik açıdan değerlendirmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde uygulanmış, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Karaman ilindeki Karaman Temizel – Ünlü Bilgisayar Anadolu Teknik Lisesi; Bilgisayar ve Endüstriyel Elektronik bölümleri ile Nefise Sultan Kız Teknik ve Meslek Lisesi; Bilişim Teknolojileri, Grafik ve Fotoğrafçılık ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde öğrenim gören ve bilgisayar meslek dersi almış ya da almakta olan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeği 400 öğrenci yanıtlamıştır. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmanın ölçeği kişisel bilgi formu ve etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeği olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda, 16 adet soru ve etik olmayan bilgisayar kullanım davranışları ölçeğinde ise 80 madde yer almaktadır. Ölçekte Fikri Mülkiyet, Toplumsal Etki, Güvenlik ve Kalite, Ağ Doğruluğu ve Bilgi Doğruluğu olmak üzere 5 faktör bulunmaktadır.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 15 programı kullanılmıştır. Araştırmada on altı alt problem yanıtlanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım etiklerine ilişkin cinsiyet, kişisel bilgisayara sahip olup olmama, kaldığı yerde internet bağlantısı olup olmama, dosya transferi yapabilme ve internette dosya indirebilme durumlarının belirlenmesi için T testi; yaşları, ailelerinin yaşadıkları yer, ailelerinin gelir düzeyleri, öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyleri, öğrenim görmekte oldukları alan, öğrenim görmekte oldukları dal, bilgisayar kullanım düzeyleri, internet kullanım düzeyleri, internete haftalık bağlı kalma süreleri, web sayfası tasarlayabilme düzeyleri ve çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeylerinin belirlenmesi için ise Tek Yönlü Varyans analizi kullanılmıştır.

4.1. Tartışma

Araştırma bulguları incelendiğinde ölçeğe ilişkin en yüksek madde ortalamalarının fikri mülkiyet faktörüne ait olduğu görülmektedir. En düşük madde ortalamaları ise bilgi doğruluğu ve güvenlik-kalite faktörüne aittir. En yüksek aritmetik ortalamaya sahip madde ($X=3,14$) orta düzeyde etik dışı kullanıma karşılık geldiğinden öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik dışı kullanımının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına bakıldığında erkek öğrencilerin bilişim teknolojilerini kız öğrencilere göre daha etik dışı amaçlarla kullandıkları görülmüştür. Bu durum ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Haines ve Leonard (2007), cinsiyetin etik karar almada en şiddetli faktör olduğunu tespit etmişlerdir. Baker ve Kavşut (2007), erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla hem daha fazla siber zorbalık yaptığını, hem de daha fazla siber kurban olduğunu saptamışlardır. Erdem (2008), kız öğrencilerin bilişim teknolojilerini, erkek öğrencilere kıyasla daha etik kullandıklarını belirlemiştir. Benzer şekilde Arıcak (2009), erkeklerin kızlara göre daha fazla siber zorbalık yaptığını ifade etmiştir. Yılmaz (2010), erkeklerin daha çok siber zorbalık yaptığını belirtmekle birlikte, klasik zorbalık ve siber zorbalık arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Ayrıca siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin bu durumu aileleri ile paylaşmadıklarını tespit etmiştir. Peker ve Eroğlu (2010) ise internet bağımlılığının artmasının siber zorbalığı da artırdığını saptamışlardır. Bu farklılığa neden olarak erkeklerin teknolojiye karşı daha ilgili olmaları, teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeleri ve bunları kötü amaçlarla kullanabilmeleri gösterilebilir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin yaşlarının bilişim teknolojilerini etik kullanımını etkilemediği görülmektedir. Bu durum, çalışmaya katılan öğrenciler arasında yaş farkının fazla olmamasından ileri gelebilir. Benzer sonuçlar, başka çalışmalarda da ortaya çıkmıştır. Aydın (2006), araştırmasında çalışanların bireysel etik değerleri ile yaşları arasında bir ilişki olmadığını saptamıştır. Baker ve Kavşut (2007), yaş değişkeninin siber zorbalık düzeyini

etkilemediğini tespit etmiştir. Erdem (2008), öğrencilerin yaşları ile bilişim teknolojilerini etik kullanım düzeyleri arasında bir bağlantı olmadığını belirlemiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yer, bilişim teknolojilerini etik kullanım düzeylerini etkilememektedir. Bu durum Erdem (2008)' in araştırma bulgularıyla farklılık göstermektedir. Erdem (2008), ailesi büyükşehir veya ilde yaşayan öğrencilerin bilişim teknolojilerini, ailesi ilçe veya köyde yaşayanlara kıyasla daha etik kullandıklarını tespit etmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları öğrenim görmekte oldukları alana göre toplumsal etki, fikri mülkiyet ve güvenlik-kalite faktörleri açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre; her üç faktör için de Bilişim Teknolojileri ve Elektrik Elektronik Teknolojileri alanlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ile Grafik ve Fotoğraf alanlarında öğrenim görenlere göre daha etik dışı görüş bildirmişlerdir. Bilişim Teknolojileri ve Elektrik Elektronik Teknolojileri alan öğrencileri, bölümleri gereği diğer bölüm öğrencilerine göre bilişim teknolojilerine çok daha aşinadırlar. Bu durum da etik dışı kullanımları artırabilmektedir.

Benzer şekilde, araştırma sonuçları öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışlarının öğrenim görmekte oldukları dala göre fikri mülkiyet faktörü açısından anlamlı şekilde farklılaştığını göstermiştir. Buna göre; Endüstriyel Bakım Onarım, Veritabanı Programcılığı, Web Programcılığı ve Güvenlik Sistemleri dallarında öğrenim görmekte olan öğrenciler diğer dallarda öğrenim görmekte olan öğrencilere göre daha etik dışı görüş bildirmişlerdir. Bu dallar, Bilişim Teknolojileri ve Elektrik Elektronik Teknolojileri alanlarına ait dallardır. Bu durum, öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları alan ve bilişim teknolojilerini etik kullanım durumlarına ait bulgularla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre toplumsal etki, bilgi doğruluğu, fikri mülkiyet ve güvenlik-kalite faktörleri açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre her dört faktör için de kişisel bilgisayara sahip olmayan öğrenciler, kendine ait bilgisayarı olanlara göre daha etik görüş bildirmişlerdir. Bu durumun, kendine ait

bilgisayarı olan öğrencilerin, bilgisayar başında daha çok vakit geçirmelerinden kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları kaldıkları yerde internet bağlantısı olup olmama durumuna göre bütün faktörler açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre, kaldığı yerde internet olmayan öğrenciler, olanlara göre daha etik görüş bildirmiştir. Bu durum kaldığı yerde internet bağlantısı olan öğrencilerin internet üzerinde daha uzun zaman harcamalarından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu da bunu destekler niteliktedir. Çünkü öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları internete haftalık bağlı kalma sürelerine göre fikri mülkiyet faktörü açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre; öğrencilerin bağlı kalma süreleri arttıkça bilişim teknolojilerini etik dışı kullanımları da artmaktadır.

Benzer şekilde öğrencilerden internet kullanım düzeylerini “çok iyi” olarak belirtenlerin, “Hiç bilmiyorum”, “düşük”, “orta” ve “iyi” olarak belirtenlere göre bilişim teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullandıkları sonucuna varılmıştır. İnternette etik dışı eylemlerde bulunmak belirli düzeyde internet kullanım bilgisiyle mümkündür. İnternet kullanım düzeyi arttıkça, etik kullanımın azalmasını bu şekilde yorumlayabiliriz.

Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları dosya transferi yapabilme durumlarına göre bütün faktörler açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre, dosya transferi yapamayan öğrenciler, yapabilenlere göre daha etik görüş bildirmiştir. Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları internetten dosya indirebilme durumlarına göre ise fikri mülkiyet faktörü için anlamlı şekilde farklılaşmıştır. İnternette dosya indirebilen öğrenciler daha etik dışı görüş bildirmişlerdir.

Bu sonuçlara paralel şekilde, öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeylerine göre bütün faktörler açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre, hiç program

yazamayan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik şekilde kullanırken, çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeyini “çok iyi” olarak ifade etmiş olan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik dışı amaçlarla kullanmaktadırlar. Dosya transferi yapabilme ve çeşitli programlama dillerinde program yazabilme, ileri düzey bilgisayar becerileridir ve bilişim teknolojilerini etik dışı amaçlarla kullanmak, ileri düzeyde bilgisayar kullanım becerisiyle mümkün olabilir. Dosya transfer edebilme ve program yazabilme ile etik dışı kullanım arasındaki ilişkiyi bu şekilde yorumlayabiliriz. Araştırmanın diğer bir bulgusu da bunu destekler niteliktedir. Bilgisayar kullanım düzeyini “Çok iyi” olarak ifade etmiş olan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik dışı şekilde kullanmaktadırlar.

4.2. Sonuçlar

Araştırmanın problemi olan “Öğrenciler bilişim teknolojilerini ne kadar Etik kullanmaktadırlar, Etik kullanımlarına ilişkin davranışları nasıldır?” sorusuna, araştırma sonucunda ulaşılan cevaplardan elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini etik dışı kullanımları düşük düzeydedir. Etik dışı kullanıma ait en yüksek madde puan ortalamaları fikri mülkiyet faktörüne aittir.
- 2) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları cinsiyetlerine göre anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha etik oldukları gözlemlenmiştir.
- 3) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları yaşlarına göre herhangi bir farklılık göstermemiştir.
- 4) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları ailelerinin yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.
- 5) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre ailelerinin gelir düzeyleri ailelerinin gelir düzeyleri 2001 TL ve üzeri olan öğrenciler bilişim

teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullanmaktadırlar. Bu sonuç fikri mülkiyet faktörü için de geçerlidir.

6) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Bu sonuç toplumsal etki, ağ doğruluğu, fikri mülkiyet ve güvenlik-kalite faktörleri için de geçerlidir.

7) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları öğrenim görmekte oldukları alana göre toplumsal etki, fikri mülkiyet ve güvenlik-kalite faktörleri açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre; her üç faktör için de Bilişim Teknolojileri ve Elektrik Elektronik Teknolojileri alanlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler çocuk gelişimi ve eğitimi ile grafik ve fotoğraf alanlarında öğrenim görenlere göre daha etik dışı görüş bildirmişlerdir.

8) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları öğrenim görmekte oldukları dala göre anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre; Grafik dalı öğrencileri ve henüz dal seçimi yapmamış olan öğrenciler daha etik görüş bildirirken; en etik dışı görüşler, Endüstriyel Bakım Onarım, Veritabanı Programcılığı, Web Programcılığı ve Güvenlik Sistemleri Dalı öğrencileri tarafından bildirilmiştir. Fikri mülkiyet faktörü açısından da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

9) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre toplumsal etki, bilgi doğruluğu, fikri mülkiyet ve güvenlik kalite faktörleri açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre her üç faktör için de kişisel bilgisayara sahip olmayan öğrenciler, kendine ait bilgisayarı olanlara göre daha etik görüş bildirmişlerdir.

10) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları bilgisayar kullanım düzeylerine göre her bir faktör için ayrı ayrı incelenip test edilmiştir. Buna göre; öğrencilerden bilgisayar kullanım düzeylerini “çok iyi” olarak belirtenlerin, bilişim teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullandıkları sonucuna varılmıştır. Faktör bazında sadece fikri mülkiyet faktörü için benzer sonuçlar görülmüş, diğer faktörler açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

11) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları kaldıkları yerde internet bağlantısı olup olmama durumlarına göre bütün faktörler açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre, kaldığı yerde internet olmayan öğrenciler, olanlara göre daha etik görüş bildirmiştir.

12) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları internet kullanım düzeylerine göre her bir faktör için ayrı ayrı incelenip test edilmiştir. Buna göre, öğrencilerden internet kullanım düzeylerini “çok iyi” olarak belirtenlerin, “Hiç bilmiyorum”, “düşük”, “orta” ve “iyi” olarak belirtenlere göre bilişim teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullandıkları sonucuna varılmıştır. Faktör bazında sadece fikri mülkiyet faktörü için benzer sonuçlar görülmüş, diğer faktörler açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

13) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları internete haftalık bağlı kalma sürelerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre; internete bağlı kalma süresi arttıkça bilişim teknolojilerinin etik dışı amaçlarla kullanımı da artmaktadır. Fikri mülkiyet faktörü açısından benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

14) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları dosya transferi yapabilme durumlarına göre her bir faktör açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre, dosya transferi yapamayan öğrenciler, yapabilenlere göre daha etik görüş bildirmiştir.

15) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları internetten dosya indirebilme durumlarına yalnızca fikri mülkiyet faktörü için anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre internetten dosya indirebilen öğrenciler bilişim teknolojilerini daha etik dışı amaçlarla kullanmaktadırlar.

16) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları web sayfası tasarlayabilme düzeylerine göre hiçbir faktör için anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

17) Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım davranışları çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeylerine göre her bir faktör açısından

anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre, hiç program yazamayan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik şekilde kullanırken, çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeyini “çok iyi” olarak ifade etmiş olan öğrenciler bilişim teknolojilerini en etik dışı amaçlarla kullanmaktadırlar.

4.3. Öneriler

Günümüzde öğrencilere ana sınıfı düzeyinden lisansüstü düzeye kadar hemen her eğitim kademesinde bilgisayar içerikli dersler verilmektedir. Ancak bilgisayar ve internet etiği ile ilgili herhangi bir ders verilmemektedir. Bu da öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanmayı öğrenmelerini sağlamakta ancak bu imkanları etik olarak kullanmalarını sağlamak noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle bilişim teknolojileri eğitimi verilirken, bilişim teknolojilerinin etik kullanımı ile ilgili eğitim de verilmelidir.

Eğitim programlarına etik konulu dersler konulmalı, bilgisayar içerikli derslerin müfredat programlarına bilgisayar ve internet etiği ile ilgili konular eklenmelidir.

Benzer şekilde eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına da bilişim teknolojileri etik kullanım eğitimi verilmelidir. Böylece öğretmenler ve idareciler bu konuda öğrencilere daha iyi rol model olacaklardır.

Ancak bilgisayar ve internet etiği eğitimi konusunda sadece öğretmen ve idareciler sorumlu değildir. Günümüzde çocuklar neredeyse üç yaşından itibaren bilgisayar ve internet üzerinde zaman geçirmeye başlamaktadır. Burada ailelere de önemli görevler düşmektedir. Görevden kasıt, çocuk ve gençlerin bilgisayar ve internet kullanımlarını yasaklamak veya kısıtlamak değil, onları bu teknolojileri etik ilkeler çerçevesinde kullanmaya yönlendirmektir.

Etik ilkeleri de sadece bilişim teknolojileri etiği ile sınırlandırmamak gerekir. Çocuklara ve gençlere hem ebeveynleri, hem de öğretmenleri tarafından genel etik değerler verilmeli ve günlük hayatta da ahlaki tavırlar sergilenerek onlara iyi örnek olunmalıdır.

Bilişim teknolojileri etiği, başta aile ve okul olmak üzere toplumun bütün kurumlarını ilgilendirmektedir. Bu sebeple bu teknolojilerin etik kullanımını teşvik etmek amacı ile vakıflar, dernekler açılabilir, mevcut vakıf ve derneklerin çalışmaları daha fazla desteklenebilir, bu konuda çeşitli kampanyalar düzenlenebilir ve etik dışı kullanımları önlemek adına hukuki yaptırımlar artırılabilir.

Bu ve benzeri araştırmalar, nitel verilerle desteklenebilir veya salt nitel verilerle yürütülebilir.

Bu veya benzeri araştırmalar, farklı kademe ve okullarda öğrenim görmekte olan başka öğrencilere, öğretmenlere, idarecilere, öğretmen adaylarına, akademisyenlere, hatta toplumun farklı kurum ve kuruluşlarındaki çalışanlara uygulanarak daha geniş kapsamlı çözüm ve öneriler üretilebilir.

KAYNAKÇA

- ACM. *ACM Code Of Ethics And Professional Conduct*.
www.acm.org/constitution/code.html. Erişim Tarihi: 12.12.2010.
- Adalı, Eşref (2001a). İnternet Suçları. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 35-39.
- Adalı, Eşref (2001b). Kişisel Bilgilerin Korunması. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 30-34.
- Akçam, Bahadır, K. (1999). *Suçla Mücadele Edenler İçin İnternet*. Ankara: TBD (Türkiye Bilişim Derneği).
- Aktan, Coşkun, C. (1999). Toplam Ahlak Felsefesi ve Toplam Ahlak Yönetimi. *Toplam Ahlak*. Ankara: Friedrich Naumann Vakfı Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği ve National Democratic Institute, 1-7.
- Alkan, Türker (1993). *Siyasal Ahlak ve Siyasal Ahlaksızlık*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Al-Tai, Moofik (2010). Work Based Learning and Employers Engagement. 4. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24- 26 Eylül. Konya: Maya Akademi, 79-83.
- Altun, Arif (2005). *Gelişen Teknolojiler ve Yeni Okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arı, Ramazan (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Arıcak, Osman T. (2009). Üniversite Öğrencilerindeki Siber Zorbalık Davranışlarının Bir Yordayıcısı Olarak Psikiyatrik Belirtiler. *Eurasian Journal of Educational Research*. 34, 167-184.
- Aydın, Emin, D. (1996). *Değişen Bilgi Toplumu*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Aydın, İnanet (2006). *Eğitim ve Öğretimde Etik* (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, Meral (2006). *Çalışanların Demografik Özellikleri ve Bireysel Etik Değerleri Arasındaki İlişki: Kamu Sektöründe Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Aypay, Ayşe (2007). Ahlak Gelişimi. (Editör: M. Engin Deniz). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Maya Akademi, 161-194.
- Baker, Özgür, E. ve Kavşut, Fatma (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Baker, Özgür, E. ve Topçu, Çiğdem (2008). Siber Zorbalık. (Editör: Deniz Deryakulu). *Bilişim Teknolojileri Öğretiminde Sosyo-Psikolojik Değişkenler*. Ankara: Maya Akademi, 105-124.
- Barlow, V. (2001). *Trust and the principalship*. University of Calgary, BC. <http://www.ucalgary.ca/%7Ecll/resources/trustandtheprincipalship.pdf>, Erişim Tarihi: 19.12.2010.
- Barrett, Neil (2000). *30 Dakikada İnternet*. (Çeviren: Mustafa Doğru). İstanbul: Damla Yayınevi.
- Bayzan, Şahin (2009). Türkiye ve Dünyada İnternet Yasaklarına, Sansüre ve Zararlı İçeriğe Karşı Yaptırım ve Uygulamalara Genel Bir Bakış. *Akademik Bilişim Bildiri Özetleri Kitabı*. 11-13 Şubat. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 23.
- Bolay, Süleyman, H. (2004). *Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü* (9. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Brooks, David, W. (2001). *Web Teaching*. New York : Kluwer Academic.
- Bülbül, Rıdvan, A. (2001). *İletişim ve Etik* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyüköztürk, Şener (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Bynum, T. (2000). *A Very Short Stories of Computer Ethics*.
<http://plato.stanford.edu/entries/ethics-computer/> Erişim Tarihi: 11.12.2010.
- Cerrah, İbrahim (2001). Bilişim Teknolojileri ve Etik. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 15-29.
- Cevizci, Ahmet (2002). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, Ahmet (2007). *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Ebabil Yayınları.
- Cevizci, Ahmet (2003). *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Etik Yayınları.
- Changeux, Jean, P. (2002). *Etiğin Doğal Temelleri* (Çeviren: Nermin Acar). Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Chuang ve Ho (2010). The Development Of Early Childhood Teachers' Technological Pedagogical Content Knowledge (Tpack) In Taiwan. 4. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24-26 Eylül. Konya: Maya Akademi, 349-369.
- Çaplı, Bülent (2002). *Medya ve Etik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Dedeoğlu, Gözde (2001). *Etik ve Bilişim*. Ankara: Türkiye Bilişim Derneği Yayınları: 13.
- Demirel, Özcan (2008). *Öğretme Sanatı* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2001). *Bilişim Teknolojileri ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu* (Rapor No: 2560). Ankara: DPT.
- Dokurer, Semih (2001). Ülkemizde Yaşanan Bilişim Suçları ve Geliştirilen Mücadele Teknikleri. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Caza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 82-87.

- Drenth, Pieter, J. D. (2000). The Scientific and Social Responsibility of the Scientist. *Dünyada ve Türkiye' de Bilim, Etik ve Üniversite*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 49-57.
- Durkheim, Emile (1962). *Meslek Ahlakı* (Çeviren: Mehmet Karasan). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Dülger, Murat, V. (2004). *Bilişim Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Elmalı, Osman (2005). *Bertrand Russell' da Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Ataç Yayınları.
- Enache, Roxana (2020). The Internet Impact In Teaching And Learning Process In Romania High Schools. 4. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24-26 Eylül. Konya: Maya Akademi, 885-889.
- Erdem, Hüsameddin (2003). *Ahlak Felsefesi* (2. Baskı). Konya: Hü-Er Yayıncılık.
- Erdem, Zehra (2008). *Öğretmen Adaylarının Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erkan, Kadir ve Güneş, Ali (2003). *Temel Bilgi Teknolojisi Kullanımı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Filiz, Şahin (1998). *Ahlakın Akli ve İnsani Temeli*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Gedik, Ömer (2008). *Türkiye' de Kitle İletişim Özgürlüğü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Görkey, Dilek (2008). *İnternet Reklamcılığı: Etik ve Hukuk Sorunsalı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gözütok, F, Dilek (1999). Öğretmenlerin Etik Davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1).
- Gülcü, Aslan ve Alan, Ali (2003). *Bilgisayarın Temelleri ve İnternet Rehberi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Güngör Erol (1993). *Değerler Psikolojisi: Ahlak psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları: 8.
- Haines, L. ve Leonard, L. N. K. (2007). Individual Characteristics and Ethical Decision-making in an IT context. *Journal of Management & Data Systems*, 107(1),5-20.
<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/0291070101.pdf>, Erişim Tarihi: 28/12/2010.
- Hançerlioğlu, Orhan (1999). *Felsefe Sözlüğü* (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Haynes, Felicity (2002). *Eğitimde Etik*. (Çeviren: Semra Kunt Akbaş). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kalbag, Asha (2000). *Dünyayı Saran Ağ*. (Çeviren: Selma İkiz). Ankara: Tübitak.
- Kant, Immanuel (1995). *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. (Çeviren: İonna Kuçuradi). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Çeviri Dizisi: 4.
- Karaman, Hüseyin (2000). *Nurettin Topçu' da Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karasar, Niyazi (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılavuz, Raci (2003). *Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kocatürk, Buğra ve Yıldızoğlu, Gülşah (2009). Dünyanın En Büyük Sorunu: İnsanlar. *Akademik Bilişim Bildiri Özetleri Kitabı*. 11-13 Şubat. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 180.
- Koç, Mustafa ve Ferneding, Karen, A. (2007). The Consequences Of Internet Cafe Use On Turkish College Students' Social Capital. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 6(3): 9.

- Korkmaz, Özgen ve Mahiroğlu, Ahmet (2007). İnternet Kafelerin Kullanım Amaçları, Yanlış Alışkanlıklar ve Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 99-116.
- Kuçuradi, Ionna (1996). *Etik* (2. Baskı). Türkiye Felsefe Kurumu Türk Felsefesi ya da Simurg Dizisi: 5.
- Kuzu, Abdullah (2009). Problems Related To Computer Ethics: Origins Of The Problems And Suggested Solutions. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 8(2): 9.
- Küçükahmet, Leyla (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Levine, John, R, Baroudi, Carol ve Young, Margaret, L. (1997). *Acemiler İçin İnternet*. (Çevirenler: Salih Ofluoğlu ve G. Köse Ofluoğlu). İstanbul: IDG Yayıncılık.
- Lou, Shi-Jer, Shih, Ru-Chu, Liu, Hung-Tzu, Guo, Yuan-Chang ve Tseng, Kuo-Hung (2010). The Influences Of The Sixth Graders' Parents' Internet Literacy And Parenting Style On Internet Parenting. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9(4).
- Lowell, Thing (2002). *Encyclopedia of Technology Terms*. Indianapolis, Ind. : Que.
- MacIntre, Alasdair (2001). *Erdem Peşinde: Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Odabaşı, Ferhan (2005). Parent' s Views On Internet Use. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(1): 5.
- Oğuzertem, Yasemin, A. (2001). Eğitim İçin İnternet, İnternet İçin Eğitim, Elektronik İletişim ve Etik. *Bilgi ve Toplum*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 23-30.
- Oral, Behçet (2005). İnternet ve Eğitim. (Editör: Ahmet Tarcan). *İnternet ve Toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık, 90-116.

- Örenel, Seda (2005). *Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Algularıyla Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özaydın, Betül (2010). *Teknoloji Kültürü ve Etik*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Özçağlayan, Mehmet (1998). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özdemir, Hayrunnisa (2009). Haberleşmenin Gizliliği, Kişisel Veriler ve Bireysel Haklar. *Akademik Bilişim Bildiri Özetleri Kitabı*. 11-13 Şubat. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 213.
- Özdilek, Osman (2002). *İnternet ve Hukuk*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Özsoy, Tamer (2009). Fastfood' dan Facebook' a İnternet Bağımlılığı. *Akademik Bilişim Bildiri Özetleri Kitabı*. 11-13 Şubat. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 75.
- Öztek, Selçuk (2001). Yazılım Telif Hakları ve Türk Hukukunda Fikir ve Sanat Eserleri Konusundaki Hukuki ve Cezai Korunma. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Caza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 43-49.
- Pehlivan, İnalet (1998). *Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Peker, Adem ve Eroğlu, Yüksel (2010). Erkek Öğrencilerde Siber Zorba Ve Kurban Olmanın Yordayıcısı Olarak İnternet Bağımlılığı. *4. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24-26 Eylül. Konya: Maya Akademi, 862-867.
- Quigley, M. (2007). *Encyclopedia of Information Ethics and Security*. Hershey, PA: Information Science Publishing.

- Resnik, David, B. (2004). *Bilim Etiği: Giriş*. (Çeviren: Vicdan Mutlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sağiroğlu, Şeref (2001). *Herkes İçin Etkili Bilişim*. Kayseri: Ufuk Kitabevi.
- Sarı, Hakan (2005). Sınıfta Öğretim Araç Gereçlerini Etkili Kullanma. (Editör: Musa Gürsel) *Sınıf Yönetimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Schrum, Lynne (2010). Information And Communication Technology (Ict) in Education: Current Trends And Future Questions. 4. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24-26 Eylül. Konya: Maya Akademi, 7-13.
- Selsam, Howard (1995). *Etik: Yeni Değerler ve Özgürlük*. (Çeviren: Yüksel Demirekler). Ankara: Yaba Yayınları.
- Senemoğlu Nuray (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sert, Halil, İ. (2005). Sokrates' in Ahlak Anlayışı. (Editör: Gülsun Dülger). *Ahlak Felsefesi Seminerleri*. Adana: Solfej Sanat Yayınları, 7-16.
- Shnier, Mitchell (1998). *Computer Dicctionary*. Ankara: Bıçaklar Kitabevi.
- Sırabaşı, Volkan (2003). *İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Sönmez, Samet (2005). John Locke ve Etik Anlayışı. (Editör: Gülsun, Dülger). *Ahlak Felsefesi Seminerleri*. Adana: Solfej Sanat Yayınları, 29-39.
- Sönmez, Veysel (2006). Ahlak ve Sanat Felsefesi (Editör: Adem Solak). *Felsefe ve Eğitim*. Ankara: Hegem Yayınları, 91-98.
- Spinello, R. A. (2006). *Cyberethics: Morality and Law in Cyberspace*. Boston: Jones and Bartlett Publishers.
- Sünbül, Ali, M. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Şahin, Fehmi (2006). *Ortaöğretim Programlarının Etik Bilinci Uyandırma Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Şeker, Tülay, B. (2005). *İnternet ve Bilgi Açığı*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Taşdemir, Kubilay (2001). Yargıtay Uygulamalarında Bilişim Suçları. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Caza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 55-65.
- Taştan, Galip (1998). *İnternet*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- TBV (Türkiye Bilişim Vakfı). Bilişim Mesleği Ahlak İlkeleri. (<http://www.tbv.org.tr/Sayfa.aspx?ID=27>). Erişim Tarihi: 27.12.2010.
- TBV (Türkiye Bilişim Vakfı). İnternet İletişim Kuralları. (<http://www.tbv.org.tr/Sayfa.aspx?ID=33>). Erişim Tarihi: 29.12.2010.
- Tekin, Mahmut, Güleş, Hasan, K. ve Öğüt, Adem (2006). *Değişim Çağında Teknoloji Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Temur, Sedat (2001). *Bilgisayar Teknolojisi ve Kullanımı*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Tennant, Roy (1996). *İnternet El Kitabı* (4. Baskı). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Timuçin, Afşar (2002). *Felsefe Sözlüğü* (4. Baskı). İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tokatlı, Atilla (1973). *Ansiklopedik Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Topçu, Sedat (2009). *Cinsel İstismar: Çocukların ve Gençlerin Cinsel İstismarı, Pedofili, Ensest, Engellilerin Cinsel İstismarı, İnternet Yoluyla Cinsel İstismar*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Toprak, Elif, Özkanal, Berrin, Aydın Sinan ve Kaya, Seçil (2010). Ethics In E-Learning. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9(2).

- Tor, Hacer (2004). İş Eğitimi (Teknoloji Eğitimi) Öğretmeni Yetiştirme. (Editör: Musa Gürsel). *Eğitime İlişkin Çeşitlemeler*. Konya: Eğitim Kitabevi, 197-210.
- Ulaş, Sarp, E. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Uluç, Güliz ve Özkaya, Bedriye, I. (2002). Bilgi Toplumu Hukuku Perspektifinde Bilişim Suçları. *Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri*. 06-08 Mayıs. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 7-9.
- Uludoğan, Mustafa (2002). *Eğitimde Bilgisayar Okuryazarlığı*. İstanbul: Atlas Yayıncılık.
- Uysal, Ömer (2010). Considering Ethics While Using Web Tools. 4. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24-26 Eylül. Konya: Maya Akademi. 1045-1051.
- Ülken, Hilmi Z. (2001). *Ahlak* (2. Baskı). İstanbul: Ülken Yayınları.
- Vural, Beril, A. (2006). *Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yalın, Halil, İ. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yazıcıoğlu, Yılmaz (2001). Bilgisayar ve Bilgisayar Şebekeleri ile İlgili Suçlar Konusunda TCK 2000 Tasarısı. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Caza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 70-81.
- Yenisey, Feridun (2001). Bilgisayar ve Bilgisayar Şebekelerinin Ortaya Çıkardığı Yeni Suç İşleme Yöntemleri. *Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Caza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*. 24 Mart. Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 50-55.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, Cemal (2000). *Çağdaş Felsefe Sözlüğü: Terimler, Öğretiler, Filozoflar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yıldız, Mesut (2005). Aristoteles' te Erdem Ahlakının Dünya Siyasetine Yansıması. (Editör: Gülsun Dülger). *Ahlak Felsefesi Seminerleri*. Adana: Solfej Sanat Yayınları, 17-28.
- Yıldız, Sevil (2007). *Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, Davut (2005). *Hacking, Bilişim Korsanlığı ve Korunma Yöntemleri*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yılmaz, Ercan (2008). Etik ve Liderlik. (Editör: Ali Murat Sünbül). *Eğitime Yeni Bakışlar*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları, 405-418.
- Yılmaz, Ercan ve Altınok, Vicdan (2008). To Investigate The Effect Of Scholl Managers' Ethical Leadership Levels On The Organizational Trust Level. *11th International Conference Further Education in Balkan Countries*. 23-25 Ekim. Konya: Eğitim Yayınevi, 1505-1519.
- Yılmaz, Harun (2010). 7. Sınıf Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık. *4. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 24-16 Eylül. Konya: Maya Akademi: 1119-1120.
- Zereyak, Ertan (2008). Bilgisayar, Bilgisayar Oyunları ve İnternet Bağımlılığı. (Editör: Deniz Deryakulu). *Bilişim Teknolojileri Öğretiminde Sosyo-Psikolojik Değişkenler*. Ankara: Maya Akademi, 71-104.

EKLER

Ek-1 Etik Olmayan Bilgisayar Kullanım Davranışları Ölçeği

Değerli Öğrenci,

Size sunulan bu anket, Bilgisayar etiğine ilişkin görüş ve tutumlarınızı belirlemeyi amaçlayarak desenlenmiştir. Uygulamanın doğrudan içinde bulunan kişiler olarak sizlerin görüş ve önerileri bu araştırmanın sonuçları bakımından büyük değer taşımaktadır.

Sizlerden istenilen, ölçme aracıda yer alan soruları dikkatle okuyup, size en uygun gelen yanıtı belirlemenizdir. Yanıtlarınızın yanlış olması söz konusu olmayıp, önemli olan sizin kendi görüşünüzdür.

Araştırma anketi, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler ile ilgili sorular, ikinci bölümde ise bilgisayar etiği ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu ankete vereceğiniz bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Anketlerde ad-soyad gibi sizin kimliğinizi belli edecek herhangi bir bilgi koymayınız. Bu nedenle, **lütfen sorulara gerçekçi yanıtlar veriniz ve yanıtsız soru bırakmamaya özen gösteriniz.**

Ankete ayırdığınız zaman, gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Gülçin ZEYBEK

Ek-1 (Devam) BÖLÜM I. KİŞİSEL BİLGİLER

1	Cinsiyetiniz	Kız ()		Erkek ()		
2	Yaşınız	13-14 ()	15-16 ()	17-18 ()	19 ve üzeri ()	
3	Ailenizin yaşadığı yer	Köy ()		İlçe ()		İl ()
4	Ailenizin sosyo-ekonomik durumu:	500 TL ve altı ()				
		501-1000 TL ()				
		1001-1500 TL ()				
		1501-2000 TL ()				
		2001 ve üzeri ()				
5	Kaçıncı sınıftasınız?					
6	Alanınız (varsa):					
7	Dahınız (varsa):					
8	Kendinize ait bilgisayarınız var mı?	Evet ()			Hayır ()	
9	Bilgisayar kullanım düzeyiniz:	Hiç bilmiyorum ()				
		Düşük ()				
		Orta ()				
		İyi ()				
		Çok iyi ()				
10	Kaldığınız yerde internet var mı?	Evet ()			Hayır ()	
11	İnternet kullanım düzeyiniz:	Hiç bilmiyorum ()				
		Düşük ()				
		Orta ()				
		İyi ()				
		Çok iyi ()				
12	Haftada kaç saat internete bağlı kalıyorsunuz?	Hiç ()	0-5 ()	5-10 ()	10-15 ()	15'den fazla ()
13	Dosya transferi yapabiliyorum	Evet ()			Hayır ()	
14	İnternette dosya indirebiliyorum	Evet ()			Hayır ()	
15	Web sayfası tasarlayabilirim	Hiç ()	Düşük ()	Orta ()	İyi ()	Çok iyi ()
16	Çeşitli programlama dillerinde program yazabiliyorum	Hiç ()	Düşük ()	Orta ()	İyi ()	Çok iyi ()

Ek-1 (Devam)

		Çok Uygun	Uygun	Kararsızım	Uygun Değil	Hiç Uygun Değil
1	Kopya yazılım kullanma	()	()	()	()	()
2	Kendine ait olmayan-kullanım hakkı olan bilgisayarlarda, donanım aygıtlarına kasıtlı olarak zarar verme	()	()	()	()	()
3	Kişisel çıkarlar için bilgisayarın yazılım donanımına zarar verme	()	()	()	()	()
4	Sahibinin izni olmadan hard diskindeki verileri kopyalayarak alma	()	()	()	()	()
5	Bilgisayar arızalarında tekniker tarafından haksız kazanç sağlama	()	()	()	()	()
6	Üye olmayanlara reklam amaçlı mail gönderme	()	()	()	()	()
7	Haber grubuna reklam amaçlı mail gönderme	()	()	()	()	()
8	Cep telefonlarına reklam amaçlı mail gönderme	()	()	()	()	()
9	Rahatsız edici isimsiz mail gönderme	()	()	()	()	()
10	Maddi amaçlı zincir mail gönderme	()	()	()	()	()
11	Alınan bir maili, sahibinden izinsiz genele açık bir ortama gönderme	()	()	()	()	()
12	Kullanıcının talebi olmadığı halde, porno içerikli mail gönderme	()	()	()	()	()
13	Kasıtlı olarak virüslü mail gönderme	()	()	()	()	()
14	Başkalarına ait kişisel bilgileri kendi amacına göre izin almadan kullanma	()	()	()	()	()
15	Özel bilgileri ele geçirici yazılımlar yapma	()	()	()	()	()
16	Başka insanların bilgisayar çalışmalarına karışma	()	()	()	()	()
17	Başka insanların bilgisayar dosyalarını izinsiz karıştırma	()	()	()	()	()
18	Kişisel çıkarlar için başkalarının bilgisayarlarına girme	()	()	()	()	()
19	Bilgisayar bilgisini ve becerilerini kasıtlı olarak farklı gösterme	()	()	()	()	()
20	Bir kişinin gizli bilgilerini, izinsiz olarak bir web sayfasına gönderme	()	()	()	()	()

Ek-1 (Devam)

		Çok Uygun	Uygun	Kararsızım	Uygun Değil	Hiç Uygun Değil
21	Kişisel mesajları özel mail adreslerine gönderme	()	()	()	()	()
22	Servis sağlayıcılarında kapasite üzerinde çalışma	()	()	()	()	()
23	İnternet hizmetlerinde rekabete yer verme	()	()	()	()	()
24	Kullanıcı tarafından, servis aksatmalarına sebep olacak davranışlarda bulunma	()	()	()	()	()
25	Bilgisayar ağını gereksiz yere meşgul etme	()	()	()	()	()
26	Servis sağlayıcıları tarafından, üye bilgi ve maillerini, üyenin bilgisi dışında, farklı insanlara izletme	()	()	()	()	()
27	Servis sağlayıcıları tarafından, okunup silinen mailleri uzun süre saklama	()	()	()	()	()
28	Başkalarının geliştirdiği yazılımları ara yüzünde küçük değişikliklerle kendininmiş gibi gösterme	()	()	()	()	()
29	Başkalarının yaptığı çalışmaları kaynak göstermeden kullanma	()	()	()	()	()
30	Bilgisayardaki başkalarının bilgilerini kendisininmiş gibi kullanma	()	()	()	()	()
31	Bedeli ödenmemiş yazılım kopyalayarak kullanma	()	()	()	()	()
32	Başka insanların entelektüel bilgilerini kendine mal etme	()	()	()	()	()
33	Lisans kırma programları kullanma	()	()	()	()	()
34	Başkalarının hazırladığı programların kodlarını ele geçirerek, kendininmiş gibi kullanma	()	()	()	()	()
35	Başkalarının hazırladığı programları kırarak kullanma	()	()	()	()	()
36	Lisanslı fotoğraf, resim ve animasyonlar gibi öğeleri sahibinden izin almadan kullanma	()	()	()	()	()
37	Yazılan programın sosyal hayata etkisini göz ardı etme	()	()	()	()	()
38	Ödev hazırlayan sitelere ödev yaptırma	()	()	()	()	()
39	Hazır yapılmış ödevleri internette edinerek kullanma	()	()	()	()	()
40	Sanal ortamın avantajını kullanarak kişileri rahatsız etmek	()	()	()	()	()

Ek-1 (Devam)

		Çok Uygun	Uygun	Kararsızım	Uygun Değil	Hiç Uygun Değil
41	Sanal ortamda insanları maddi olarak zor duruma sokmak	()	()	()	()	()
42	Bilgisayarı gerçek dışı bilgi yaymak için kullanma	()	()	()	()	()
43	Bilgisayarı tehdit veya şantaj aracı olarak kullanma	()	()	()	()	()
44	Bilgisayarlar yardımıyla toplumsal rahatsızlık veren veya kişiye zarar veren propaganda yapma	()	()	()	()	()
45	Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını çocuklara oynatma	()	()	()	()	()
46	Şiddet içerikli film CD'lerini çocuklara izletme	()	()	()	()	()
47	İnternet kafelerde para için küçük yaşlardaki çocukların bilgisayar kullanmalarına izin verme	()	()	()	()	()
48	Çalışanların izni olmadan bilgisayarlarını, amirlerinin izlemesi	()	()	()	()	()
49	Bilgisayarı gerçek dışı bilgi yaymak için kullanma	()	()	()	()	()
50	Web sitelerinde, dialer programları başka bir program gibi gösterilerek ya da otomatik olarak ziyaretçinin bilgisayarına kurdurma	()	()	()	()	()
51	Lisanslı programlara internetten erişim verme	()	()	()	()	()
52	Program lisanslarını internetten dağıtma	()	()	()	()	()
53	Lisans kırma programlarını internetten dağıtma	()	()	()	()	()
54	Web sitesi yöneticilerinin, ellerindeki kullanıcı kayıtlarını başka kişilere dağıtması	()	()	()	()	()
55	Web sitesine, gizli program olarak klavye okuyucu program koyma	()	()	()	()	()
56	Gerçekleştirilen bir web sitesinde kullanılan objeleri kaynak belirtmeden kullanma	()	()	()	()	()
57	Kumar sitelerinde hileli program kullanma	()	()	()	()	()
58	Hileli yollarla sanal açık arttırmaya girme	()	()	()	()	()
59	Başkalarının hazırladığı sitelere zarar verme	()	()	()	()	()
60	Başkalarına ait alan adlarını satın alarak, daha fazlasına şahsa satma	()	()	()	()	()

Ek-1 (Devam)

		Çok Uygun	Uygun	Kararsızım	Uygun Değil	Hiç Uygun Değil
61	Web sayfalarına gizli linkler koyma	()	()	()	()	()
62	İnterneti kullanarak, kişinin izni olmadan bilgisayarının bağlantısını kullanma	()	()	()	()	()
63	İnterneti kullanarak, diğer kullanıcıların bilgisayarlarına saldırıda bulunma	()	()	()	()	()
64	Web sitelerinde çok fazla sayıda pop-up sayfalar kullanma	()	()	()	()	()
65	Sipariş üzerine hazırlanan bir web sitesine, talepkarın istekleri dışında bilgiler-linkler bulundurma	()	()	()	()	()
66	Site tanımlarını arama motoruna yanlış verme	()	()	()	()	()
67	İnternet bankacılığı kullanan kişilerin bilgilerini ele geçirerek hesaplarına müdahale etme	()	()	()	()	()
68	Lisanslı program CD'lerini kopyalama	()	()	()	()	()
69	Korsan olarak çoğaltılmış lisanslı programlara ait CD'leri satma	()	()	()	()	()
70	Müzik dosyalarını mp3 formatına çevirerek satma	()	()	()	()	()
71	Mp3 müzik dosyalarını 24 saatten uzun süre kişisel bilgisayarda tutma	()	()	()	()	()
72	Mp3 müzik dosyalarını internetten dağıtma	()	()	()	()	()
73	Mp3 müzik dosyalarını CD'ye basarak dağıtma	()	()	()	()	()
74	Sohbet odalarında gerçek dışı bilgiler verme	()	()	()	()	()
75	Sohbet odalarında uygunsuz konuşmalar yapma	()	()	()	()	()
76	Kütüphane, okul laboratuvarı gibi özellikle çocukların kullanımına açık yerlerde filtresiz bağlantı kullanma	()	()	()	()	()
77	Okulun bilgisayar laboratuvarında bulunan araç gereçleri kendi çıkarları için kullanma	()	()	()	()	()
78	Okulun demirbaş eşyalarını kullanılmaz gösterip kendi mülkiyetine geçirme	()	()	()	()	()
79	Öğrencilerin ve çocukların gelişim düzeylerine uymayan bilgisayar ortamları sunma	()	()	()	()	()
80	Bilgisayarda başkasına ait olan dosyaları silme	()	()	()	()	()

Ek-2 ACM Etik Kuralları**1. Genel Ahlaki Kurallar**

Bir ACM üyesi olarak ben;

- 1.1. Topluma ve insanlığa yararlı olacağım.
- 1.2. Başkalarına zarar vermekten kaçınacağım.
- 1.3. Dürüst ve güvenilir olacağım.
- 1.4. Adil olacağım ve ayrımcılık yapmayacağım.
- 1.5. Patent ve telif gibi mülkiyet haklarına saygı göstereceğim.
- 1.6. Fikri mülkiyete gereken önemi vereceğim.
- 1.7. Başkalarına ait gizli şeylere saygılı olacağım.
- 1.8. Gizliliğe saygılı olacağım.

2. Mesleki Yükümlülükler

Bir ACM bilişim profesyoneli olarak ben;

- 2.1. Mesleki yaşantımın ve profesyonel çalışmalarımın yüksek kaliteye ulaşması, verimli olması ve değere dönüşmesi için çabalayacağım.
- 2.2. Mesleki yeterlilikleri kazanmaya ve geliştirmeye çalışacağım.
- 2.3. Meslek yaşantımla ilgili olan kanunları bileceğim ve saygılı olacağım.
- 2.4. Mesleki eleştirilere açık olacağım ve kendimi yeniden gözden geçireceğim.
- 2.5. Bilgisayar sistemlerindeki gelişimi ve gelişimin olası etkilerini risk analizleri yaparak ayrıntılı bir şekilde takip edeceğim.
- 2.6. Sözleşmelere, anlaşmalara ve yüklenen sorumluluklara saygılı olacağım.

2.7. Toplumun bilgisayarın önemini anlamasını sağlayacağım.

2.8. Bilgisayarlara ve iletişim kaynaklarına yetkili olduğum zaman erişeceğim.

3. Kurum Liderlerinin Yükümlülükleri

Bir ACM üyesi ve kurum lideri olarak ben;

3.1. Örgütsel bir birime kayıtlı üyelerin sosyal sorumluluklarını anlaşılır ve etkili bir şekilde belirteceğim ve bu sorumlulukların tam olarak kabul edilmesini sağlayacağım.

3.2. Çalışma yaşamının kalitesini arttıran bilgi sistemlerini tasarlamak ve gerçekleştirmek için personeli ve kaynakları yöneteceğim.

3.3. Örgütün bilgisayar ve haberleşme kaynaklarının yetkili ve belirtildiği gibi kullanılmasını kabul edip, destekleyeceğim.

3.4. Kullanıcıların ve bilgisayar sistemlerinden etkilenen kişilerin gereksinimlerine göre sistem oluşturulmasını sağlayacağım.

3.5. Bilgisayar sistemlerini kullanan ve bilgisayar sistemlerinden etkilenen diğer kişilerin saygınlığını koruyan politikaları benimseyip, destekleyeceğim.

3.6. Bilgisayar sistemlerindeki prensip ve sınırların örgüt üyeleri tarafından öğrenilebilmesi için imkân sağlayacağım.

4. İlkelere Uyum

Bir ACM üyesi olarak ben;

4.1. Bu kurallara uyacak ve yayılmasını sağlayacağım.

4.2. ACM üyelerinin bu kuralları ihlal etmelerine engel olacağım.

(ACM, www.acm.org/constitution/code.html).

Ek-3 Bilişim Mesleği Ahlak İlkeleri

Bir bilişimci, mesleğinin gereklerini yerine getirirken;

1. Temel İlkeler

1.1. Toplumun ve bireylerin güvenliğini, sağlığını ve esenliğini gözetir.

1.2. Adil, dürüst ve güvenilir olup, tüm insanlara karşı hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit davranır.

1.3. İnsanların özel yaşamına, saygınlığına ve iyelik haklarına saygı gösterir.

2. Genel Mesleki Yükümlülükler

Mesleğiyle ilgili her türlü davranış, çalışma ve ilişkilerinde en yüksek ahlaki değerler doğrultusunda hareket eder ve sorumluluk üstlenir.

2.1. Mesleği ile ilgili yasa, kural ve standartları öğrenir, izler, onlara uyar.

2.2. Sahip olduğu mesleki bilgi, beceri ve deneyimleri kişisel ve kurumsal çıkarlara zarar vermeksizin paylaşır.

2.3. Bireylere ve kurumlara ilişkin özel bilgilerin gizliliğine ve korunmasına özen gösterir.

2.4. Bağlı olduğu yükümlülükler ve sözleşmelere uyar.

2.5. Denetimi altındaki verilere dayanarak yapacağı kestirim ve saptamalarda gerçekçi ve yansız olur.

2.6. Sorumlu olduğu iş çerçevesinde ilgili tarafları çıkarları konusunda bilgilendirir, varsa çıkar çelişkilerinde taraflardan birinin yararına davranmaz

2.7. Yolsuzluklara ve dürüst olmayan işlere bulaştığından kuşku duyduğu kişi ve kurumlarla işbirliğine girmez.

2.8. Sorumlu olduğu işle ilgili, işverenin bilgisi dışında, kişi veya kuruluşlardan gelebilecek komisyon, pay, prim tekliflerini ve herhangi bir maddi yardımı geri çevirir.

2.9. Ücretinin belirlenmesine esas alınacak mesleki niteliklerini tam ve doğru olarak bildirir.

3. Bireysel Yükümlülükler

Teknik yeterliliğini korur, geliştirir ve yalnızca yeterli eğitim, bilgi birikimi ve deneyime sahip olduğu alanlarda kendi isteğiyle görev alır.

3.1. Mesleki eleştirilere açık olur. Bu eleştirilerin sonucu gördüğü eksikliklerini gidermeye çalışır.

3.2. Hatalarını kabul eder ve örtbas etmeye çalışmaz.

4. Toplumsal Yükümlülükler

Toplumun esenliği, sağlığı ve güvenliğine uygun kararlar almadaki sorumluluğunu kabul eder ve toplumu ve çevreyi tehlikeye sokacak etkenleri gizlemez, duyulmasına çalışır.

4.1. Kendi çıkarını, işverenin çıkarını ve müşterisinin çıkarını hiçbir zaman toplum çıkarının üstünde görmez.

4.2. Kamuya yapılan açıklamalarda yansız ve dürüst olur.

4.3. Toplumun bilişim teknolojisi uygulamaları ve bunların doğuracağı sonuçlar hakkında aydınlanmasına ve toplumda gerekli bilincin oluşmasına katkıda bulunur.

5. Ürün ve Hizmetle İlgili Yükümlülükler

Ürünün ve üretim sürecinin en yüksek niteliğe, verime ve etkinliğe ulaşması için çalışır.

5.1. Sistem gereksinimlerinin belirlenmesinde ve tasarımında, kullanıcıların ve sistemden etkileneceklerin gereksinimlerinin açık olarak ortaya konmasını sağlar.

5.2. Ürün geliştirme ve üretim sürecinde yapılan gözden geçirme, denetim ve sınamalarda nesnelliği esas alır ve yapıcı davranır.

6. Meslektaşlar ve İş Arkadaşlarıyla İlgili Yükümlülükler

Meslektaşlarının ve iş arkadaşlarının mesleki gelişmelerine yardımcı olur ve Meslek Ahlakı İlkeleri'ne uymaları için özendirir ve destek verir.

6.1. Meslektaşlarının ve iş arkadaşlarının görüş, kaygı ve şikayetlerine ilgisiz kalmaz.

6.2. Meslek yaşamında ilerlemek için hiçbir zaman meslektaşlarını gerçek olmayan nedenlerle eleştirmek, suçlamak yolunu seçerek onlara zarar vermez.

6.3. Meslektaşlarının çalışma ve çabaları sonucu ortaya çıkan ürün ve fikir eserlerine karşı gereken saygı, önem ve dikkati gösterir

6.4. Meslektaşlarının çalışmalarını, kişisel çıkarları için izinsiz olarak incelemeyiz, kullanmaz ve geliştirmeyiz. Eğer herhangi bir şekilde kullanırsa, kaynağını mutlaka belirtir.

6.5. Henüz patent veya kopyalama hakkıyla ilgili yasal bir hak almamış olsa bile akademik ve mesleki tüm çalışmalara ve ürünlere karşı saygılı olur.

6.6. Meslektaşları hakkında bilgi sorulduğunda doğru bilgi verir ve işle ilgili olmayan özel bilgileri açıklamaz.

7. Yöneticilikle İlgili Yükümlülükler

Yöneticilik görevlerini yerine getirirken, kuruluşun başta bilişim ve iletişim kaynakları olmak üzere tüm kaynaklarının etkin, verimli bir biçimde ve sadece yetkili kişiler tarafından kullanılmasını sağlar.

7.1. Yönettiği çalışanlar arasında ayırım yapmaz, onlara karşı adil, dürüst ve güvenilir olur.

7.2. Yönetimi altındaki bilgi akışının zamanında ve doğru biçimde gerçekleşmesini sağlar.

7.3. Yönetimi altındaki personelin toplumsal ve ahlaki sorumluluklarını yerine getirmesine katkıda bulunur ve onları bu konuda özendirir.

7.4. Yönettiği çalışanların mesleki gelişmelerine katkıda bulunur, onları bu konuda yönlendirir ve özendirir.

7.5. Yönettiği çalışanların işle ilgili yaptığı katkılar, buluşlar, bunlardan doğan hakları konusunda adil ve dürüst davranır.

7.6. İşe alacağı elemana, iş teklif ederken herhangi bir kişisel çıkar gözetmez, ona çalışma koşullarını tüm ayrıntılarıyla doğru olarak açıklar.

7.7. Çalışma yaşamının ahlaki ilkelerini çiğneyerek rakip kuruluştan eleman almaz.

7.8. Mesleki yaşamını mümkün olabildiği kadar özel yaşamından ayrı düşünür ve karar alırken profesyonellik ilkesinden ayrılmamaya özen gösterir.

8. İşveren ve Müşterilerle İlgili Yükümlülükler

İşvereni ve müşterileriyle olan mesleki ilişkilerinde daima güvenilir olur ve dürüst davranır.

8.1. İş alırken ve yükümlülüklerini yerine getirirken politik çevresini, yakınlık ve kişisel ilişkilerini ve maddi gücünü kullanarak haksız bir yarar veya üstünlük sağlamaya çalışmaz.

8.2. Kendi işverenin bilgisi ve izni olmadan ikinci bir işyerinde veya projede görev almaz.

8.3. Kendi işverenin kaynaklarını ve olanaklarını işverenin onayı dışında kişisel işlerinde veya başka bir grubun işlerinde kullanmaz.

9. Bu İlkelerle İlgili Sorumluluklar

Bu "Bilişim Mesleği Ahlak İlkeleri" ne sahip çıkar ve yaygınlaşması için çaba gösterir.

9.1. Bu ilkeleri çiğneyen veya göz ardı eden kişi ve kurumlara karşı gerekli girişimlerde bulunur.

(TBV, <http://www.tbv.org.tr/Sayfa.aspx?ID=27>).

Ek-5 İnternet İletişim Kuralları

Başkalarına Karşı Saygı

1.Toplum karşısında kendinize yakıştırdığınız tavrı İnternet'in sanal ortamında da sürdürünüz, kimliğinizi saklayabileceğinizi umarak gerçek yaşamınızda benimsemediğiniz davranışları sergilemeyiniz.

2.Başkalarına karşı saygılı olunuz, bunun kendinize olan saygınızın ve size başkalarının göstereceği saygının ön koşulu olduğunu unutmayınız.

3.Düşüncelerinizi dile getirirken olumlu yaklaşmanın ve nazik bir ifade kullanmanın sağduyunun gereği olduğunu hatırlayınız.

4.Tartışmaların özelleşmesine ve kişiselleşmesine yol açmayınız.

5.İnsanları duygusal yönden zedeleyici ve rahatsız edici iletilerin yayılmasına olanak vermeyiniz (örneğin amansız bir hastalığı olanların son isteği gibi sonuç alınması olasılığı çok kuşkulu iletilerin yayılmasına aracılık etmek ya da inançlar üzerinde yorumlar yapmak gibi)

6.İstenmeden yapılan yanlışları hoşgörü ile karşılayıp, anlayışla yardımcı olmaya çalışınız.

7.Kişilerin istemleri dışında iletiler alarak rahatsız olmalarını elinizden geldiğince önleyiniz, buna neden olmayınız.

8.Size gelen bir iletiyi, başkasına aktarmak istediğinizde, bu iletiyi size gönderenin bunu isteyip istemediğinden emin olunuz.

Biçimsel Özen

1.Açık kimliğinizi geçerli bir gerekçeniz olmadıkça gizlemeyiniz, her iletinizde açık kimliğinizin net olarak belli olduğundan emin olunuz.

2.Kimliğin önem taşımadığı durumlarda görüş ve düşüncelerinizi anonim olarak açıklamayı uygun buluyorsanız bunu kötüye kullanmadan özenli yapınız.

3.Konu kısmı yeterince açık olan (iletinin içeriğini göz atıldığında belli eden açıklıkta),dili anlaşılır, özlü kısa iletiler ile iletişim kurmaya ve etkileşmeye özen gösteriniz.

4.Eğer herkesi değil de bir kişiyi ilgilendirdiğini düşündüğünüz bir ileti var ise genele hiç duyurmadan doğrudan ilgili kişiye iletilerinizi yönlendiriniz.

5Her zaman yanıtladığımız iletinin konu başlığını koruyarak yanıt veriniz.

İçerik İle İlgili Özen

1.Ne demek istiyorsanız ona karşılık olan, yanlış anlaşılmalara yol açmayacak düz ve yalın deyişlerle düşüncelerinizi aktarmaya çalışınız.

2.İletilerinizin yalnızca eleştirici olmasından kaçınarak her zaman yapıcı ve ufuk açıcı olmasını gözetiniz.

3.İletileri yanıtlamadan önce bir kere daha özenle okuyunuz, verdiğiniz yanıtı da göndermeden önce aynı özenle bir kere daha gözden geçiriniz.

4.Özellikle tartışma listelerinde daha önce değinilmiş konuları ek bir katkıya yol açmayacaksa üstelemeyiniz, ortaya çıkmış bir sonucu görmemezliğe gelerek kendi düşüncenizi kabul ettirmede ısrarcı olmayınız.

5.Gereksiz yere büyük harfler ile yazışmaktan, sık sık özel simgeler kullanmaktan, esprili ya da alaycı anlatımlardan kaçınınız, jargon sayılacak farklı bir söyleşi biçimi ile herkese açık ortamlarda iletişimde bulunmayınız.

6.Olanaklı olduğunca uzun alıntılar yapmaktan ve ek göndermekten kaçınınız, gönderdiğiniz eklerin çok yer kaplamamasına, virüs gibi alıcısının bilgisayar ortamını bozucu içerik taşımamasına özen gösteriniz.

7.Virüslü iletiler ile karşılaştığımızda en kısa zamanda kaynağını ve gecikmeden etkileneceğini umduğunuz kişileri uyarınız.

Öteki Konular

1.İyelik haklarını zedelememeye özen gösteriniz, başkasının veri kaynaklarını, düşüncelerini ve yazılımlarını kendinizmiş gibi sahiplenmeye kalkışmayınız.

2.Başkalarının kişilik haklarına ve özel yaşamına saygılı olarak kişilerle ilgili karalayıcı yorumlarda bulunmayınız.

3.İnternet ortamının sağladığı olanakların yasa dışı biçimde insanlara zarar verme, başkalarının işlerini engelleme, gizli ve kişisel bilgilerini ele geçirip yararlanma, her türlü sahtekarlık, yolsuzluk, dolandırıcılık ya da hırsızlık gibi kötü amaçlı kullanımına yol açmayınız ve göz yummayınız.

4.Uygunsuz davranışlar sergilemekte ısrarlı olanları ölçülü bir tepki içinde elbirliği ile uarmaya çalışınız.

5.Size gelen bir iletiyi başkalarına aktarırken ileti üzerindeki e-posta adres bilgilerinin gerekmiyorsa aktardığınız kişinin eline geçmemesine özen gösteriniz.

6.Kendinizin ya da temsilcisi olduğunuz ürün ve hizmetlerin reklamını yapmayınız

7.Güvenlik zedeleyici ve bozucu girişimlere karşı alınması gereken önlemlere uymaya özen gösteriniz, bu konuda bir kuşku duyduğunuzda doğrudan İnternet servis sağlayıcınıza ya da kurum sorumlunuza durumu bildirerek önlem alınmasına yardımcı olunuz.

8.İnternet üzerinde denetim ve düzenleme yetkisi olanların konularını kötüye kullanmalarına karşı duyarlı olunuz ancak gerektiğinde de işlerini kolaylaştırıcı her türlü desteği veriniz.

(TBV, <http://www.tbv.org.tr/Sayfa.aspx?ID=33>).

Ek-5 Araştırma İzni**T.C.
KARAMAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü****SAYI : B.08.4.MEM.4.70.00.06.020/ 83-
KONU : Araştırma İzni**

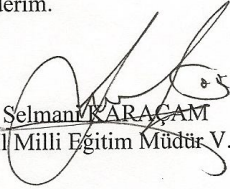
16.03.2010* 3168

**VALİLİK MAKAMINA
KARAMAN**

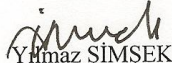
İlgi : a)Bakanlığımıza Bağlı Okul ve K.Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine
Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b)S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 26/02/2010 tarih ve 1066 sayılı
yazısı.

İlgi (b) yazı gereği S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programı ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülçin
ZEYBEK'in yapacağı " Bilgisayar Meslek Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim
Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi" konulu anketin, araştırmanın
tamamlanmasından itibaren iki hafta içinde araştırmanın iki örneğinin CD olarak
Müdürlüğümüze teslimi ve belirlenen okulda yapılmasına izin verilen araştırma
uygulamasında olabilecek fiziki zararların karşılanması taahhüdü ile yapılması
Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Selman KARACAM
İl Milli Eğitim Müdürü V.

OLUR
..../03/2010

Yılmaz ŞİMŞEK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek-6 Valilik Onayı

T.C.
KARAMAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.70.00.06.020/ 83-
KONU : Araştırma İzni

16.03.2010*

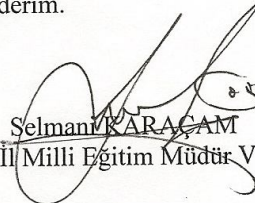
3168

VALİLİK MAKAMINA
KARAMAN

İlgi : a)Bakanlığımıza Bağlı Okul ve K.Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b)S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 26/02/2010 tarih ve 1066 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı gereği S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programı ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülçin ZEYBEK'in yapacağı " Bilgisayar Meslek Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi" konulu anketin, araştırmanın tamamlanmasından itibaren iki hafta içinde araştırmanın iki örneğinin CD olarak Müdürlüğümüze teslimi ve belirlenen okulda yapılmasına izin verilen araştırma uygulamasında olabilecek fiziki zararların karşılanması taahhüdü ile yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Selman KARACAM
İl Milli Eğitim Müdürü V.

O L U R
.../03/2010

Yılmaz ŞİMŞEK
Vali a.
Vali Yardımcısı

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Gülçin ZEYBEK	İmza:	
Doğum Yeri:	KONYA		
Doğum Tarihi:	22/06/1984		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Gazi Mustafa Kemal İlkokulu		Karaman	1995
Ortaöğretim	Karaman Anadolu Lisesi		Karaman	1999
Lise	Karaman Fen Lisesi		Karaman	2002
Lisans	Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	Konya	2007
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Eğitim Programı ve Öğretimi Anabilim Dalı	Konya	
İş Deneyimi:	Konya Selçuklu Kız Teknik ve Meslek Lisesi' nde Bilişim Teknolojileri Öğretmeni olarak 2 sene görev yaptı. Karaman Nefise Sultan Kız Teknik ve Meslek Lisesi' nde Bilişim Teknolojileri Öğretmeni olarak 1,5 yıldır görev yapmaktadır.			

Tel:	GSM: 0 505 388 86 74 İŞ: 0 338 213 15 98
Adres	Ev: Valide Sultan M. 1. İstasyon C. 192. S. Bülbül A. No: 54 Kat: 2 KARAMAN İş: Nefise Sultan Kız Teknik ve Meslek Lisesi KARAMAN

